

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ચુકાદો અનામત રાખ્યા તારીખ: ૧૧/૦૮/૨૦૨૫

ચુકાદો જાહેર કર્યા તારીખ: ૨૦/૦૩/૨૦૨૬

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ

આર/ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૩૫૬/૨૦૦૦

વિથ

આર/ક્રોસ ઓબ્જેક્શન નં. ૧૫૫/૨૦૦૫

ઈન

આર/ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૩૫૬/૨૦૦૦

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી સંગીતા કે. વિશેન

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી મૂલ ચંદ ત્યાગી

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના

કોકીલાબેન શૈલેષકુમાર શાહ અને અન્ય
વિરુદ્ધ
કાંતિલાલ પુરુષોત્તમદાસ પટેલ (ગુજરનાર) અને અન્ય

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧, ૨.૨ તરફે સુશ્રી શિખા ડી. પંચાલ (૧૦૭૬૪)
સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફે કાયદેસરના વારસદારો / પ્રતિનિધિઓ મારફત
ગુજરનાર પક્ષકાર
સામાવાળા(ઓ) નં. ૩, ૪ તરફે શ્રી અપૂર્વ આર. કાપડિયા (૫૦૧૨)
સામાવાળા(ઓ) નં. ૧, ૨ તરફે શ્રી મેહુલ એસ. શાહ (૭૭૨)

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી સંગીતા કે. વિશેન
અને
માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી મૂલ ચંદ ત્યાગી

સી.એ.વી. ચુકાદો
(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી સંગીતા કે. વિશેન દ્વારા)

૧. હાલની અપીલ સ્પેશિયલ સિવિલ સ્યુટ નં. ૧૭૬/૧૯૯૧ (જે હવે પછી
“સદર દીવાની દાવો” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) માં પસાર કરવામાં આવેલા તારીખ

૧૮.૦૩.૨૦૦૦ ના ચુકાદા (જે હવે પછી “વાદગ્રસ્ત ચુકાદો” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) સામે દાખલ કરવામાં આવી છે. સ્પેશિયલ સિવિલ સ્યુટ નં. ૧૭૬/૧૯૯૧ અપીલકર્તાઓ-મૂળ વાદીઓ દ્વારા સર્વે નં. ૩૦૧/૪, બ્લોક નં. ૪૦૩ ક્ષેત્રફળ ૧૧૦૧૧ ચોરસ વાર એટલે કે ૯૨૦૬ ચોરસ મીટરવાળી જમીન (જે હવે પછી “વાદગ્રસ્ત જમીન” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) અંગે મૂળ સામાવાળાઓ દ્વારા અપીલકર્તાઓ-મૂળ વાદીઓની તરફેણમાં કરી આપવામાં આવેલા તારીખ ૦૧.૦૬.૧૯૮૯ ના બાનાખત (જે હવે પછી “બાનાખત” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ના વિશિષ્ટ પાલન (સ્પેસિફિક પર્ફોર્મન્સ) ના હુકમનામાની માંગણી સાથે દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. વાદીઓ સિવાય અન્ય કોઈપણ ત્રાહિત પક્ષકારને વાદગ્રસ્ત જમીન તબદીલ કરતાં સામાવાળાઓ અથવા તેમના એજન્ટોને રોકતો કાયમી મનાઈહુકમ આપવાની અન્ય બાબતો સાથે અરજ કરતો રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ અપીલકર્તાઓ-મૂળ વાદીઓ દ્વારા અગાઉ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.

૨. સ્પેશિયલ સિવિલ સ્યુટ નં. ૧૭૬/૧૯૯૧ આંશિક રીતે મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો અને વાદીઓ સામાવાળાઓ પાસેથી વ્યાજ સહિત રૂ. ૧,૬૬,૧૦૨/- ની રકમ વસૂલ મેળવવા હકદાર હોવાનું જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું, જ્યારે રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ ખર્ચ સહિત નામંજૂર કરવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો. સ્પેશિયલ સિવિલ સ્યુટ નં. ૧૭૬/૧૯૯૧ નામંજૂર થવા સુધીના વાદગ્રસ્ત ચુકાદાથી વ્યથિત થઈને, અપીલકર્તાઓ-મૂળ વાદીઓએ હાલની

અપીલ દાખલ કરેલ છે. સરળતા ખાતર, અહીં પક્ષકારોનો સદર દીવાની દાવામાં તેમના સ્થાન મુજબ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૩. નોંધનીય છે કે, હાલની અપીલ જે હદ સુધી સ્પેશિયલ સિવિલ સ્યુટ નં. ૧૭૬/૧૯૯૧ નામંજૂર કરવામાં આવ્યો છે તે હદ સુધીના ચુકાદાને પડકારતી દાખલ કરવામાં આવી છે; તેમ છતાં, રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ નામંજૂર થવા સામે કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી નથી. ઉપરોક્ત બાબતને ધ્યાને રાખીને, મૂળ સામાવાળાઓ દ્વારા અને તેમના વતી હાલની અપીલની સમર્થનીયતા અંગે પ્રાથમિક વાંધાઓ ઉપસ્થિત કરવામાં આવ્યા છે.

પ્રાથમિક વાંધાઓ પરની રજૂઆતો અને સામી રજૂઆતોના સંદર્ભમાં.

૪. વિદ્વાન વકીલ શ્રી અપૂર્વ કાપડિયાની મદદ મેળવતા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મેહુલ શાહે રજૂઆત કરી હતી કે વાદીઓએ સામાવાળાઓ સામે એવી દહેશતથી મનાઈદુકમ મેળવવા રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ દાખલ કર્યો હતો કે સામાવાળાઓ બાનાખત હેઠળના તેમના દાવાને નિષ્ફળ બનાવીને વાદગ્રસ્ત જમીનનો નિકાલ કરે તેવી શક્યતા છે. ત્યારબાદ, વાદીઓએ બાનાખતના વિશિષ્ટ પાલનની માંગણી કરતો સદર દીવાની દાવો સામાવાળાઓ સામે દાખલ કર્યો હતો. સદર દીવાની દાવો અને રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ બંને એકસાથે ચલાવવામાં આવ્યા હતા અને મુદ્દાઓના બે સેટ ઘડવામાં આવ્યા હતા. સદર દીવાની દાવામાં, મુદ્દા નં. ૩ બાનાખતના નિયમો

અને શરતો મુજબ સામાવાળાઓને બાકીની રકમ ચૂકવવા માટે વાદીઓની તૈયારી અને તત્પરતા અંગેનો હતો. જ્યારે મુદ્દા નં. ૪ એવો હતો કે શું વાદીઓ સાબિત કરે છે કે સામાવાળાઓ બાનાખતના નિયમો અને શરતોનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા હતા? રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ માં મુદ્દા નં. ૧ એવો હતો કે શું વાદીઓ સાબિત કરે છે કે સામાવાળાઓએ બાનાખતની શરતોનો ભંગ કર્યો છે?

૪.૧ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે મુદ્દાઓનો સંયુક્ત રીતે નિર્ણય કરવામાં આવ્યો હોવાથી અને તમામ મુદ્દાઓ માટે પુરાવો સમાન હોવાથી, સામાન્ય તારણો આપવામાં આવ્યા છે. મુદ્દાઓનો નિર્ણય કરતી વખતે, વિદ્વાન ન્યાયાધીશે પેરાગ્રાફ ૨૩ માં એવો નિષ્કર્ષ કાઢ્યો છે કે વાદીઓએ બાનાખતનો ભંગ કર્યો છે અને સામાવાળાઓએ નહીં. પેરાગ્રાફ ૨૪ માં, તૈયારી અને તત્પરતાના પાસા પર વિચારણા કરતી વખતે, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે વાદીઓએ ન તો બાકીની રકમ ચૂકવી છે કે ન તો તેમણે કરાર હેઠળના પોતાના ભાગનું પાલન કર્યું છે. આપું અવલોકન કરીને, સદર દીવાની દાવાના મુદ્દા નં. ૩ અને ૪ તેમજ રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ ના મુદ્દા નં. ૧ નો સંયુક્ત રીતે અને નકારાત્મક નિર્ણય કરવામાં આવ્યો હતો. પરિણામે, સદર દીવાની દાવો આંશિક રીતે મંજૂર કરવામાં આવ્યો છે જ્યારે રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ નામંજૂર કરવામાં આવ્યો છે પરંતુ, તેને પડકારવામાં આવ્યો નથી અને તે આખરી થઈ ગયો છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે

વાદીઓ દ્વારા ભંગ કરવામાં આવ્યો હોવાના તારણોના આધારે, કાયમી મનાઈહુકમ માટેનો દાવો નામંજૂર કરવામાં આવ્યો છે અને નાણાં પરત આપવા સિવાય સદર તારણોના આધારે વિશિષ્ટ પાલન મંજૂર કરવામાં આવ્યું નથી.

જ.ર વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે હાલની અપીલ માત્ર સદર દીવાની દાવામાં પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને હુકમનામા સામે જ દાખલ કરવામાં આવી છે જ્યારે રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ માં પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને હુકમનામા સામે કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી નથી. રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ સામે વાદીઓ દ્વારા અલગ અપીલના અભાવે, તેમાં રહેલા તારણો હાલની અપીલમાં રેસ જ્યુડિકાટા તરીકે અસર કરશે કારણ કે, જો વાદીઓએ રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ માં પસાર કરાયેલા હુકમનામાને આખરી થવા દીધું હોય, તો નોંધાયેલા તમામ તારણો બહાલ રહેશે. જો વાદ્યસ્ત ચુકાદાને રદ કરવાની વિનંતી સાથે સદર દીવાની દાવાના હુકમનામા સામે દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે, તો તેનું પરિણામી અસર એ થશે કે બે પરસ્પર વિરોધાભાસી હુકમનામા અસ્તિત્વમાં આવશે, કારણ કે, તદ્દન સમાન પુરાવા અને હકીકતો પર, એવો નિષ્કર્ષ કાઢતું હુકમનામું અસ્તિત્વમાં છે કે સામાવાળાઓ તરફથી કોઈ ભંગ થયો નથી પરંતુ વાદીઓ તરફથી થયો છે. જો વાદીઓની વિનંતી સ્વીકારવામાં આવે અને તારણો ઉલટાવવામાં આવે, તો હાલના સદર દીવાની દાવા માટે, તે તારણો રહેશે નહીં જ્યારે, રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ માટે તે તારણો કાયમ રહેશે, ખાસ

કરીને જ્યારે દાવા દાખલ કરવા માટેનું કારણ એક જ છે.

૪.૩ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજર, ૧૯૦૮ (જે હવે પછી “સદર કોડ” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૯૬ દરેક હુકમનામા સામે અપીલ દાખલ કરવાની વાત કરે છે અને હુકમનામાઓ સામે નહીં. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે બે દાવા દાખલ કરવામાં આવ્યા હોવાથી, બે અલગ-અલગ અપીલો દાખલ કરવાની જરૂરિયાત હતી; જોકે, પડકારને માત્ર મર્યાદિત હદ સુધી સીમિત રાખીને માત્ર એક જ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી છે. ઓર્ડર ૪૧ ના રૂલ ૧ ના પેટા-રૂલ (૧) નો પરંતુક એવી જોગવાઈ કરે છે કે જ્યારે બે અથવા વધુ દાવાઓ એકસાથે ચલાવવામાં આવે અને તેનો સંયુક્ત ચુકાદો આપવામાં આવે અને જો બે અથવા વધુ અપીલો દાખલ કરવામાં આવે, તો એપેલેટ કોર્ટ ચુકાદાની એક કરતાં વધુ નકલો દાખલ કરવામાંથી મુક્તિ આપી શકે છે.

૪.૪ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સદર કોડની કલમ ૧૧ જણાવે છે કે કોઈપણ અદાલત એવા કોઈપણ દાવા અથવા મુદ્દાની સુનાવણી કરશે નહીં કે જેમાં પ્રત્યક્ષ અને સારભૂત રીતે મુદ્દા પર રહેલી બાબત એવા જ પક્ષકારો વચ્ચે સક્ષમ અદાલતમાં અગાઉના દાવામાં પ્રત્યક્ષ અને સારભૂત રીતે મુદ્દા પર રહી હોય અને તે અદાલત દ્વારા સુનાવણી કરીને આખરી નિર્ણય કરવામાં આવ્યો હોય. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે “અગાઉનો દાવો” શબ્દપ્રયોગ એવા દાવાને દર્શાવે છે કે જેનો નિર્ણય પ્રશ્નવાળા દાવા પહેલાં

લેવામાં આવ્યો હોય પછી ભલે તે તે પહેલાં દાખલ થયો હોય કે ન થયો હોય. તેથી, દાવો દાખલ કરવાની બાબત મહત્વની નથી અને સમયની દ્રષ્ટિએ કયા દાવાનો નિર્ણય પહેલાં લેવામાં આવ્યો છે તે મહત્વનું છે. હાલના કેસમાં, રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ સમયની દ્રષ્ટિએ અગાઉ નિર્ણીત દાવો છે અને તે “અગાઉનો દાવો” શબ્દપ્રયોગ હેઠળ આવશે.

જ.પ એવા સિદ્ધાંત માટે (૨૦૧૫) ૩ એસ.સી.સી. ૬૨૪ માં અહેવાલ થયેલા શ્રી ગંગાઈ વિનાયગર ટેમ્પલ વિ. મીનાક્ષી અમ્માલ અને અન્ય ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે કે જે દાવાઓમાં સામાન્ય મુદ્દાઓ ઘડવામાં આવ્યા હોય અને સામાન્ય ટ્રાયલ ચલાવવામાં આવી હોય, તેમાં હારનાર પક્ષકારે આંશિક રીતે પ્રતિકૂળ અથવા વિરુદ્ધ બોલતા ચુકાદાઓ પર આધારિત તમામ પ્રતિકૂળ હુકમનામાઓ સામે અપીલ દાખલ કરવી જ જોઈએ. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે જેના પર પડકાર ફેંકવામાં ન આવ્યો હોય તેવું હુકમનામું ત્યારબાદ “અગાઉના દાવા” ના સ્વરૂપમાં પરિવર્તિત થઈ જાય છે. ૨૦૦૨ (૧) જી.એલ.આર. ૪૭૪ માં અહેવાલ થયેલા દરાયસ બમનશાહ મેધોરા વિ. નરીમાન બમનશાહ મેધોરા ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર પણ આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. (૧૯૯૭) ૯ એસ.સી.સી. ૫૪૩ માં અહેવાલ થયેલા રામ પ્રકાશ વિ. ચરણ કૌર (શ્રીમતી) અને અન્ય ના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે જ્યાં અપીલના અભાવે એક દાવાના તારણો આખરી થવા દેવામાં આવે, ત્યાં

બીજા દાવાના તારણો સામે દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ રેસ જ્યુડિકાટના સિદ્ધાંતોથી બાધિત થશે. સમાન સિદ્ધાંત માટે, એ.આઈ.આર. ૧૯૯૩ એસ.સી. ૧૨૦૨ માં અહેવાલ થયેલા પ્રિમિયર ટાયર્સ લિમિટેડ વિ. કેરળ સ્ટેટ રોડ ટ્રાન્સપોર્ટ કોર્પોરેશન ના કેસમાં તથા (૧૯૭૬) ૩ એસ.સી.સી. ૫૨૮ માં અહેવાલ થયેલા લોનનકુટ્ટી વિ. થોમ્મન ના કેસમાં આપેલા ચુકાદાઓ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે.

૪.૬ વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મેહુલ શાહ દ્વારા ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલો અન્ય એક પ્રાથમિક વાંધો એ છે કે વાદીઓમાંથી એક અને સામાવાળાઓમાંથી એકના કાયદેસરના વારસદારો અને પ્રતિનિધિઓ રેકૉર્ડ પર ન લાવવામાં આવ્યા હોવાથી, હાલની અપીલ શમી ગયેલ છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અપીલકર્તાઓ-મૂળ વાદીઓ સંખ્યામાં બે હતા અને તેમની તરફેણમાં કરી આપવામાં આવેલા બાનાખતના વિશિષ્ટ પાલનની માંગણી કરતો દાવો દાખલ કર્યો હતો. મૂળ વાદી નં. ૨ એટલે કે હાલના અપીલકર્તા નં. ૨ નું તારીખ ૧૬.૦૯.૨૦૧૧ ના રોજ અવસાન થયું હતું; જોકે, વારસદારોને રેકૉર્ડ પર લાવવા માટે નિયત સમયમર્યાદામાં કોઈ પગલાં લેવામાં આવ્યા ન હતા. વાદી નં. ૧ એ બાનાખત ધારક તરીકે વ્યક્તિગત ક્ષમતામાં દાવો દાખલ કર્યો હતો અને તેથી કાયદેસરના વારસદાર પહેલેથી જ રેકૉર્ડ પર છે તેમ કહેવું પૂરતું ગણાશે નહીં કારણ કે, બાનાખત ધારક તરીકે તમામ વારસદારોને દાવો ચલાવવાનો હક રહે છે. જોકે વારસદારોને રેકૉર્ડ પર લાવવા માટે અરજી કરવામાં આવી હતી અને

તારીખ ૦૨.૧૨.૨૦૧૧ ના હુકમથી તેમને પક્ષકાર જોડવામાં આવ્યા હતા; તેમ છતાં, વાદી નં. ૨ ના તમામ કાયદેસરના વારસદારોને જોડવામાં આવ્યા નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે પત્ની અને પુત્ર ઉપરાંત, વાદી નં. ૨ ને અન્ય બે પુત્રીઓ પણ હતી જેમને કાયદેસરના વારસદાર તરીકે જોડવામાં આવી નથી. જ્યાં સુધી તમામ કાયદેસરના વારસદારો રેકૉર્ડ પર ન હોય ત્યાં સુધી, ઓર્ડર ૨૨ રૂલ ૩ ની જોગવાઈઓમાં સમાવિષ્ટ તત્વો સંતોષાતા નથી અને તેના અભાવે, અપીલ આપોઆપ શમી જાય છે. જો તે વાદી નં. ૨ પૂરતી શમી જતી હોય, તો સમગ્ર અપીલ વાદી નં. ૧ પૂરતી પણ શમી જશે.

૪.૭ આવા સિદ્ધાંતના સમર્થનમાં, એ.આઈ.આર. ૧૯૫૯ પટના ૨૫૪ (ફૂલ બેંચ) માં અહેવાલ થયેલા મુસમ્મત હિફ્સા ખાતૂન વિ. મોહમ્મદ સલીમાર રહેમાન ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. જો નિયત સમયગાળામાં કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓને રેકૉર્ડ પર લાવવામાં ન આવે તો દાવો અથવા અપીલ આપોઆપ શમી જાય છે તેવા સિદ્ધાંત માટે (૨૦૧૦) ૮ એસ.સી.સી. ૬૮૫ માં અહેવાલ થયેલા બલવંત સિંહ વિ. જગદીશ સિંહ ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર વધુમાં આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. એ બાબત પણ નોંધવામાં આવી છે કે નિયત સમયગાળામાં વારસદારોને રેકૉર્ડ પર લાવવાની કોઈપણ અરજીના અભાવે અબેટમેન્ટ આપોઆપ થાય છે અને તેના માટે અદાલત દ્વારા કોઈ ચોક્કસ હુકમની જરૂર પડતી નથી. હયાત અપીલકર્તા પર અપીલ શમી જવાની અસર અંગે દલીલ ઉપસ્થિત કરવામાં આવી છે અને જેના

માટે, (૨૦૧૯) ૧૧ એસ.સી.સી. ૩૫૨ માં અહેવાલ થયેલા ગોલી વિજ્યાલક્ષ્મી વિ. ચેન્દ્ર સાથીરાજુ (મૃતક) કાયદેસરના વારસદારો મારફત ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે, જેમાં એવું ઠરાવવામાં અને અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે બાકીના પક્ષકારોના સંદર્ભમાં કાર્યવાહીમાં પસાર કરવામાં આવેલો ચુકાદો અને હુકમનામું પરસ્પર વિરોધાભાસી અથવા અસંગત હુકમનામાના દોષથી પીડાય છે કે કેમ તે તપાસવું પડશે, કારણ કે બે હુકમનામાઓનો અમલ કરવો અશક્ય હોય અથવા પરસ્પર વિનાશક હોય અને એકનો અમલ બીજાના અમલને નકારે અથવા અસંભવ બનાવી દે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વાદી નં. ૨ માટે કોઈ હુકમનામું રહેશે નહીં જ્યારે વાદી નં. ૧ માટે હુકમનામું રહેશે અને તેનું પરિણામ અસંગતતામાં આવશે. (૨૦૨૧) ૪ એસ.સી.સી. ૨૪૬ માં અહેવાલ થયેલા વેનિગદ્દા કોટેશ્વરમ્મા વિ. મલમપતિ સૂર્યાબા અને અન્ય ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર વધુમાં આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. એવું ઠરાવવામાં અને અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે સંયુક્ત હુકમનામું હોય અને તે અવિભાજ્ય હોય, ત્યારે મૃતક પક્ષકાર સામેની અપીલ શમી જવાના પરિણામે અન્ય સામાવાળા સામેની અપીલ પણ આગળ ચલાવી શકાશે નહીં અને તેને નામંજૂર કરવી પડશે.

૪.૮ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ચાર મૂળ સામાવાળાઓ- સામાવાળાઓમાંથી, સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ નું અવસાન થયું છે. સામાવાળાઓ ઉપરાંત, સામાવાળા નં. ૧ ના અન્ય કાયદેસરના વારસદારો પણ

છે જે સિવિલ મિસ. એપ્લિકેશનના રેકૉર્ડ પર રજૂ કરવામાં આવેલા વેચાણ દસ્તાવેજ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે. સામાવાળા નં. ૩ અને ૪ અનુક્રમે પુત્ર અને પુત્રવધૂ છે; જોકે, સામાવાળા નં. ૧ ના મૃતક પુત્રની બે પુત્રીઓ અને એક વારસદાર રેકૉર્ડ પર નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે દાવાનું સ્વરૂપ એવું છે કે હુકમનામું અવિભાજ્ય છે, વાદીઓ સંયુક્ત બાનાખત ધારકો છે અને જો કોઈ સમાન હકીકતો પર હુકમનામું પસાર ન કરી શકે તો હયાત વારસદારો સામે કોઈ હુકમનામું પસાર કરી શકાશે નહીં. તે મુજબ, અપીલ શમી જાય છે. એ જ સામ્યતા લાગુ કરતાં, સામાવાળાઓએ સંયુક્ત રીતે બાનાખત કરી આપ્યું હોવાથી, હયાત સામાવાળા સામે હુકમનામું પસાર કરવું અસંગત બનશે. ૨૦૨૫ (૦) એ.આઈ.જે.ઈ.એલ.-એસ.સી. ૭૫૬૦૧ માં અહેવાલ થયેલા સુરેશ ચંદ્ર (મૃતક) કાયદેસરના વારસદારો મારફત વિ. પરશરામ ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. પ્રશ્ન એ હતો કે મૃતક પક્ષકારની અવેજી ન કરવા પર અપીલનું શમી જવું એ આંશિક છે કે પૂર્ણ. એવું ઠરાવવામાં અને અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે સંયુક્ત અને અવિભાજ્ય હુકમનામાના કિસ્સામાં, સમયસર તેના અથવા તેમના કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓને રેકૉર્ડ પર લાવવામાં નિષ્ફળતાના કારણે એક અથવા વધુ અપીલકર્તા(ઓ) અથવા સામાવાળા(ઓ) ના સંબંધમાં અપીલનું શમી જવું સમગ્ર અપીલ માટે ઘાતક સાબિત થશે કારણ કે હયાત પક્ષકાર અથવા પક્ષકારો પૂરતી કાર્યવાહી અસંગત અથવા વિરોધાભાસી હુકમનામાઓને જન્મ આપી શકે છે. તેથી એવી વિનંતી કરવામાં આવે છે કે

પ્રાથમિક વાંધાઓ સ્વીકારીને, અપીલ નામંજૂર કરવામાં આવે.

૫. વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી શિખા પંચાલ સાથે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી શાલીન મહેતાએ રજૂઆત કરી હતી કે અપીલની સમર્થનીયતા અંગેનો વાંધો એડમિશનના તબક્કા સહિત આ તમામ વર્ષો દરમિયાન ક્યારેય ઉપસ્થિત કરવામાં આવ્યો ન હતો અને તેથી, આટલા લાંબા સમય પછી ત્રીજા પક્ષકારને મિલકત વેચી દેનારા સામાવાળાઓ દ્વારા તેને ઉપસ્થિત કરવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ નહીં. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે દરેક વારસદાર અથવા તમામ વારસદારોને રેકૉર્ડ પર લાવવા જોઈએ તેવો ઉપસ્થિત કરાયેલો વાંધો કાયદાની જરૂરિયાત નથી, કારણ કે ન તો સદર કોડ કે ન તો ચુકાદાઓ તમામ વારસદારોને રેકૉર્ડ પર લાવવાનું ફરજિયાત બનાવે છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વારસદારોને રેકૉર્ડ પર લાવવા માટેની સિવિલ એપિલિકેશનમાં, તારીખ ૦૨.૧૨.૨૦૧૧ ના રોજ હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો છે; તેમ છતાં, અન્ય વારસદારોને રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યા નથી તેવો કોઈ વાંધો ઉપસ્થિત કરવામાં આવ્યો ન હતો. તે સમયે વાંધો ઉપસ્થિત કરી શકાયો હોત; જોકે, વાંધો ઉપસ્થિત ન કર્યો હોવાથી, હવે, તમામ વારસદારોને પક્ષકાર ન જોડવા અંગે પડકાર ફેંકવો સામાવાળાઓ માટે અસ્વીકાર્ય ગણાશે. સદર કોડના ઓર્ડર ૨૨ રૂલ ૧૦એ ની જોગવાઈઓ મુજબ, પક્ષકારના અવસાન વિશે જણાવવાની ફરજ વકીલ પર રહેલી છે, પરંતુ સામાવાળાઓએ તેમ કર્યું ન હતું અને તેઓ તેમની જવાબદારીમાં નિષ્ફળ રહ્યા હતા. ચૌદ વર્ષ સુધી કોઈ વિરોધ કરવામાં આવ્યો ન

હતો અને હવે, સદર વાંધો ગ્રાહ્ય રાખી શકાય નહીં.

૫.૧ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ઓર્ડર ૨૨ રૂલ ૩એ ની જોગવાઈનું સાદું વાંચન સૂચવે છે કે તેમાં સામાવાળા/વાદીના “તમામ કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓ” ને રેકૉર્ડ પર લાવવાની જરૂરિયાત નથી, પરંતુ વિશેષ ભાર માત્ર કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓ પર છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે બલવંત સિંહ વિ. જગદીશ સિંહ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, ઘણા લાંબા સમય સુધી કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓને રેકૉર્ડ પર લાવવા માટે કોઈ પગલાં લેવામાં આવ્યા ન હતા અને વિલંબ સાથે અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી જેનો એ આધારે વિરોધ કરવામાં આવ્યો હતો કે દાવો પહેલેથી જ શમી ગયો છે. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે નોંધ્યું છે કે તેમાંના અરજદારો અપીલ ચલાવવા બાબતે તદ્દન બેદરકાર હતા અને તેમણે બેજવાબદારીપૂર્વક અને ઉપેક્ષા સાથે કામ કર્યું હતું. અરજી મંજૂર કરવામાં આવી ન હતી અને દાવો શમી ગયો હતો. ગોલી વિજયાલક્ષ્મી વિ. ચેન્દ્ર સાથીરાજુ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, હકીકતો મુજબ, એવું બહાર આવે છે કે વારસદારોને રેકૉર્ડ પર લાવવા માટે કોઈ અરજી કરવામાં આવી ન હતી. તેથી નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે નોંધ્યું હતું કે જ્યારે નિર્ધારિત સમયમાં મૃતકના કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓને રેકૉર્ડ પર લાવવા માટે કોઈ અરજી કરવામાં ન આવે ત્યારે મૃતક પક્ષકાર સામે દાવો/અપીલ શમી જશે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ઓર્ડર ૨૨ રૂલ ૩એ ની જોગવાઈઓ લાગુ પડશે નહીં અને બાકીના વાદીઓ એટલે કે કોકીલાબેન અને રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવેલા વારસદારોમાંથી એકમાં

દાવો ચલાવવાનો હક હયાત રહે છે. હાલના કેસમાં, કોઈ અરજી કરવાની જરૂર ન હતી તેમ છતાં, અરજી કરવામાં આવી હતી અને વારસદારોમાંથી એકને રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યા હતા જે પૂરતું ગણાશે અને અપીલ શમી ગઈ છે તેમ કહી શકાય નહીં. તેવી જ રીતે, વારસદારોને રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યા ન હતા તે હકીકતને ધ્યાને લેતાં વેનિગલ્લા કોટેશ્વરમ્મા વિ. મલમપતિ સૂર્યાબા (ઉપર મુજબ) અને સુરેશચંદ્ર વિ. પરશરામ (ઉપર મુજબ) ના કેસોના ચુકાદાઓ લાગુ પડશે નહીં. વધુમાં એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ઓર્ડર ૨૨ રૂલ ૨ મુજબ, દાવો ચલાવવાનો હક માત્ર હયાત વાદી અથવા વાદીઓને જ પ્રાપ્ત થાય છે; જોકે, બે કરતાં વધુ વાદીઓના કિસ્સામાં, માત્ર વાદીઓ જ લાગુ પડે છે.

૫.૨ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે બે દાવા દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા; એક કાયમી મનાઈદુકમ મેળવવા માટે અને બીજો વિશિષ્ટ પાલન મેળવવા માટે અને હાલની અપીલ, માત્ર વિશિષ્ટ પાલનનો ઇનકાર કરતા ચુકાદા સામે જ છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે બંને દાવાઓમાં સારભૂત રીતે મુદ્દા પરનો પ્રશ્ન બિલકુલ સમાન નથી કારણ કે, એક દાવો કાયમી મનાઈદુકમ માટેનો છે અને બીજો વિશિષ્ટ પાલન માટેનો છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે પ્રિમિયર ટાયર્સ લિમિટેડ વિ. કેરળ સ્ટેટ રોડ ટ્રાન્સપોર્ટ કોર્પોરેશન (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં ટાંકવામાં આવેલો ચુકાદો એ હકીકતને ધ્યાને લેતાં કોઈ મદદરૂપ થશે નહીં કે સામસામે દાવાઓ દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા; એક દાવો અમુક લેણી રકમની વસૂલાત માટેનો હતો અને અન્ય પક્ષકાર દ્વારા વધારાની

રકમની વસૂલાત માટે બીજો દાવો હતો અને બંને આંશિક રીતે મંજૂર કરવામાં આવ્યા હતા; જોકે, દાવાના દાવાના ભાગના અસ્વીકાર સામે કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી ન હતી પરંતુ અન્ય પક્ષકારની તરફેણમાં આપવામાં આવેલા હુકમનામા સામે અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી. આ સંજોગોમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે અપીલ દાખલ ન કરવી તે અદાલતને બીજા દાવામાં અપીલ ચલાવતા અટકાવે છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે હાલના કેસમાં ન તો સામસામે દાવાઓ દાખલ કરવામાં આવ્યા છે કે ન તો સામાન્ય મુદ્દાઓ ઘડવામાં આવ્યા છે અને તેથી, ચુકાદો લાગુ પડશે નહીં. લોનનકુટ્ટી વિ. થોમ્મન (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં આપેલા ચુકાદાને અલગ પાડતાં, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સામસામે દાવાઓ દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા અને તેમાંના અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલો દાવો આંશિક રીતે મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો અને તેમાંના સામાવાળા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા દાવાનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો. આ સંદર્ભમાં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે સામાવાળાના દાવામાંથી ઉદ્ભવતો નીચેની અદાલતનો નિર્ણય આખરી અને નિર્ણાયક બન્યો હતો, કારણ કે તેની સામે કોઈ અપીલ કરવામાં આવી ન હતી. બંને દાવાઓમાંનો એક મુદ્દો, અગાઉના દાવામાં પ્રત્યક્ષ અને સારભૂત રીતે મુદ્દા પર હતો, જેની સુનાવણી કરવામાં આવી હતી અને તે જ પક્ષકારો વચ્ચેની કાર્યવાહીમાં આખરી નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો. આ સંદર્ભમાં એવું ઠરાવવામાં અને અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટનો નિર્ણય એવા દાવામાંથી ઉદ્ભવતી અપીલમાં આપવામાં આવ્યો હતો કે જે ત્યારબાદ

દાખલ કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં, હાઈકોર્ટે બીજી અપીલનો નિકાલ કર્યો તે પહેલાં આખરી રીતે નિર્ણીત થયો હતો, તેથી તે નિર્ણય સદર કોડની કલમ ૧૧ ના અર્થમાં “અગાઉના દાવા” માંનો નિર્ણય હતો. દરાયસ બમનશાહ મેધોરા વિ. નરીમાન બમનશાહ મેધોરા (ઉપર મુજબ) તેમજ ગંગાઈ વિનાયગર ટેમ્પલ વિ. મીનાક્ષી અમ્માલ (ઉપર મુજબ) ના કેસોમાં સમાન હકીકતો હતી.

૫.૩ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે શરૂઆતમાં કાયમી મનાઈહુકમ મેળવવા માટે દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારબાદ નોટિસ આપવામાં આવી હતી તથા પાલન કરવાનો સમય તારીખ ૩૧.૦૮.૧૯૯૦ સુધી લંબાવવામાં આવ્યો હતો. ત્યારપછી, વિશિષ્ટ પાલન માટેનો દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. તેથી, બંને દાવાઓમાં પ્રત્યક્ષ અને સારભૂત રીતે મુદ્દા પરના મુદ્દાની તપાસ કરવાની જરૂર છે. સદર કોડની કલમ ૯૬ અપીલ રજૂ કરવા વિશે જણાવે છે પરંતુ ફાઈલ કરવા વિશે નહીં. વૈકલ્પિક રીતે, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ઓર્ડર ૪૧ રૂલ ૧ મેમોરેન્ડમના રૂપમાં અપીલ દાખલ કરવા વિશે વાત કરે છે અને તેની સાથે ચુકાદો હોવો જોઈએ, જ્યારે રૂલ ૩૩ એપેલેટ કોર્ટને કોઈપણ હુકમનામું પસાર કરવાની અને કોઈપણ હુકમ કરવાની સત્તાઓ વિશે વાત કરે છે, જે પસાર કરવો જોઈતો હતો અથવા કરવો જોઈતો હતો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે એપેલેટ કોર્ટ એક હુકમનામાના પડકારમાં એવો હુકમ પસાર કરી શકે છે, જે ટ્રાયલ કોર્ટ પસાર કરવો જોઈતો હતો, ભલે બીજા હુકમનામા સામે અપીલ દાખલ કરવામાં ન આવી હોય.

પ.૪ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે દાવામાં એવી બાબતનું કથન છે કે રજિસ્ટર્ડ બાનાખત હોવાથી, વાદીને તેનો અમલ કરાવવાનો હક છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વાદીઓએ અદાલતને એ બાબતે સંતુષ્ટ કરવાની જરૂર છે કે રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ માત્ર એટલા માટે જ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો કારણ કે એવી દહેશત હતી કે મિલકત ત્રીજા પક્ષકારને તબદીલ કરવામાં આવે તેવી શક્યતા હતી અને વાદીઓને રજિસ્ટર્ડ બાનાખતના વિશિષ્ટ પાલન સાથે કોઈ લેવાદેવા ન હતી. જો આ બાબત સ્થાપિત થઈ જાય, તો શ્રી ગંગાઈ વિનાયગર ટેમ્પલ વિ. મીનાક્ષી અમ્માલ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં આપાયેલો ચુકાદો લાગુ પડશે નહીં, કારણ કે, ટાઈટલનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત કરવાની કોઈ જરૂરિયાત ન હોવા છતાં, ભાડૂઆતે માલિકીહકને મુખ્ય આધાર બનાવ્યો હતો. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે ભાડૂઆત પાસે પરિણામો ભોગવવા સિવાય બીજો કોઈ વિકલ્પ ન હતો કારણ કે તેણે માલિકીને કેન્દ્રીય મુદ્દો બનાવ્યો હતો, જોકે તે ન હતો.

પ.૫ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે તેથી પ્રસ્તુત પ્રશ્ન એ છે કે શું રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ માં વિશિષ્ટ પાલન એ કેન્દ્રીય બાબત હતી. જો અદાલત એવા નિષ્કર્ષ પર આવે કે તે હતી, તો પછી સદર ચુકાદો લાગુ પડશે, જોકે ઓર્ડર ૪૧ રૂલ ૩૩ હેઠળની દલીલ હજુ પણ કાયમ રહે છે. રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ કાયમી મનાઈદુકમ માટેનો હતો, જ્યારે સદર દીવાની દાવો વિશિષ્ટ પાલન માટેનો છે. કાયમી મનાઈદુકમ સંપૂર્ણપણે

દહેશતના ડર પર આધારિત હતો, જ્યારે સદર દીવાની દાવો સદર કોડના ઓર્ડર જ૧ રૂલ ૩૩ થી સ્વતંત્ર રીતે વિશિષ્ટ પાલન માટેનો છે. તેથી, રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ ના કથનો, સદર દીવાની દાવાના કથનો અને તેના સ્વરૂપની તપાસ કરવાની જરૂર છે. (૧૯૯૩) ૨ એસ.સી.સી. ૬૩૯ માં અહેવાલ થયેલા બિહાર સપ્લાય સિન્ડિકેટ વિ. એશિયાટિક નેવિગેશન અને અન્ય ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. તેમાં અન્ય બાબતો સાથે એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે ઓર્ડર જ૧ નો રૂલ ૩૩ ત્રણ ભાગમાં છે અને ત્રીજો ભાગ એવી જોગવાઈ કરે છે કે જ્યાં સામસામે દાવાઓમાં હુકમનામા પસાર થયા હોય અથવા જ્યાં એક દાવામાં બે કે તેથી વધુ હુકમનામા પસાર થયા હોય, ત્યાં તમામ અથવા કોઈપણ હુકમનામાના સંબંધમાં સત્તાનો ઉપયોગ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે, ભલે આવા હુકમનામા સામે અપીલ દાખલ કરવામાં ન આવી હોય. (૨૦૨૦) ૧૫ એસ.સી.સી. ૬૮૧ માં અહેવાલ થયેલા આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય વિ. બી. રંગા રેડ્ડી (મૃતક) કાયદેસરના વારસદારો મારફત અને અન્ય ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર વધુમાં આધાર રાખવામાં આવ્યો છે.

૫.૬ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જો કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં ન આવી હોય તો પણ, એપેલેટ કોર્ટ સદર કોડના ઓર્ડર જ૧ રૂલ ૩૩ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકે છે અને એકમાત્ર અપીલમાં રાહત આપી શકે છે તથા ટ્રાયલ કોર્ટે જે હુકમ પસાર કરવો જોઈતો હતો તેવો હુકમ પસાર કરી શકે છે. એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સદર કોડના ઓર્ડર જ૧ રૂલ ૩૩ હેઠળની

સત્તા વિશાળ છે અને પ્રતિકૂળ હુકમનામા સામે કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં ન આવી હોય ત્યારે પણ તેનો ઉપયોગ કરી શકાય છે. જ્યાં પડકારના અભાવે કોઈ મુદ્દો આખરી થઈ ગયો હોય, અને જો વિવાદ હજુ પણ જીવંત હોય, તો પણ અદાલત સદર કોડના ઓર્ડર જા ૩૧ ૩૩ હેઠળની સત્તાઓ વાપરી શકે છે.

૫.૭ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે તેમાં કોઈ શંકા નથી કે બાનાખત એ દાવો દાખલ કરવાનું કારણ હતું, પરંતુ તે કસોટી હોય તેમ જણાતું નથી. કલમ ૧૧ ની સમજૂતી ૮ “મુદ્દા” શબ્દનો સંદર્ભ આપે છે. તે મુદ્દો એવો મુદ્દો નથી જે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે રજિસ્ટર્ડ બાનાખતના વિશિષ્ટ પાલનનો અમલ કરાવવાનો હક એવો હક છે જે વાદીઓ ધરાવે છે અને આ અદાલત સમક્ષ માંગે છે. પ્રશ્ન એ છે કે શું બંને દાવાઓમાં આ જ મુદ્દો છે. અગાઉના દાવામાં મુદ્દો ઘડવામાં આવ્યો હોવા છતાં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત એવું કહેતી નથી કે માત્ર ઘડવામાં આવેલા મુદ્દાને જોઈને બાબતનો અંત લાવી દેવો જોઈએ. દાવો વાસ્તવમાં શેના વિશે છે તે નક્કી કરવા માટે અદાલતે દાવા અરજીના કથનોમાં જવું જરૂરી છે. હાલના કેસમાં, મુદ્દાઓ ઘડવામાં આવ્યા હોવા છતાં, રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ ની દાવા અરજીમાં વિશિષ્ટ પાલનનો ઉલ્લેખ સુદ્ધાં નથી અને તે માત્ર દહેશત પર આધારિત છે. તેથી એવી વિનંતી કરવામાં આવે છે કે પ્રાથમિક વાંધાઓ સ્વીકારવાને પાત્ર નથી અને તેને નામંજૂર કરવા જોઈએ.

૬. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મેહુલ શાહે ટૂંકા પ્રત્યુત્તરમાં રજૂઆત કરી હતી કે એવી દલીલ ખોટી છે કે જો અરજો અલગ હોય તો રેસ જ્યુડિકાટાનો સિદ્ધાંત લાગુ પડશે નહીં. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે મુદ્દો પ્રત્યક્ષ અને સારભૂત રીતે મુદ્દા પર છે કારણ કે, રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ ના કથનોનું અવલોકન કરતાં જણાય છે કે સમગ્ર કેસ સામાવાળાઓ તરફથી બાનાખતનું પાલન ન કરવા પર આધારિત છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સદર દીવાની દાવાના પેરાગ્રાફ ૭ માં દર્શાવેલ દાવાનું કારણ અને રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ માં સમાવિષ્ટ દાવાનું કારણ સમાન હતા અને તેથી, હકીકતોની સમાનતાને ધ્યાને લઈને મુદ્દાઓ ઘડવામાં આવ્યા હતા. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે દાવાઓ એકત્રિત કરવાનો હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો તે પહેલાં મુદ્દાઓ ઘડવામાં આવ્યા હતા, તેથી તમામ મુદ્દાઓ સમાન નથી પરંતુ, મુદ્દાઓનો સંયુક્ત રીતે નિર્ણય કરવામાં આવ્યો હતો જે રેસ જ્યુડિકાટાની જરૂરિયાતને સંતોષે છે. એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે દાવાઓમાં માંગવામાં આવેલી અરજો અપ્રસ્તુત રહેશે કારણ કે, કલમ ૧૧ “અરજો” નો સંદર્ભ આપતી નથી. જો મુદ્દાઓ સમાન હોય તો રેસ જ્યુડિકાટાની પ્રયોજ્યતાની શરત સ તોષાય છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સદર કોડની કલમ ૧૧ હેઠળ કે કોઈપણ ચુકાદામાં ક્યાંય એવો કોઈ સંકેત નથી કે આ સિદ્ધાંત સામસામે દાવાઓને લાગુ પડે છે. આ સિદ્ધાંત “અગાઉના દાવા” ના આધારે નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યો છે અને સામસામે દાવાઓના

આધારે નહીં. શ્રી ગંગાઈ વિનાયગર ટેમ્પલ વિ. મીનાક્ષી અમ્માલ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં નિર્ધારિત હકીકતો અને સિદ્ધાંત હાલના કેસની હકીકતોને સીધી રીતે લાગુ પડે છે.

૬.૧ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સદર કોડના ઓર્ડર ૪૧ રૂલ ૩૩ પર મૂકવામાં આવેલો આધાર અયોગ્ય છે કારણ કે, રૂલ ૩૩ ની પહેલાં રૂલ ૩૦ થી ૩૨ આવે છે, એટલે કે ચુકાદો ક્યારે અને ક્યાં જાહેર કરવામાં આવે, ચુકાદાની વિગતો અને ચુકાદો શું નિર્દેશ આપી શકે તે બાબતને ધ્યાને લેતાં. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે રૂલ ૩૨ મુજબ, ચુકાદો જે હુકમનામા સામે અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હોય તેને બહાલ રાખવા, ઉલટાવવા કે તેમાં ફેરફાર કરવા માટેનો હશે અને તે અન્ય હુકમનામાને બહાલ રાખવા કે ઉલટાવવા વિશે ક્યાંય કહેતો નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે શ્રી ગંગાઈ વિનાયગર ટેમ્પલ વિ. મીનાક્ષી અમ્માલ (ઉપર મુજબ) ના કેસના ચુકાદામાં સ્પષ્ટપણે ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે જે દાવામાં સામાન્ય મુદ્દાઓ ઘડવામાં આવ્યા હોય અને સામાન્ય ટ્રાયલ ચલાવવામાં આવી હોય, તેમાં આંશિક રીતે પ્રતિકૂળ અથવા વિરુદ્ધ બોલતા ચુકાદાઓ પર આધારિત તમામ પ્રતિકૂળ હુકમનામાઓ સામે અપીલ દાખલ કરવી જ પડશે. (૨૦૦૩) ૯ એસ.સી.સી. ૬૦૬ માં અહેવાલ થયેલા બનારસી વિ. રામ ફલ ના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું અને અવલોકન કર્યું છે કે ઓર્ડર ૪૧ રૂલ ૩૩ દ્વારા એપેલેટ કોર્ટને આવી સત્તાઓ આપીને પ્રાપ્ત કરવાનો ઉદ્દેશ્ય સમાન સ્થિતિ ધરાવતા પક્ષકારોને આપવામાં

આવતી રાહતોમાં અસંગતતા, અન્યાય કે અસમાનતા ટાળવાનો અને અમલ ન થઈ શકે તેવું હુકમનામું કે હુકમ અસ્તિત્વમાં આવતો અટકાવવાનો છે. તેથી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ઓર્ડર જા ૩૩ ની જોગવાઈઓ પક્ષકારો વચ્ચેની સામ્યતાને સરભર કરવા માટે છે. સમાન સિદ્ધાંત માટે (૨૦૨૫) ૨ એસ.સી.સી. ૨૦૮ માં અહેવાલ થયેલા વૈભવ જૈન વિ. હિન્દુસ્તાન મોટર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે.

૬.૨ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે દાવો ચલાવવાનો હક માત્ર “મૃતક વ્યક્તિનો” જ હયાત રહે છે અને જો તે હયાત ન રહે તો ૩૩ ૩ ચિત્રમાં આવે છે, જે આગળ દાવો શમી જવાના પરિણામો પૂરા પાડે છે અને જો વાદીઓમાંથી એક માટે દાવો શમી જાય છે, તો તે સમગ્રપણે શમી જાય છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે તેના સંદર્ભમાં અપીલ વાદી નં. ૨ અને સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ પૂરતી શમી ગઈ છે અને જરૂરી પગલાંના અભાવને ધ્યાને લેતાં તેની અસર સમગ્ર અપીલ શમી જવા પર થશે. સદર નિયમમાં કાયદેસરના પ્રતિનિધિ શબ્દનો અર્થ એ નથી કે માત્ર એક જ કાયદેસરનો પ્રતિનિધિ. એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વકીલની જાણ કરવાની ફરજ વાદી નં. ૨ ના કિસ્સામાં લાગુ પડશે નહીં કારણ કે વાદી નં. ૧ તેમના અવસાન વિશે જાણતા હતા અને પગલાં લેવા જોઈતા હતા. સામાવાળાઓના સંબંધમાં, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જો પક્ષકારનું અવસાન થાય છે, તો કરાર સમાપ્ત થાય છે અને માત્ર આ મર્યાદિત હેતુ માટે કલમ ૧૦એ વકીલ પર જવાબદારી લાદે છે; તેમ છતાં, તે વાદીઓને

પગલાં લેવામાંથી મુક્ત કરશે નહીં.

૬.૩ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે રેસ જ્યુડિકાટા અને અબેટમેન્ટના મુદ્દાઓ, બંને અદાલતના અધિકારક્ષેત્રના મુદ્દાઓ છે અને જો રજૂઆત કર્યા મુજબ તેમને સ્વીકારવામાં આવે, તો અપીલ અસમર્થ બનશે અને તેનાથી અદાલતનું અધિકારક્ષેત્ર છીનવાઈ જશે. એ.આઈ.આર. ૧૯૬૬ એસ.સી. ૧૫૩ માં અહેવાલ થયેલા પાંડુરંગ ધોંડી ચૌગુલે અને અન્ય વિ. મારુતિ હરિ જાધવ અને અન્ય ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર એવા સિદ્ધાંત માટે આધાર રાખવામાં આવ્યો છે કે મુદતનો બચાવ અથવા રેસ જ્યુડિકાટાનો બચાવ એ કાર્યવાહી ચલાવતી અદાલતના અધિકારક્ષેત્રને લગતો કાયદાનો બચાવ છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અપીલમાં પણ, અધિકારક્ષેત્ર પર પ્રશ્ન રહેલો છે અને તે આ અદાલતના અધિકારક્ષેત્રને બહાર કરી દેશે.

૭. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી શાલીન મહેતાએ વધુ જવાબ આપતાં શરૂઆતમાં જ રજૂઆત કરી હતી કે પાંડુરંગ ધોંડી ચૌગુલે અને અન્ય વિ. મારુતિ હરિ જાધવ અને અન્ય (ઉપર મુજબ) નો ચુકાદો એ હકીકતને ધ્યાને લેતાં લાગુ પડશે નહીં કે નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે એવી ભૂલો ઓળખી કાઢી છે જેને હાઈકોર્ટ દ્વારા ધ્યાને લઈ શકાય અને તે સંપૂર્ણપણે સદર કોડની કલમ ૧૧૫ સાથે સંબંધિત છે. અબેટમેન્ટના મુદ્દાને સ્પર્શતાં, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વાદી નં. ૨ અને સામાવાળાઓના વારસદારોને રેકૉર્ડ પર લાવવા માટે સિવિલ એપ્લિકેશનો દાખલ કરવામાં આવી હતી જેને સંબંધિત સિવિલ

એપિલકેશનોમાં બંને તારીખ ૦૨.૧૨.૨૦૧૧ ના હુકમો પસાર કરીને આ અદાલત દ્વારા રેકૉર્ડ પર લાવવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી અને કોઈ વિરોધ નોંધાવવામાં આવ્યો ન હતો. તેથી, ૧૫ વર્ષ પછી સામાવાળાઓને વારસદારો રેકૉર્ડ પર ન લાવવાના આધારે અપીલ શમી ગયાનો વાંધો ઉપસ્થિત કરવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં.

કેસના ગુણદોષ પરની રજૂઆતો અને સામી રજૂઆતોના સંદર્ભમાં.

૮. પ્રાથમિક વાંધાઓ પર રજૂઆતો કર્યા પછી, વિદ્વાન વકીલોએ કેસના ગુણદોષ પર વધુ રજૂઆતો કરી છે.

૮.૧ વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી શાલીન મહેતાએ રજૂઆત કરી હતી કે તારીખ ૦૫.૧૦.૧૯૮૮ ના રોજ પૂરક બાનાખત કરી આપવામાં આવ્યું હતું, ત્યારબાદ તારીખ ૦૧.૦૬.૧૯૮૯ નું રજિસ્ટર્ડ બાનાખત કરવામાં આવ્યું હતું અને ત્યારપછી તારીખ ૧૮.૦૬.૧૯૮૯ ના રોજ વાંધા મંગાવતી જાહેર નોટિસ આપવામાં આવી હતી. તારીખ ૨૭.૦૬.૧૯૮૯ ના રોજ એક રેણુકાબેન દ્વારા વાંધો ઉપસ્થિત કરવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારબાદ તારીખ ૨૨.૧૧.૧૯૮૯ ના રોજ તે પાછો ખેંચી લેવામાં આવ્યો હતો. તારીખ ૧૧.૦૪.૧૯૯૦ ના રોજ એક નોટિસ આપવામાં આવી હતી જેનો વાદીઓ દ્વારા તારીખ ૨૮.૦૪.૧૯૯૦ ના પત્રથી વિરોધ કરવામાં આવ્યો હતો; તારીખ ૨૫.૦૬.૧૯૯૦ ના રોજ વાદીઓએ અમુક પગલાં લેવાની માંગણી કરી હતી, તેમ છતાં સામાવાળાઓએ ટેકનિકલ

બાબતોના કારણો દર્શાવીને કોઈ પગલાં લીધા ન હતા અને કોઈપણ સમયે સામાવાળાઓનો એવો કેસ ન હતો કે વાદીઓએ કરાર હેઠળના પોતાના ભાગનું પાલન કર્યું નથી. આ સંશયના કારણે કાયમી મનાઈદુકમ માટેનો દાવો દાખલ કરવો પડ્યો હતો. કારણ કે પક્ષકારો વચ્ચે ઓગસ્ટ, ૧૯૯૦ સુધી સમય લંબાવવા અંગે સંમતિ થઈ હતી. આઠ મહિના પછી, તારીખ ૦૧.૦૫.૧૯૯૦ ના રોજ વિશિષ્ટ પાલન મેળવવા માટે સદર દીવાની દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.

૮.૨ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે કોઈપણ ઉમેરા કે ઘટાડા વિના, રજિસ્ટર્ડ બાનાખતનું સાદું વાંચન સૂચવે છે કે તમામ પરવાનગીઓ સામાવાળાઓ દ્વારા મેળવવાની હતી અને ફી વગેરેનો ખર્ચ વાદીઓએ ભોગવવાનો હતો. તમામ પરવાનગીઓમાં પ્લાનનો પણ સમાવેશ થાય છે અને તેથી અદાલતનું તારણ તદ્દન ભૂલભરેલું છે જ્યારે તે કહે છે કે વાદીઓએ એન.એ. પરવાનગી મેળવવાની હતી અથવા પ્લાન રજૂ કરવાના હતા. જોકે, વાદીઓ અને સામાવાળાઓ વચ્ચે આવું ક્યારેય નક્કી થયું ન હતું. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અપીલકર્તા ફી ચૂકવવાની પ્રતિબદ્ધતામાંથી ક્યારેય પાછા હટ્યા નથી કારણ કે એન.એ. પરવાનગી, પ્લાન વગેરે માટે થયેલા ખર્ચ પેટે કોઈપણ રકમ ચૂકવવા માટે સામાવાળાઓ તરફથી કોઈ પત્રવ્યવહાર કરવામાં આવ્યો નથી. જ્યારે વાદીઓએ પાલન માટે સામાવાળાઓને પત્ર લખ્યો, ત્યારે બાનાખત તારીખ ૧૧.૦૪.૧૯૯૦ ના રોજ પહેલેથી જ રદ કરી દેવામાં આવ્યું હતું.

અદાલતે તેમની તરફેણમાં તારણ કાઢ્યું છે પરંતુ, તે એવો આધાર હતો જે ક્યારેય ઉપસ્થિત કરવામાં આવ્યો ન હતો કે તેની દલીલ કરવામાં આવી ન હતી અને તે કથનોમાંથી પણ બહાર આવતો નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અદાલતે પોતે જ એવું માની લીધું છે કે વાદીઓ ભંગમાં છે કારણ કે વાદીઓએ ફી ચૂકવી નથી; જોકે, કોઈ પત્રવ્યવહાર ન હતો અને દસ્તાવેજ પુરાવા વિના લેખિત નિવેદનમાં માત્ર કહેવું, તદ્દન અમાન્ય છે.

૮.૩ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે રજિસ્ટર્ડ બાનાખતને એકતરફી રીતે રદ કરવા માટે સામાવાળાઓએ તેમની નોટિસમાં દર્શાવેલું કારણ તદ્દન ખોટું છે કારણ કે તેઓ અદાલત સમક્ષ એ સાબિત કરી શક્યા નથી કે તેમણે પ્રથમ સ્થાને એન.એ. અને યુ.એલ.સી. પરવાનગીઓ માટે અરજી કરી હતી, અને તે નકારવામાં આવી હતી. તેથી વાદીઓ ભંગમાં છે અને સામાવાળાઓ ભંગમાં નથી તે અંગેનું તારણ તદ્દન ખોટું છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વાદીઓ સંપૂર્ણપણે પાલન કરનારા હતા અને સામાવાળાઓ પાલન ન કરનારા અને અપ્રમાણિક હતા.

૮.૪ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વાદીઓ તરફથી તૈયારી અને તત્પરતાના પાસાને સાબિત કરતા પૂરતા કથનો છે કારણ કે, તારીખોનો સંદર્ભ છે જેનો સામાવાળાઓ દ્વારા ન તો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો છે કે ન તો તેમના દ્વારા એવો કેસ રજૂ કરવામાં આવ્યો છે કે વાદીઓ રકમ ચૂકવવા તૈયાર નથી. સમગ્ર સમય દરમિયાન, તે સ્પષ્ટ છે કે વાદીઓ બાકીની રકમ ચૂકવવા માટે તૈયાર અને

તત્પર હતા, પરંતુ કરાર મુજબ, ચૂકવણી માટેની પૂર્વશરત એન.એ. પરવાનગી મેળવવાની હતી. વાદીઓ બાકીની રકમ ચૂકવવાની તૈયારી અને તત્પરતા દર્શાવતા તેમના વલણમાં સમગ્ર સમય દરમિયાન સુસંગત હતા; જોકે, તે સામાવાળાઓ હતા જેઓ કાનૂની ટેકનિકલ બાબતો દર્શાવીને અને ત્યારબાદ બાનાખત રદ કરીને તેને સ્વીકારવા તૈયાર ન હતા.

૮.૫ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે નીચેની અદાલતે એવો નિષ્કર્ષ કાઢ્યો છે કે વાદીઓએ અદાલતનો આશરો લેતા પહેલાં સામાવાળાઓને કોઈ રકમ ચૂકવી નથી; એ હકીકતને ધ્યાને લેતાં તેમાં ભૂલ રહેલી છે કે જ્યારે કરાર એકતરફી રીતે રદ કરવામાં આવ્યો હોય ત્યારે વાદીઓ કોઈ રકમ ચૂકવી શક્યા ન હોત. રેકૉર્ડ પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે બાનાખત રદ થવા પર વાદીઓએ નિર્ધારિત સમયગાળામાં રકમ પાછી લઈ લેવાની જરૂર હતી અને વધુમાં એવી ચેતવણી આપવામાં આવી હતી કે જો તેમ કરવામાં નિષ્ફળ જશે તો તે જપ્ત કરવામાં આવશે. સામાવાળાઓ તરફનું આવું કૃત્ય એ હકીકતનું સૂચક હતું કે વાદીઓ દ્વારા ચૂકવણી કરવામાં આવી હોવા છતાં સામાવાળાઓ દ્વારા રકમ સ્વીકારવામાં આવી ન હોત.

૮.૬ વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી શાલીન મહેતાએ વધુમાં એવી રજૂઆત કરી છે કે બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ એક્ટ, ૧૯૪૮ (જે હવે પછી “ટેનન્સી એક્ટ, ૧૯૪૮” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૬૩ અને ૪૩ ની જોગવાઈઓમાં સમાવિષ્ટ ભાષા થોડી અલગ છે કારણ કે, કલમ ૪૩ “પૂર્વ

મંજૂરી” ની પરિકલ્પના કરે છે જ્યારે કલમ ૬૩ માં, પૂર્વ મંજૂરીની જરૂરિયાત ગેરહાજર છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે બાનાખતમાં પ્રવેશતા પહેલાં, કલમ ૪૩(૧) હેઠળની પૂર્વ મંજૂરી અનિવાર્ય શરત છે અને તેના અભાવે, વ્યવહાર અમાન્ય ગણાય; જોકે, ટેનન્સી એક્ટ, ૧૯૪૮ ની કલમ ૬૩ ના સંબંધમાં આવો કેસ નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે કલમ ૬૩ ને મળતી આવતી સમાન જોગવાઈઓ સાથે કામ કરતી વખતે અદાલતોમાં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે વિશિષ્ટ પાલન માટે શરતી હુકમનામું પસાર કરવાની મંજૂરી આપી છે.

૮.૭ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વાદીઓએ પોતે ખેડૂત હોવા અંગે ક્યારેય કોઈ ખોટી રજૂઆત કરી નથી. તેમ છતાં, કરાર પ્રથમ એન.એ. પરવાનગી મેળવવા બાબતે ખૂબ જ સ્પષ્ટ છે અને એન.એ. પરવાનગી મળતાં જ, કલમ ૬૩ ની કડક જોગવાઈઓ લાગુ પડતી બંધ થઈ જશે. તેથી, જો બાનાખતના અમલ પછી એન.એ. પરવાનગી મળી જાય તો બાનાખત અમાન્ય ઠરશે નહીં. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે રજિસ્ટર્ડ બાનાખત રદ કરવા પાછળનું કારણ કાયદાની ટેકનિકલતા છે અને વાદીઓ ખેડૂત નથી તેવું નથી. આમ, માત્ર વિશિષ્ટ પાલનને નિષ્ફળ બનાવવાના હેતુથી નવો સિદ્ધાંત રજૂ કરવો અસ્વીકાર્ય ગણાશે, અને આવો પ્રયાસ સામાવાળાઓ દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલી બદદાનત સિવાય બીજું કંઈ નથી.

૮.૮ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વર્ષ ૧૯૯૦ માં સામાવાળાઓને

૩. ૧,૬૬,૧૦૨/- ની રકમ પહેલેથી જ ચૂકવી દેવામાં આવી છે અને તે પહેલાં, બનાવટી હોવાના કોઈપણ આક્ષેપ વિના બાનાચિકી અને પૂરક કરારો અસ્તિત્વમાં હતા. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે એવો દાવો કરવામાં આવે છે કે સામાવાળાઓ બાનાખત પરની સહીઓ વિશે અજાણ હતા; પરંતુ, તે માનવું મુશ્કેલ છે કારણ કે, દાવો દાખલ થયો ત્યાં સુધી, તેઓને ગેરમાર્ગે દોરવામાં આવ્યા હતા તેવો કોઈ બચાવ ક્યારેય લેવામાં આવ્યો ન હતો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જો તારણો આવા સિદ્ધાંત પર આધારિત હોય, જેના માટે કોઈ પુરાવો નથી, તો તે વિકૃતિ સિવાય બીજું કંઈ નહીં હોય અને પુરાવા વિનાનો કેસ બની જશે અને તેથી, તેને મંજૂરી આપવી જોઈએ નહીં.

૮.૯ એવા સિદ્ધાંત માટે ૨૦૨૫ આઈ.એન.એસ.સી. ૮૫૦ માં અહેવાલ થયેલા કૃષ્ણ ગોપાલ વિ. ગુરમીત કૌર (મૃતક) કાયદેસરના વારસદારો મારફત અને અન્ય ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે કે તૈયારી અને તત્પરતા સાબિત કરવા માટે ખરીદદારે તેની સાથે નાણાં રાખવા અથવા નાણાકીય વ્યવસ્થાની પૂર્ણ યોજનાની ખાતરી આપવી અનિવાર્ય નથી. હાલના કેસમાં વાદીઓએ હંમેશાં તૈયારી અને તત્પરતા દર્શાવી છે અને ૨૫% રકમ ચૂકવી દીધી હતી તથા બાકીની રકમ ચૂકવવા તૈયાર હતા; જોકે, તે સામાવાળાઓ હતા જેમણે કરારનું પાલન કરવા ક્યારેય કહ્યું ન હતું.

૮.૧૦ એવા સિદ્ધાંત માટે (૨૦૨૪) ૧ જી.એલ.એચ. ૨૨૨ માં અહેવાલ થયેલા શેખ ઈસ્માઈલભાઈ હુસૈનભાઈ (મૃતક) કાયદેસરના વારસદારો મારફત વિ.

વણકર અંબાલાલ ધનાભાઈ ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે કે કલમ ૬૩ માં સમાવિષ્ટ ભાષાને ધ્યાને લેતાં કલમ ૪૩ ની કડક જોગવાઈઓ લાગુ પડશે નહીં કારણ કે બંને જોગવાઈઓ એકબીજાથી સ્વતંત્ર અને અલગ છે. તેવી જ રીતે, નીચે મુજબના કેસોના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે: (૧) ૨૦૨૦ એસ.સી.સી. ઓનલાઈન એસ.સી. ૮૨૫ માં અહેવાલ થયેલા ફેરડોસ એસ્ટેટ્સ (પ્રાઇવેટ) લિમિટેડ વિ. પી. ગોપીરત્નમ (મૃતક) અને અન્ય; (૨) કલમ ૨૦ હેઠળ મુકિતની મંજૂરી મળ્યા પછી વિશિષ્ટ પાલન માટે શરતી હુકમનામું પસાર કરવાની પરવાનગી આપતા એ.આઈ.આર. ૧૯૮૪ ગુજ. ૧૪૫ માં અહેવાલ થયેલા શાહ જીતેન્દ્ર નાનાલાલ, અમદાવાદ વિ. પટેલ લક્ષ્મીભાઈ ઈશ્વરભાઈ, અમદાવાદ અને અન્ય; (૩) બાનાખતના વિશિષ્ટ પાલન માટેના કેસમાં, વેચાણ પ્રતિબંધિત નથી પરંતુ સત્તાવાળાઓની પરવાનગી કે મંજૂરીને આધીન છે તેવા કેસમાં આવો કરાર અમલવારીપાત્ર છે તેવા સિદ્ધાંત માટે (૨૦૨૨) ૧૨ એસ.સી.સી. ૩૨૧ માં અહેવાલ થયેલા જી.ટી. ગીરીશ વિ. વાય. સુબ્બા રાજુ (મૃતક) કાયદેસરના વારસદારો મારફત અને અન્ય; (૪) (૨૦૦૭) ૧૦ એસ.સી.સી. ૫૯૫ માં અહેવાલ થયેલા વિશ્વ નાથ શર્મા વિ. શ્યામ શંકર ગોયલા અને અન્ય; (૫) (૨૦૨૪) ૮ એસ.સી.સી. ૮૩ માં અહેવાલ થયેલા મહારાજ સિંહ વિ. કરણ સિંહ (મૃતક) કાયદેસરના વારસદારો મારફત અને અન્ય. તેથી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે કલમ ૬૩ ના સંદર્ભમાં, શરતી હુકમનામું પસાર કરવાની પરવાનગી છે. સમાપન કરતી વખતે, એવી રજૂઆત કરવામાં

આવી છે કે તમામ પરવાનગીઓ સામાવાળાઓ દ્વારા મેળવવાની હતી; જોકે, સામાવાળાઓને ક્યારેય પરવાનગી મળી ન હતી અને ટ્રાયલ કોર્ટે ખોટું વાંચન કર્યું હતું કે આવી પરવાનગીઓ લેવાની જવાબદારી વાદીઓની હતી. તેમ છતાં, સમગ્ર સમય દરમિયાન, વાદીઓ કરાર હેઠળના પોતાના ભાગનું પાલન કરવા માટે તૈયાર અને તત્પર હતા અને તે સામાવાળાઓ હતા જેઓ નિષ્ફળ રહ્યા હતા; તેથી, વિશિષ્ટ પાલન મંજૂર કરવું જોઈતું હતું, તેમ ન કરીને ટ્રાયલ કોર્ટે ભૂલ કરી છે. તેથી એવી વિનંતી કરવામાં આવે છે કે હાલની અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે, અને સદર દીવાની દાવો હુકમનામામાં પરિણમે.

૯. બીજી બાજુ, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મેહુલ શાહે રજૂઆત કરી હતી કે મુદ્દા નં. ૩, ૪ અને ૫ અનુક્રમે (૧) વાદીઓ તરફથી તૈયારી અને તત્પરતા અને બાકીની રકમ ચૂકવવા અંગે; (૨) વાદીઓ સાબિત કરે કે સામાવાળાઓ બાનાખતના નિયમો અને શરતોનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે; અને (૩) સામાવાળાઓ ટેનન્સી એક્ટ, ૧૯૪૮ ના બાધ અંગે સાબિત કરે તે બાબતે હતા. મુદ્દા નં. ૫ નો ઉલ્લેખ કરતાં, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વાદી નં. ૨ ના પુરાવા-આંક ૨૧ પરથી બે બાબતો સ્પષ્ટ થાય છે અને તે સ્વીકારવામાં આવ્યું છે કે વાદીઓ ખેડૂત નથી અને વાદગ્રસ્ત જમીન ખેતીની જમીન છે. તેમની સરતપાસના પેરાગ્રાફ ૯ માં, એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે જો જમીન બિનખેતીમાં ફેરવવામાં ન આવે, તો તેઓ ખેતીની જમીન તરીકે જમીન ખરીદવા માટે તૈયાર અને તત્પર છે. દાવાના કોઝ ટાઈટલ પરથી, તે સ્પષ્ટ છે કે વાદીઓ

વ્યવસાયમાં છે અને આ રીતે ચુકાદામાં વિદ્વાન ન્યાયાધીશે, ટેનન્સી એક્ટ, ૧૯૪૮ ની કલમ ૬૩(સી) ની જોગવાઈઓ અને તેમાં પૂરા પાડવામાં આવેલા બાધને ધ્યાને લઈને, એવો નિષ્કર્ષ કાઢ્યો હતો કે વાદગ્રસ્ત જમીન બિન-ખેડૂતને વેચી શકાય નહીં.

૯.૧ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સદર દીવાની દાવો પેન્ડિંગ હતો તે દરમિયાન, મામલો તેન્સી કોર્ટમાં મોકલવાની વિનંતી સાથે આંક ૬૮ ની અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી જેમાં મુદ્દો નક્કી કરવા માટે મામલો સંદર્ભિત કરતો હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, જે આ અદાલત સમક્ષ પડકારનો વિષય બન્યો હતો જેમાં પણ, વાદીઓએ સ્પષ્ટ વલણ અપનાવ્યું છે કે તેઓ ખેડૂત નથી અને આમ અદાલતે કાનૂની બાધ વિશે અવલોકન કર્યું છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે કલમ ૪૩ અને કલમ ૬૩ ની ભાષામાં બહુ ફરક નથી, કારણ કે પૂર્વ પરવાનગી અનિવાર્ય છે. એ.આઈ.આર. ૨૦૦૧ ગુજ. ૯૦ માં અહેવાલ થયેલા અશ્વિનકુમાર મણિલાલ શાહ અને અન્ય વિ. છોટાભાઈ જેઠાભાઈ પટેલ અને અન્ય ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર એવા સિદ્ધાંત માટે આધાર રાખવામાં આવ્યો છે કે બિન-ખેડૂતની તરફેણમાં વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવેલું બાનાખત અમાન્ય રહેશે અને વિશિષ્ટ પાલન માટે કોઈ હુકમનામું પસાર કરી શકાશે નહીં. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વિશિષ્ટ પાલનની માંગણી કરતો દાવો દાખલ કરતી વખતે, અનિવાર્યપણે માન્ય બાનાખત હોવું જરૂરી છે. (૨૦૧૬) ૪ એસ.સી.સી. ૩૫૨ માં અહેવાલ થયેલા સતીશ કુમાર વિ.

કરણ સિંહ અને અન્ય ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર એવા સિદ્ધાંત માટે વધુ આધાર રાખવામાં આવ્યો છે કે કરારના વિશિષ્ટ પાલનનો હુકમ કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર માન્ય અને અમલવારીપાત્ર કરારના અસ્તિત્વ પર આધારિત છે. જો કરાર પોતે જ એવી ખામીથી પીડાતો હોય કે જે કરારને અમાન્ય અથવા બિન-અમલવારીપાત્ર બનાવે તો વિશિષ્ટ પાલનનો હુકમ કરવામાં આવશે નહીં. (૧૯૯૦) ૩ એસ.સી.સી. ૧ માં અહેવાલ થયેલા માયાવંતી વિ. કૌશલ્યા દેવી અને એ.આઈ.આર. ૨૦૨૧ એસ.સી. ૨૯૩૨ માં અહેવાલ થયેલા આશા જોન દિવ્યાનાથન વિ. વિક્રમ મલ્હોત્રા ના કેસોમાં આપેલા ચુકાદાઓ પર પણ આધાર રાખવામાં આવ્યો છે.

૯.૨ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે માન્ય કરાર માટે કાયદેસરનો અવેજ, કાયદેસરનો હેતુ અને સ્પષ્ટપણે શૂન્ય જાહેર ન કરાયેલ હોવાની જરૂરિયાતો મહત્વપૂર્ણ છે. જો અમાન્યતા જોડાયેલી હોય, તો વ્યવહાર શૂન્ય જાહેર થયેલો ગણાય છે. જી.ટી. ગીરીશ વિ. વાય. સુબ્બા રાજુ અને અન્ય (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં આપેલા ચુકાદાનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જો કરાર કાયદાથી બાધિત હોય તો અન્ય કોઈ બાબતો જોવાની જરૂર નથી. શરતી હુકમનામું પસાર કરવાના ટાંકવામાં આવેલા ચુકાદાઓને એ આધારે અલગ પાડવામાં આવ્યા છે કે કરાર બાધિત નથી પરંતુ, જો કોઈ પરવાનગી લેવામાં ન આવે તો કરારના અમલ દ્વારા માંગવામાં આવેલો અંતિમ વ્યવહાર બાધિત થઈ શકે છે. તેથી, ટેનન્સી એક્ટ, ૧૯૪૮ ની કલમ ૬૩

ના બાધનો યોગ્ય રીતે સામાવાળાઓની તરફેણમાં જવાબ આપવામાં આવ્યો છે.

૯.૩ તૈયારી અને તત્પરતાના ભંગની રજૂઆતનો ઉલ્લેખ કરતાં, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે તેમાં બે બાબતો સંકળાયેલી છે. પ્રથમ, બાનાખત રદ કરવામાં આવ્યું છે અને બીજું, તૈયારી અને તત્પરતા શબ્દો વચ્ચેનો તફાવત. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જ્યારે બાનાખત રદ કરવામાં આવ્યું હોય, ત્યારે રદીકરણને પડકાર્યા વિના, વિશિષ્ટ પાલનની માંગણી કરતો દાવો ચલાવવાપાત્ર રહેશે નહીં. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે તે અધિકારક્ષેત્રની હકીકત છે અને અદાલત તેમાં જઈ શકે છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે બાનાખતમાં નવ મહિનાનો સમયગાળો આપવામાં આવ્યો હતો જે તારીખ ૨૮.૦૨.૧૯૯૦ ના રોજ સમાપ્ત થયો હતો અને પ્રથમ નોટિસ તારીખ ૩૧.૦૩.૧૯૯૦ ના રોજ આપવામાં આવી હતી. સામાવાળાઓએ બિનખેતી કરાવવાનું જરૂરી હતું અને બે મહિનાની અંદર, વેચાણ દસ્તાવેજ કરી આપવાનો હતો. વાદીઓની સદર નોટિસનો જવાબ તારીખ ૧૧.૦૪.૧૯૯૦ ના રોજ આપવામાં આવ્યો હતો અને પેરાગ્રાફ ૩ માં, સામાવાળાઓએ બાનાખત રદ કર્યું છે. સદર પત્રમાં, પેરાગ્રાફ ૩ અને ૫ માં, કોઈ અસમંજસ વિનાના શબ્દોમાં, સામાવાળાઓએ વાદીઓને બાનાખત રદ કરવા અંગે જણાવ્યું છે. તેમ છતાં, દાવાના કથનોમાં, દાવાનું કારણ દર્શાવતી વખતે તો ઠીક, રદીકરણનો સહેજ પણ ઉલ્લેખ નથી. વધુમાં, રદીકરણથી વ્યથિત થઈને, વાદીઓએ વિશિષ્ટ પાલન, રિફંડ અને કાયમી મનાઈદુકમ માટે દાવાઓ દાખલ કર્યા છે. ન તો કોઈ કારણ

દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે ન તો રદ્દીકરણને પડકારતી કોઈ અરજો કરવામાં આવી છે અને તેથી, પરિણામી અસર એ છે કે વાદીઓ બાનાખતનું રદ્દીકરણ સ્વીકારે છે અને તેને પડકારવા માંગતા નથી. કોઈપણ પડકારના અભાવે, વિશિષ્ટ પાલન મેળવવા માટેનો સદર દીવાની દાવો સમર્થનીય રહેશે નહીં. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અધિકારક્ષેત્રની હકીકત એ હતી કે અસ્તિત્વમાં હોય તેવો કરાર હતો કે નહીં અને કોઈપણ વિધમાન કરારના અભાવે, અદાલત આગળ વધશે નહીં કારણ કે વિશિષ્ટ પાલન માટે કોઈપણ રાહત આપવાનું તેની પાસે કોઈ અધિકારક્ષેત્ર રહેશે નહીં. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જ્યારે અદાલત પાસે આ મુદ્દાની તપાસ કરવાનું કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી ત્યારે અદાલત દ્વારા તૈયારી અને તત્પરતાના ક્ષેત્રમાં પ્રવેશવાની આગળની કવાયત નિર્રર્થક નીવડશે.

૯.૫ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે તૈયારી અને તત્પરતા એ બે અલગ બાબતો છે કારણ કે, તૈયારી એ કરાર હેઠળના તેના/તેણીના ભાગનું પાલન કરવાની ક્ષમતા છે જ્યારે, તત્પરતા એ માનસિક સ્થિતિ છે કે શું પક્ષકાર વાસ્તવમાં કરાર હેઠળના તેના/તેણીના ભાગનું પાલન કરવા માંગે છે અને તે સમગ્ર સમય દરમિયાન વાદીઓના વર્તનમાંથી બહાર આવશે. વધુમાં, તૈયારી અને તત્પરતા કરારની તારીખથી લઈને હુકમનામું પસાર થવાની તારીખ સુધી ચાલુ રહેવી જોઈએ. તે માત્ર કથનો પૂરતી મર્યાદિત ન હોવી જોઈએ પરંતુ પૂરતા પુરાવા દ્વારા સ્થાપિત થવી જોઈએ અને જ્યારે ત્રણેય તત્વો સંતોષાય ત્યારે જ અદાલત તેના પર વિચાર કરી શકે છે.

૯.૬ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સ્પેસિફિક પર્ફોર્મન્સ એક્ટ, ૧૯૬૩ (જે હવે પછી “૧૯૬૩ નો અધિનિયમ” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૧૬ નો ખંડ (સી) સ્પષ્ટપણે “સાબિત” શબ્દનો ઉપયોગ કરે છે જેનો અર્થ મૌખિક અથવા દસ્તાવેજી પુરાવા દ્વારા તૈયારી અથવા તત્પરતાની સાબિતી થાય છે. વાદી નં. ૨ ના મૌખિક પુરાવા-આંક ૨૧ પરથી, તે સ્પષ્ટ થાય છે કે તેમાં તૈયારી અને તત્પરતાનું માત્ર નિવેદન છે અને વાદીઓ પાસે ચૂકવણી કરવાના સાધનો અથવા ક્ષમતા હતી તે સાબિત કરતો કોઈ દસ્તાવેજી પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી. આ પૃષ્ઠભૂમિમાં, વિદ્વાન ન્યાયાધીશે સ્પષ્ટપણે અવલોકન કર્યું છે કે વાદીઓએ ચૂકવણી કરવાની તૈયારી અને તત્પરતા સાબિત કરતો કોઈ દસ્તાવેજી પુરાવો રજૂ કર્યો નથી. રજૂઆતના સમર્થનમાં, (૨૦૧૮) ૯ એસ.સી.સી. ૮૦૫ માં અહેવાલ થયેલા જગજીત સિંહ વિ. અમરજીત સિંહ ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે જેમાં, એવું ઠરાવવામાં અને અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે કરારના વિશિષ્ટ પાલનની માંગણી કરતા વાદીઓએ પુરાવો આપવો અને સાબિત કરવું જરૂરી છે કે તેઓ હંમેશાં કરાર હેઠળના પોતાના ભાગનું પાલન કરવા તૈયાર અને તત્પર હતા. (૨૦૧૩) ૧૫ એસ.સી.સી. ૨૭ માં અહેવાલ થયેલા આઈ.એસ. સિકંદર (મૃતક) કાયદેસરના વારસદારો મારફત વિ. કે. સુબ્રમણિ અને અન્ય ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે વાદીએ એ હકીકત સાબિત કરવી જરૂરી છે કે બાનાખત થયાની તારીખથી લઈને હુકમનામું પસાર થવાની તારીખ સુધી તેઓ

કરાર હેઠળના પોતાના ભાગનું પાલન કરવા માટે તૈયાર છે અને હંમેશાં તત્પર રહ્યા છે. (૨૦૧૯) ૯ એસ.સી.સી. ૧૩૨ માં અહેવાલ થયેલા રીતુ સક્સેના વિ. જે.એસ. ગ્રોવર અને અન્ય ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે જેમાં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે દસ્તાવેજી પુરાવા દ્વારા પક્ષકારની ચૂકવણી કરવાની ક્ષમતા વિશે નોંધ્યું છે. (૨૦૧૯) ૧૭ એસ.સી.સી. ૪૨૯ માં અહેવાલ થયેલા વિજયકુમાર અને અન્ય વિ. ઓમપ્રકાશ; (૨૦૨૦) ૩ એસ.સી.સી. ૨૮૦ માં અહેવાલ થયેલા સી.એસ. વેંકટેશ વિ. એ.એસ.સી. મૂર્તિ; (૨૦૨૩) ૧૧ એસ.સી.સી. ૭૭૫ માં અહેવાલ થયેલા યુ.એન. કૃષ્ણામૂર્તિ (ગુજરાત) કાયદેસરના વારસદારો મારફત વિ. એ.એમ. કૃષ્ણામૂર્તિ ના કેસોમાં આપેલા ચુકાદાઓ પર પણ આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ૧૯૬૩ ના અધિનિયમની કલમ ૧૬ ના ખંડ (સી) ની જોગવાઈઓ મુજબ વાદીઓ દ્વારા ક્ષમતા સહિતની તૈયારી સ્થાપિત કરવામાં આવી નથી. બંને તત્વો સાબિત કરવા અનિવાર્ય છે અને જો એક સંતોષાય તો પણ, વિશિષ્ટ પાલનની રાહત આપવા માટે તે પૂરતું નથી. હાલના કેસમાં, ક્ષમતા સાબિત કરવા માટે નામ માત્રનો પણ કોઈ દસ્તાવેજ રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી.

૧૦. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી શાલીન મહેતાએ પ્રત્યુત્તરમાં રજૂઆત કરી હતી કે બિનખેતી પરવાનગી મેળવવાની વાદીઓ પર કોઈ જવાબદારી ન હતી અને તે માત્ર ખર્ચ ભોગવવાનો ઉદ્દેશ કરે છે અને તેથી, વાદીઓ દ્વારા ભંગ કરવામાં આવ્યો હતો તેમ કહી શકાય નહીં. બંને વાદીઓ કરાર હેઠળના પોતાના

ભાગનું પાલન કરવા માટે તૈયાર અને તત્પર છે તેવું વલણ સમગ્ર સમય દરમિયાન લેવામાં આવ્યું હતું. સ્પષ્ટપણે, સામાવાળાઓએ વાદીઓ તરફની તૈયારી અને તત્પરતાને ક્યારેય પડકારી ન હતી, જેનો અર્થ એ થાય છે કે તેમને વાદીઓની ક્ષમતા વિશે કોઈ શંકા ન હતી. કલમ ૧૬(સી) “કરારની આવશ્યક શરતો” વિશે વાત કરે છે. કોઈપણ શંકા ઉપસ્થિત કરવામાં ન આવી હોય કે પડકારવામાં ન આવી હોય તેવી સ્થિતિમાં, વાદીઓએ કોઈ પુરાવો રજૂ કર્યો નથી તેવો નિષ્કર્ષ કાઢવો વિદ્વાન ન્યાયાધીશ તરફથી યોગ્ય ન હતો.

૧૦.૧ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સામાવાળાઓનો એવો કેસ છે કે બાનાખત વાંચી સંભળાવવામાં આવ્યું હતું અને પુત્ર સાથે તેની ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે બાનાખત ટેકનિકલતાના આધારે રદ કરવામાં આવ્યું હતું પરંતુ તે કારણ પુરાવા પરથી બહાર આવતું નથી. એવો આક્ષેપ કે બાનાખત છેતરપિંડીથી કરી આપવામાં આવ્યું હતું, તો બે સાક્ષીઓ અને સબ-રજિસ્ટ્રાર હતા અને તેમાંથી કોઈની પણ તપાસ કરવામાં આવી નથી. તે પુત્રનું માત્ર કહેવું છે અને તેના દ્વારા ઉપસ્થિત કરાયેલું તદ્દન ખોટું કથન છે. વાસ્તવમાં, ઉલટતપાસ પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે સામાવાળાઓનો કરાર હેઠળના પોતાના ભાગનું પાલન કરવાનો કોઈ ઈરાદો ન હતો. બાનાખત રદ કરવા અને તેને પડકારવામાં ન આવ્યો હોવાની દલીલના સંબંધમાં, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સામાવાળાઓના વર્તન અને મૌખિક પુરાવાને જોવાની જરૂર છે, અને તેના પરથી સ્પષ્ટપણે સાબિત થશે કે

અસંગત વલણ અપનાવીને બહુવિધ સિદ્ધાંતો રજૂ કરવામાં આવ્યા છે, જ્યારે, વાદીઓ તેમના વલણમાં સુસંગત હતા અને કસૂરવાર ન હતા.

કોસ ઓબ્જેક્શન નં. ૧૫૫/૨૦૦૫ માં રજૂઆતો અને સામી રજૂઆતોના સંદર્ભમાં.

૧૧. પ્રાથમિક વાંધાઓ તેમજ ગુણદોષ પર રજૂઆતો કર્યા પછી, વિદ્વાન વકીલોએ સામાવાળાઓ દ્વારા સદર કોડના ઓર્ડર ૨ રૂલ ૨ અને ૩ નો બાધ ઉપસ્થિત કરીને દાખલ કરવામાં આવેલા કોસ ઓબ્જેક્શન નં. ૧૫૫/૨૦૦૫ ના સંદર્ભમાં વધુ રજૂઆતો પણ કરી છે.

૧૨. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મેહુલ શાહે રજૂઆત કરી હતી કે સદર દીવાની દાવામાં ઘડવામાં આવેલ મુદ્દા નં. ૬એ એવો હતો કે શું સદર કોડના ઓર્ડર ૨ રૂલ ૨ અને ૩ હેઠળ દાવો બાધિત છે કારણ કે તે એવી જોગવાઈ કરે છે કે દરેક દાવામાં દાવાના કારણના સંબંધમાં વાદી જે સમગ્ર દાવા માટે હકદાર હોય તેનો સમાવેશ થશે. જ્યારે પ્રથમ દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો, ત્યારે તે સંબંધિત સમયે દાવાનું કારણ પહેલેથી જ ઉદ્ભવી ચૂક્યું હોવાથી વિશિષ્ટ પાલનના હુકમનામા માટે અરજ કરવાનું કારણ વાદીઓ પાસે ઉપલબ્ધ હતું. રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ માં, વાદીઓએ ભંગનો આક્ષેપ કર્યો છે અને પેરાગ્રાફ ૬ માં, તૈયારી અને તત્પરતાના પાસાને સ્પર્શવામાં આવ્યો છે. વધુમાં, પેરાગ્રાફ ૭ માં, જે જણાવવામાં આવ્યું છે તે નોટિસ આપવા અને કરારની શરતોનું

પાલન ન કરવામાં સામાવાળાઓ તરફની નિષ્ક્રિયતા છે. તેથી, કથનો કસૂર અને બિન-પાલનના દાવાના કારણ સાથે સંયુક્ત રીતે વિશિષ્ટ પાલન માટેના છે. તેથી, કથનો અને દાવાના કારણના આધારે, વાદીઓ વિશિષ્ટ પાલનની રાહતો માટે અરજ કરી શક્યા હોત; ખાસ કરીને, તારીખ ૩૧.૦૩.૧૯૯૦ (આંક ૫૧), તારીખ ૧૧.૦૪.૧૯૯૦ (આંક ૫૨) ના પત્રો/નોટિસોને ધ્યાને લેતાં જ્યારે દાવો તારીખ ૨૭.૦૬.૧૯૯૦ ના રોજ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે તારીખ ૧૧.૦૪.૧૯૯૦-આંક ૫૨ ના પત્ર દ્વારા સામાવાળાઓએ માત્ર વિશિષ્ટ પાલનનો ઇનકાર કર્યો ન હતો પરંતુ બાનાખત રદ પણ કર્યું હતું. તેથી, જ્યારે રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે માત્ર ઇનકાર જ ન હતો પરંતુ, કંઈક વિશેષ એટલે કે રદ્દીકરણ હતું, તેમ છતાં, વાદીઓએ અદાલત પાસેથી પરવાનગી લીધી ન હતી અને વાદીઓએ જે કંઈ કર્યું તે માત્ર તારીખ ૨૬.૦૬.૧૯૯૦ ની નોટિસ આપીને સમયમર્યાદા તારીખ ૩૧.૦૮.૧૯૯૦ સુધી લંબાવવાનું હતું.

૧૨.૧ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સદર દીવાની દાવામાં, સામાવાળાઓ તરફથી કરાર હેઠળના પોતાના ભાગનું પાલન ન કરવાના ઈરાદાનો આક્ષેપ કરતા કથનો લગભગ સમાન છે. દાવાનું કારણ સમાન છે અને તેનો પાયો મુદત લંબાવવા માટે પક્ષકારો સંમત થયા તે છે. સંજોગો અનુસાર, ઓર્ડર ૨ રૂલ ૨ આકર્ષાય છે. એવા સિદ્ધાંત માટે (૨૦૧૩) ૧ એસ.સી.સી. ૬૨૫ માં અહેવાલ થયેલા વિર્ગો ઇન્ડસ્ટ્રીઝ (એન્જિ.) પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિ. વેન્યરટેક

સોલ્યુશન્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે કે દાવામાં માંગી શકાતી હોય તેવી ઘણી રાહતોમાંથી એક રાહત માંગવાનો લોપ કરવામાં આવે, તો તે જ દાવાના કારણ પર ત્યારબાદનો દાવો દાખલ કરવો બાધિત છે. (૨૦૨૦) ૧૪ એસ.સી.સી. ૧૧૦ માં અહેવાલ થયેલા પુરીમી પુદ્ધારાવ તે સત્યનારાયણ ના પુત્ર વિ. વેમારી વેંકટ રાધારાણી તે ધનકોટેશ્વરરાવ ની પત્ની અને અન્ય ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર પણ આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. સદર કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું અને અવલોકન કર્યું છે કે અદાલતની પરવાનગી વિના તમામ રાહતો માટે દાવો કરવાનો લોપ કરવામાં આવે, તો આવી રાહતો માટે ત્યારબાદનો દાવો ઓર્ડર ૨ રૂલ ૨ હેઠળ બાધિત થશે.

૧૩. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી શાલીન મહેતાએ રજૂઆત કરી હતી કે સામાવાળાઓનો ઇરાદો સ્પષ્ટ ન હતો જે મૌખિક કરાર દ્વારા સાબિત થાય છે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ માં, સામાવાળાઓએ કરારનું પાલન ન કરવાનો તેમનો ઇરાદો સ્પષ્ટપણે દર્શાવ્યો ન હતો. એ સુસ્થાપિત છે કે આવી પરિસ્થિતિમાં કથનો અને વાસ્તવિક પરિસ્થિતિ પર ઊંડાણપૂર્વક વિચારણા કરવાની હોય છે અને જો કોઈ શંકા હોય, તો તેનો લાભ આપવો યોગ્ય રહેશે નહીં, કારણ કે ઓર્ડર ૨ રૂલ ૨ ના ભંગ અંગેનો બચાવ ત્યારે જ ગ્રાહ્ય રાખી શકાય જ્યારે તદ્દન સ્પષ્ટ કેસ સાબિત થયો હોય.

ચર્ચાના સંદર્ભમાં

૧૪. સંબંધિત પક્ષકારો તરફથી ઉપસ્થિત વિજ્ઞાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી અને ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવેલા રેકૉર્ડ અને કાર્યવાહી સહિતના રેકૉર્ડનું અવલોકન કર્યા પછી, મુખ્ય મુદ્દો હાલની અપીલની બિન-સમર્થનીયતાનો છે, જે રેસ જ્યુડિકાટના સિદ્ધાંતથી બાધિત છે કારણ કે વાદીઓ દ્વારા ફેંકવામાં આવેલો પડકાર વિશિષ્ટ પાલનના ઇનકાર પૂરતો મર્યાદિત છે. વધુમાં, અપીલ શમી ગઈ હોવાની દલીલ ઉપસ્થિત કરવામાં આવી છે કારણ કે, વાદી નં. ૨ ના તમામ વારસદારો અને બે સામાવાળાઓને રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યા નથી. ઉપસ્થિત કરાયેલી દલીલો પૈકીની એક એ છે કે રેસ જ્યુડિકાટનો મુદ્દો એ અધિકારક્ષેત્રનો મુદ્દો છે અને જો તે ઉપસ્થિત કરનાર પક્ષકારની તરફેણમાં નક્કી થાય, તો તે અદાલતના અધિકારક્ષેત્રને છીનવી લેશે.

૧૫. આ સંબંધમાં, કાયદાના એ સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતની નોંધ લેવી યોગ્ય રહેશે કે રેસ જ્યુડિકાટનો બચાવ એ કાયદાનો બચાવ છે અને તે અદાલતના અધિકારક્ષેત્ર સાથે સંબંધ ધરાવે છે. તેથી, પાંડુરંગ ઘોંડી ચૌગુલે અને અન્ય વિ. મારુતિ હરિ જાધવ અને અન્ય (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતનો ચુકાદો પ્રસ્તુત રહેશે, જેમાં પેરાગ્રાફ ૧૦ માં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે:

“૧૦. સદર કોડની કલમ ૧૧૫ ની જોગવાઈઓની અદાલતી નિર્ણયો

દ્વારા અનેક પ્રસંગોએ તપાસ કરવામાં આવી છે. કલમ ૧૧૫ હેઠળ પોતાના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે, હાઈકોર્ટ હકીકતની ભૂલોને સુધારવા માટે સક્ષમ નથી, પછી ભલે તે ગમે તેટલી ગંભીર હોય, અથવા કાયદાની ભૂલોને પણ નહીં, જ્યાં સુધી સદર ભૂલો વિવાદની સુનાવણી કરવાના અદાલતના અધિકારક્ષેત્ર સાથે સંબંધિત ન હોય. જેમ કે કલમ ૧૧૫ ના ખંડ (એ), (બી) અને (સી) દર્શાવે છે કે, તે માત્ર એવા કેસોમાં જ છે કે જ્યાં તાબેદાર અદાલતે કાયદા દ્વારા તેમાં નિહિત ન હોય તેવા અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કર્યો હોય, અથવા તેમાં નિહિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવામાં નિષ્ફળ રહી હોય, અથવા ગેરકાયદેસર રીતે કે સારભૂત ગેરરીતિ સાથે તેના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કર્યો હોય, ત્યારે જ હાઈકોર્ટના રિવિઝનલ અધિકારક્ષેત્રનો યોગ્ય રીતે આશરો લઈ શકાય છે. તે સમજી શકાય તેવું છે કે તાબેદાર અદાલતો સમક્ષ દાખલ કરાયેલી કાર્યવાહીમાં કાયદાના એવા મુદ્દાઓ ઉદ્ભવી શકે છે જે અધિકારક્ષેત્રના પ્રશ્નો સાથે સંબંધિત હોય. એ સુસ્થાપિત છે કે મુદતનો બચાવ અથવા રેસ જ્યુડિકાટાનો બચાવ એ કાયદાનો બચાવ છે જે કાર્યવાહીની સુનાવણી કરતી અદાલતના અધિકારક્ષેત્ર સાથે સંબંધ ધરાવે છે. આ બચાવો ઉપસ્થિત કરનાર પક્ષકારની તરફેણમાં આપવામાં આવેલું તારણ અદાલતના અધિકારક્ષેત્રને છીનવી લેશે, અને તેથી, આ બચાવો પરનો ભૂલભરેલો નિર્ણય સદર કોડની કલમ ૧૧૫ ના કાર્યક્ષેત્ર હેઠળ આવતા

અધિકારક્ષેત્રના પ્રશ્નો સાથે સંબંધિત કહી શકાય. પરંતુ તાબેદાર અદાલત દ્વારા કાયદાના પ્રશ્ન પર પહોંચેલા ભૂલભરેલા નિર્ણયને, જેનો તે અદાલતના અધિકારક્ષેત્રના પ્રશ્નો સાથે કોઈ સંબંધ નથી, કલમ ૧૧૫ હેઠળ હાઈકોર્ટ દ્વારા સુધારી શકાતો નથી.”

૧૬. એ સાચું છે કે તે સદર કોડની કલમ ૧૧૫ ના સંદર્ભમાં છે પરંતુ કાયદાનો એ સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે મુદતનો બચાવ અથવા રેસ જ્યુડિકાટાનો બચાવ એ અદાલતના અધિકારક્ષેત્રને લગતો કાયદાનો બચાવ છે અને જો આ બચાવ પરનું તારણ તેને ઉપસ્થિત કરનાર પક્ષકારની તરફેણમાં આપવામાં આવે, તો તે અદાલતના અધિકારક્ષેત્રને છીનવી લેશે. તેથી, આ અદાલત શરૂઆતમાં જ રેસ જ્યુડિકાટા અને હાલની અપીલની સમર્થનીયતાના ઉપર જણાવેલ મુદ્દાને સંબોધવાનો પ્રસ્તાવ મૂકે છે. જો હાલની અપીલ સમર્થનીય ન જણાય, તો અદાલતે અન્ય આનુષંગિક મુદ્દાઓ પર નિર્ણય કરવાની જરૂર રહેતી નથી.

૧૭. નોંધનીય છે કે, રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ વાદીઓ દ્વારા સામાવાળાઓ વાદગ્રસ્ત જમીનનો નિકાલ કરે તેવી દહેશતથી સામાવાળાઓ સામે કાયમી મનાઈહુકમ મેળવવા દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ, વાદીઓએ બાકીની રકમ ચૂકવવાની તૈયારી અને તત્પરતા દર્શાવીને બાનાખતના વિશિષ્ટ પાલનની માંગણી કરતો સદર દીવાની દાવો પણ દાખલ કર્યો હતો. તે નિર્વિવાદ છે કે રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ અને સદર દીવાની દાવો

બંને એકત્રિત કરવામાં આવ્યા હતા. રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ માં, ત્રણ મુદ્દાઓ ઘડવામાં આવ્યા હતા જ્યારે, સદર દીવાની દાવામાં સાત મુદ્દાઓ ઘડવામાં આવ્યા હતા. વિવાદ અનુક્રમે રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ ના મુદ્દા નં. ૧ અને સદર દીવાની દાવાના મુદ્દા નં. ૩ અને ૪ ની આસપાસ ફરે છે. ઉપરોક્ત મુદ્દાઓનો સંયુક્ત રીતે નિર્ણય કરવામાં આવ્યો હતો અને તેનો નકારાત્મક જવાબ આપવામાં આવ્યો હતો. સરળ સંદર્ભ માટે, રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ ના મુદ્દા નં. ૧ અને સદર દીવાની દાવાના મુદ્દા નં. ૩ અને ૪ નીચે પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:

“રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦:

મુદ્દા નં. ૧ - શું વાદીઓ સાબિત કરે છે કે સામાવાળાઓએ તારીખ ૧.૬.૧૯૮૯ ના બાનાખતની શરતોનો ભંગ કર્યો છે? સદર

દીવાની દાવો:

મુદ્દા નં. ૩ - શું વાદીઓ સાબિત કરે છે કે તેઓ બાનાખતના નિયમો અને શરતો મુજબ સામાવાળાઓને બાકીની વેચાણ રકમ ચૂકવવા તૈયાર અને તત્પર હતા?

મુદ્દા નં. ૪ - શું વાદીઓ સાબિત કરે છે કે સામાવાળાઓ બાનાખતના નિયમો અને શરતોનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે?”

૧૮. ઉપરોક્ત બાબતને ધ્યાને લેતાં, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મેહુલ શાહ દ્વારા અન્ય બાબતો સાથે એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ માં પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને હુકમનામા સામે વાદીઓ દ્વારા અલગ અપીલ દાખલ ન કરવામાં આવી હોવાથી, વાદગ્રસ્ત ચુકાદામાં રહેલા તારણો રેસ જ્યુડિકાટા તરીકે અસર કરશે કારણ કે વાદીઓએ રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ માં પસાર કરાયેલા હુકમનામાને આખરી થવા દીધું અને તમામ તારણો બહાલ રહ્યા. જો હાલની અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે, તો તેનું પરિણામી અસર એ થશે કે તદ્દન સમાન પુરાવા અને હકીકતો પર બે અસંગત હુકમનામા અસ્તિત્વમાં આવશે. પ્રથમ, એવો નિષ્કર્ષ કાઢતું હુકમનામું કે સામાવાળાઓ તરફથી કોઈ ભંગ થયો નથી પરંતુ વાદીઓ તરફથી થયો છે; અને બીજું, જો વાદીઓની વિનંતી સ્વીકારવામાં આવે તો તેનો અર્થ એ થશે કે વાદીઓ ભંગમાં નથી પરંતુ સામાવાળાઓ ભંગમાં છે.

૧૯. તેની સામે, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી શાલીન મહેતાએ અન્ય બાબતો સાથે એવી રજૂઆત કરી છે કે આ તબક્કે આ વાંધો ઉપસ્થિત કરવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં, કારણ કે સમગ્ર સમય દરમિયાન, હાલની અપીલની સમર્થનીયતા અંગે ક્યારેય કોઈ વાંધો ઉપસ્થિત કરવામાં આવ્યો ન હતો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે બે દાવા દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા અને બંને દાવાઓમાં સારભૂત રીતે મુદ્દા પરનો પ્રશ્ન બિલકુલ સમાન નથી, એ હકીકતને ધ્યાને લેતાં કે એક દાવો કાયમી મનાઈહુકમ માટેનો છે અને બીજો વિશિષ્ટ

પાલન માટેનો છે.

૨૦. પ્રાથમિક વાંધો ઉપસ્થિત કરવાનું મૂળ જે હદ સુધી વિશિષ્ટ પાલનની માંગણી કરતો વાદીઓનો દાવો નામંજૂર કરવામાં આવ્યો છે તે હદ સુધીના મર્યાદિત પડકારના કારણે છે. હાલની અપીલ મેમોનો પેરાગ્રાફ ૨ નીચે મુજબ વાંચવામાં આવે છે:

“૨. તારીખ ૧૮.૦૩.૨૦૦૦ ના ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા, વિદ્વાન ન્યાયાધીશે દાવો આંશિક રીતે નામંજૂર કર્યો છે. જે હદ સુધી વાદીઓનો દાવો નામંજૂર કરવામાં આવ્યો છે તે હદ સુધીના સદર ચુકાદા અને હુકમનામાથી વ્યથિત થઈને, અપીલકર્તાઓ અન્ય કારણો પૈકી નીચેના મુખ્ય કારણો પર અત્યંત નમ્રતાપૂર્વક હાલની અપીલ દાખલ કરે છે:”

૨૧. તેથી, આ મર્યાદિત પડકારે સદર કોડની કલમ ૧૧ માં સમાવિષ્ટ રેસ જ્યુડિકાટના સિદ્ધાંતથી બાધિત હોવાના આધારે હાલની અપીલની સમર્થનીયતા અંગેની દલીલને જન્મ આપ્યો છે કારણ કે, જે હદ સુધી વાદગ્રસ્ત ચુકાદાને પડકારવામાં આવ્યો નથી તે હદ સુધી તે એ જ પક્ષકારો વચ્ચે “અગાઉના દાવા” નું સ્વરૂપ ધારણ કરશે અને તે બાબત એ જ પક્ષકારો વચ્ચેના અગાઉના દાવામાં પ્રત્યક્ષ અને સારભૂત રીતે મુદ્દા પર હતી. કલમ ૧૧ ની જોગવાઈ પર વિચાર કરતાં પહેલાં, સદર કોડની કલમ ૮૬ નો સંક્ષિપ્ત સંદર્ભ આપવો જરૂરી રહેશે કારણ કે તે અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા મૂળ હુકમનામા સામે અપીલ દાખલ

કરવાની જોગવાઈ કરે છે. અનિવાર્ય પરિણામ તરીકે, એ બાબત ફલિત થાય છે કે જો પક્ષકાર/પક્ષકારો વ્યથિત હોય તો દરેક હુકમનામા સામે અપીલ ચાલશે. સરળ સંદર્ભ માટે સદર કોડની કલમ ૯૬ નીચે પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:

“૯૬. મૂળ હુકમનામા સામે અપીલ.-

(૧) આ કોડના મુખ્ય ભાગમાં અથવા તે સમયે અમલમાં હોય તેવા અન્ય કોઈપણ કાયદા દ્વારા અન્યથા સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય તે સિવાય, મૂળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી કોઈપણ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા દરેક હુકમનામા સામે તેવી અદાલતના નિર્ણયો સામે અપીલ સાંભળવા માટે અધિકૃત અદાલતમાં અપીલ ચાલશે.

(૨) એકતરફી રીતે પસાર કરાયેલા મૂળ હુકમનામા સામે અપીલ ચાલી શકે છે.

(૩) પક્ષકારોની સંમતિથી અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમનામા સામે કોઈ અપીલ ચાલશે નહીં.

(૪) જ્યારે મૂળ દાવાની વિષયવસ્તુની રકમ અથવા મૂલ્ય [દસ હજાર રૂપિયા] થી વધુ ન હોય, ત્યારે સ્મોલ કોઝ કોર્ટ દ્વારા સુનાવણીપાત્ર સ્વરૂપના કોઈપણ દાવામાંના હુકમનામા સામે, કાયદાના પ્રશ્ન સિવાય, કોઈ અપીલ ચાલશે નહીં.”

૨૨. જોગવાઈનું સાદું વાંચન સૂચવે છે કે સદર કોડની કલમ ૯૬ મૂળ હુકમનામા સામે અપીલ દાખલ કરવાનો ઉલ્લેખ કરે છે. તે એવી જોગવાઈ કરે છે કે મૂળ અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી કોઈપણ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા દરેક હુકમનામા સામે આવા નિર્ણયો સામે અપીલ સાંભળવા માટે અધિકૃત અદાલતમાં અપીલ ચાલશે. તેથી, ઉપર જણાવ્યા મુજબ, સદર કોડની કલમ ૯૬ માં સમાવિષ્ટ જરૂરિયાત દરેક હુકમનામા સામે અપીલ દાખલ કરવાની છે. હાલના કેસમાં, કોઈ સામાન્ય હુકમનામું પસાર કરવામાં આવ્યું હતું તેવો કોઈનો કેસ નથી. સ્પષ્ટપણે, હાલના કેસમાં, વાદગ્રસ્ત ચુકાદા સાથે, સદર દીવાની દાવામાં આંક ૨૦૫ થી હુકમનામું તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું. હાલની અપીલમાં મર્યાદિત પડકાર બંને તારીખ ૧૮.૦૩.૨૦૦૦ ના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમનામા સામે છે. તેવી જ રીતે, રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ માં હુકમનામું તૈયાર કરવામાં આવ્યું હોવાનું જણાય છે; જોકે, રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ માં તૈયાર કરાયેલા અલગ હુકમનામા સામે કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી નથી.

૨૩. આ લોપને ધ્યાને લેતાં, સદર કોડની કલમ ૧૧ ની જોગવાઈ કેન્દ્રીય મુદ્દો બની જાય છે. સરળ સંદર્ભ માટે, સદર જોગવાઈ નીચે મુજબ ઉદ્ઘૃત કરવામાં આવે છે:

“કલમ ૧૧. રેસ જ્યુડિકાટા.- કોઈપણ અદાલત એવા કોઈપણ દાવા અથવા મુદ્દાની સુનાવણી કરશે નહીં કે જેમાં પ્રત્યક્ષ અને સારભૂત રીતે

મુદ્દા પર રહેલી બાબત એવા જ પક્ષકારો વચ્ચે, અથવા એવા પક્ષકારો વચ્ચે કે જેમના હેઠળ તેઓ અથવા તેમાંથી કોઈપણ તે જ ટાઈટલ હેઠળ દાવો લડતા હોય, સક્ષમ અદાલતમાં અગાઉના દાવામાં પ્રત્યક્ષ અને સારભૂત રીતે મુદ્દા પર રહી હોય, જે અદાલત આવા ત્યારબાદના દાવા અથવા એવા દાવાની સુનાવણી કરવા માટે સક્ષમ હોય કે જેમાં આવો મુદ્દો ત્યારબાદ ઉપસ્થિત કરવામાં આવ્યો હોય, અને તે અદાલત દ્વારા સુનાવણી કરીને આખરી નિર્ણય કરવામાં આવ્યો હોય.

સમજૂતી ૧.— “અગાઉનો દાવો” શબ્દપ્રયોગ એવા દાવાને દર્શાવશે જેનો નિર્ણય પ્રશ્નવાળા દાવા પહેલાં લેવામાં આવ્યો હોય પછી ભલે તે તે પહેલાં દાખલ કરવામાં આવ્યો હોય કે ન હોય.

સમજૂતી ૨.— આ કલમના હેતુઓ માટે, અદાલતની સક્ષમતા આવી અદાલતના નિર્ણય સામે અપીલના અધિકાર અંગેની કોઈપણ જોગવાઈઓને ધ્યાને લીધા વિના નક્કી કરવામાં આવશે.

સમજૂતી ૩.— ઉપર દર્શાવેલી બાબત અગાઉના દાવામાં એક પક્ષકાર દ્વારા કથિત હોવી જોઈએ અને બીજા પક્ષકાર દ્વારા સ્પષ્ટપણે અથવા ગર્ભિતપણે કાં તો નકારવામાં આવી હોવી જોઈએ અથવા સ્વીકારવામાં આવી હોવી જોઈએ.

સમજૂતી ૪.— કોઈપણ બાબત જેને આવા અગાઉના દાવામાં બચાવ

અથવા આક્રમણનો આધાર બનાવી શકાઈ હોત અને બનાવવી જોઈતી હતી, તેને આવા દાવામાં પ્રત્યક્ષ અને સારભૂત રીતે મુદ્દા પર રહેલી બાબત ગણવામાં આવશે.

સમજૂતી પ.— દાવા અરજીમાં માંગવામાં આવેલી કોઈપણ રાહત, જે હુકમનામા દ્વારા સ્પષ્ટપણે મંજૂર કરવામાં આવી ન હોય, તેને આ કલમના હેતુઓ માટે નકારી કાઢવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવશે.

સમજૂતી ડ.— જ્યાં વ્યક્તિઓ જાહેર અધિકારના સંબંધમાં અથવા પોતાના અને અન્ય લોકો માટે સંયુક્ત રીતે માંગેલા અધિકારના સંબંધમાં શુદ્ધબુદ્ધિપૂર્વક દાવો લડતી હોય, ત્યાં આવા અધિકારમાં હિત ધરાવતી તમામ વ્યક્તિઓ, આ કલમના હેતુઓ માટે, આ રીતે દાવો લડતી વ્યક્તિઓ હેઠળ દાવો કરતી હોવાનું માનવામાં આવશે.

સમજૂતી ળ.— આ કલમની જોગવાઈઓ હુકમનામાની બજવણીની કાર્યવાહીને લાગુ પડશે અને આ કલમમાં કોઈપણ દાવા, મુદ્દા અથવા અગાઉના દાવાના સંદર્ભોને અનુક્રમે, હુકમનામાની બજવણીની કાર્યવાહી, આવી કાર્યવાહીમાં ઉદ્ભવતા પ્રશ્ન અને તે હુકમનામાની બજવણી માટેની અગાઉની કાર્યવાહીના સંદર્ભો તરીકે અર્થઘટન કરવામાં આવશે.

સમજૂતી ટ.— મર્યાદિત અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી અદાલત દ્વારા, જે આવો મુદ્દો નક્કી કરવા સક્ષમ હોય, તેના દ્વારા સાંભળવામાં આવેલો અને

આખરી રીતે નિર્ણીત થયેલો મુદ્દો ત્યારબાદના દાવામાં રેસ જ્યુડિકાટા તરીકે અસર કરશે, તેમ છતાં પણ કે મર્યાદિત અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી આવી અદાલત આવા ત્યારબાદના દાવાની અથવા જેમાં આવો મુદ્દો ત્યારબાદ ઉપસ્થિત કરવામાં આવ્યો હોય તેવા દાવાની સુનાવણી કરવા સક્ષમ ન હતી.”

૨૪. કલમ ૧૧ એવી જોગવાઈ કરે છે કે કોઈપણ અદાલત એવા કોઈપણ દાવા અથવા કોઈપણ મુદ્દાની સુનાવણી કરશે નહીં કે જેમાં પ્રત્યક્ષ અને સારભૂત રીતે મુદ્દા પર રહેલી બાબત તે જ પક્ષકારો વચ્ચેના અગાઉના દાવામાં પ્રત્યક્ષ અને સારભૂત રીતે મુદ્દા પર હતી. વધુ જરૂરિયાત અદાલત દ્વારા દાવાનો આખરી નિર્ણય થવા અંગેની છે. આ જોગવાઈ એ બાબત પર પ્રકાશ પાડે છે કે જે દાવા અને મુદ્દા માટે પ્રત્યક્ષ અને સારભૂત રીતે મુદ્દા પર રહેલી બાબત પહેલેથી જ નિર્ણીત થયેલા દાવામાં પણ પ્રત્યક્ષ અને સારભૂત રીતે મુદ્દા પર છે. તેથી, પ્રશ્ન એ છે કે “અગાઉનો દાવો” શબ્દપ્રયોગનું અર્થઘટન કેવી રીતે કરવું.

૨૫. શ્રી ગંગાઈ વિનાયગર ટેમ્પલ વિ. મીનાક્ષી અમ્માલ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, સમાન પ્રકારની દલીલ ઉપસ્થિત કરવામાં આવી હતી અને તેમાં સમાવિષ્ટ વિવાદને સમજવા માટે, હકીકતોનો સંક્ષિપ્ત સંદર્ભ આપવો જરૂરી બનશે. રેસ જ્યુડિકાટાના સિદ્ધાંતનો વ્યાપ અને પહોંચ વિવાદના કેન્દ્રમાં હતી. હકીકતો એવી હતી કે જમીન ભાડૂઆતો દ્વારા ભાડાપટ્ટે લેવામાં આવી હતી અને સિનેમા થિયેટર બાંધવાની પરવાનગી આપવામાં આવી હતી. ભાડૂઆતોમાંથી

એકનું અવસાન થયું, જેના કારણે ભાડૂઆતો અને ટ્રસ્ટીઓ વચ્ચે પંદર વર્ષના સમયગાળા માટે નવો ભાડાપટ્ટો કરી આપવામાં આવ્યો. ભાડૂઆતના અવસાન પર, તેમની પત્નીએ તેના બાળકો સાથે ભાડૂઆત તરીકે ચાલુ રાખ્યું અને ત્યારબાદ ટ્રસ્ટીઓએ મિલકત કોઈ ત્રીજા પક્ષકારને વેચી દીધી. ભાડૂઆતે પોતાની બેદખલીની દહેશતથી, દાવાવાળી મિલકત તબદીલ કરવાની પ્રક્રિયાના ઉદ્ધંધનના આધારે દાવાવાળી જમીનના વેચાણને પડકારતો ઓ.એસ. નં. ૫/૧૯૭૮ દાખલ કર્યો. ત્યારબાદ, ટ્રસ્ટીઓએ ભાડૂઆતો પાસેથી ભાડાની ચડત રકમનો દાવો કરતા બે દાવાઓ ઓ.એસ. નં. ૬/૧૯૭૮ અને ઓ.એસ. નં. ૭/૧૯૭૮ દાખલ કર્યા. તેમાંના અપીલકર્તાએ એવી દલીલ ઉપસ્થિત કરી હતી કે મિલકતના સામાવાળા ભાડૂઆતોને ટ્રાયલ કોર્ટના તારણને પડકારવામાંથી બાધિત કરવામાં આવ્યા છે, તેઓ રેસ જ્યુડિકાટના સિદ્ધાંતથી બાધિત છે. ભાડૂઆતો દ્વારા દાખલ કરાયેલો ઓ.એસ. નં. ૫/૧૯૭૮ નામંજૂર કરવામાં આવ્યો, ભાડૂઆતો દ્વારા દાખલ કરાયેલો ઓ.એસ. નં. ૬/૧૯૭૮ આંશિક રીતે હુકમનામામાં પરિણમ્યો અને ઓ.એસ. નં. ૭/૧૯૭૮ એ આધારે નામંજૂર કરવામાં આવ્યો કે ભાડાની ચડત રકમનો દાવો ટકી શકે તેમ નથી. ભાડૂઆતોએ ઓ.એસ. નં. ૫/૧૯૭૮ અને ઓ.એસ. નં. ૭/૧૯૭૮ નામંજૂર થવા સામે કોઈ અપીલ દાખલ કરી ન હતી. જ્યારે ટ્રસ્ટીઓએ પણ ઓ.એસ. નં. ૭/૧૯૭૮ નામંજૂર થવા સામે કોઈ અપીલ દાખલ કરી ન હતી.

૨૬. નોંધનીય છે કે, ત્રણેય દાવાઓ સામાન્ય પુરાવો નોંધીને સંયુક્ત

ચુકાદા દ્વારા નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા અને તેના અનુસંધાને, ત્રણ અલગ-અલગ હુકમનામા તૈયાર કરવામાં આવ્યા હતા. ઓ.એસ. નં. ૫/૧૯૭૮ માં, ઘડવામાં આવેલ મુદ્દો નીચે મુજબ હતો:

“શું દાવાવાળી મિલકત સેથુરામા ચેટ્ટિયારની અંગત મિલકત નથી અને શું વાદીઓને મકાનમાલિક અથવા વેચનારાઓના ટાઈટલ પર પ્રશ્ન ઉઠાવવામાંથી પ્રતિબંધિત કરવામાં આવ્યા નથી?”

જ્યારે ઓ.એસ. નં. ૬/૧૯૭૮ અને ઓ.એસ. નં. ૭/૧૯૭૮ માં, મુદ્દા નં. ૨ અને ૩ નીચે મુજબ હતા:

મુદ્દા નં. ૨ - “શું સામાવાળાઓના કબજામાં રહેલી સમગ્ર દાવાવાળી મિલકત ('એ' અને 'બી' પરિશિષ્ટ) તારીખ ૮.૧૧.૧૯૬૭ ના ભાડાપટ્ટા દ્વારા આવરી લેવામાં આવી છે અથવા શું માત્ર 'બી' પરિશિષ્ટ વાળી મિલકતના સંબંધમાં કોઈ ત્યારબાદનો મૌખિક કરાર થયો હતો અને જો તેમ હોય, તો તેની ભાડાની રકમ કેટલી છે?”

મુદ્દા નં. ૩ - “શું દાવાવાળી મિલકત આ અધિનિયમ દ્વારા શાસિત જાહેર મંદિરની છે. જો તેમ હોય, તો શું હિન્દુ રિલિજિયસ ઈન્સ્ટિટ્યુશન્સ એક્ટની કલમ ૨૬ હેઠળની મંજૂરીના અભાવે દાવો ચલાવવાપાત્ર છે?”

૨૭. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું અને અવલોકન કર્યું છે કે જ્યાં

એવા કેસોમાં સંયુક્ત ચુકાદો આપવામાં આવ્યો હોય કે જેમાં એકત્રીકરણના હુકમો ખાસ પસાર કરવામાં આવ્યા હોય, ત્યાં એક જ અપીલ દાખલ કરવાથી સમગ્ર વિવાદ ફરી એકવાર ન્યાયાધીન બની જાય છે. વધુમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે જ્યાં સામાન્ય મુદ્દાઓ ઘડવામાં આવ્યા હોય અને સામાન્ય ટ્રાયલ ચલાવવામાં આવી હોય, ત્યાં હારનાર પક્ષકારે આંશિક રીતે પ્રતિકૂળ અથવા વિરુદ્ધ બોલતા ચુકાદાઓ પર આધારિત તમામ પ્રતિકૂળ હુકમનામાઓ સામે અપીલ દાખલ કરવી જ જોઈએ. સરળ સંદર્ભ માટે પેરાગ્રાફ ૨૭, ૨૮ થી ૩૧ નીચે પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:

“૨૭. કાર્યપદ્ધતિના ધોરણો, ટેકનિકલ બાબતો અને પ્રક્રિયાગત કાયદો વર્ષોના પ્રયોગમૂલક અનુભવ પછી વિકસિત થાય છે, અને તેની અવગણના કરવી અથવા તેને હળવાશથી લેવી અનિવાર્યપણે ન્યાયને પરાજિત કરે છે. જ્યાં એવા કેસોમાં સંયુક્ત ચુકાદો આપવામાં આવ્યો હોય કે જેમાં એકત્રીકરણના હુકમો ખાસ પસાર કરવામાં આવ્યા હોય, અમારું માનવું છે કે તે અનિવાર્ય છે કે એક જ અપીલ દાખલ કરવાથી સમગ્ર વિવાદ ફરી એકવાર ન્યાયાધીન બની જાય છે. ચિત્તિવલસા જૂટ મિલ્સ વિ. જેપી રીવા સિમેન્ટ માં આ અદાલત દ્વારા સ્પષ્ટ કર્યા મુજબ, સી.પી.સી. ની કલમ ૧૫૧ દ્વારા અદાલતોને આપવામાં આવેલી અંતર્ગત સત્તાઓના આધારે એકત્રીકરણના હુકમો પસાર કરવામાં આવે છે. જે દાવાઓમાં સામાન્ય મુદ્દાઓ ઘડવામાં આવ્યા હોય અને સામાન્ય ટ્રાયલ ચલાવવામાં

આવી હોય તેના ઉદાહરણમાં, હારનાર પક્ષકારે આંશિક રીતે પ્રતિકૂળ અથવા વિરુદ્ધ બોલતા ચુકાદાઓ પર આધારિત તમામ પ્રતિકૂળ હુકમનામાઓ સામે અપીલો દાખલ કરવી જ જોઈએ. આવો અભિપ્રાય આપતી વખતે અમારો હેતુ એ સિદ્ધાંતને નબળો પાડવાનો નથી કે ચુકાદામાં સમાવિષ્ટ દરેક અસુવિધાજનક અથવા અસંમત અથવા પ્રતિકૂળ તારણ કે અવલોકન સામે અપીલ દાખલ કરવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવતી નથી, પરંતુ જો પ્રસંગ ઉપસ્થિત થાય તો કોસ-ઓબ્જેક્શન દ્વારા આ કરી શકાય છે. જેના પર પડકાર ફેંકવામાં ન આવ્યો હોય તેવું હુકમનામું ત્યારબાદ “અગાઉના દાવા” નું સ્વરૂપ ધારણ કરે છે. જો આ રીતે ન જોવામાં આવે, તો દાવો બી માંના હુકમનામાને માત્ર પડકારીને દાવો એ માં પસાર કરાયેલા હુકમનામાને નિર્થક બનાવવાનું શક્ય બનશે. જ્યારે કોઈ પક્ષકાર આ હેતુ માટે સીધી કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં જાણીજોઈને અથવા બેદરકારીથી નિષ્ફળ ગયો હોય ત્યારે તેને પરોક્ષ રીતે પરિણામ પ્રાપ્ત કરવાની મંજૂરી આપવી કાયદો તેને ધિક્કારપાત્ર માને છે. કાર્યપદ્ધતિના કાયદાઓને ચિત્રાત્મક રીતે ન્યાયની દાસીઓ તરીકે ઓળખવામાં આવ્યા છે, પરંતુ તેનો અર્થ એ નથી કે તેમની સ્વેચ્છાએ અવગણના કરી શકાય કારણ કે, જો તેમ કરવામાં આવે, તો ન્યાયનો અનિવાર્ય અને અટળ ગર્ભપાત થાય છે. વૈધાનિક કાયદો અને પ્રક્રિયાગત કાયદો એ ન્યાયિક ચલણની બે બાજુઓ છે, જે દરેક

એકબીજાની વિરુદ્ધ બાજુ છે. હાલના કેસમાં, જો ભાડૂઆતે ઓછામાં ઓછા ઓ.એસ. નં. ૫/૧૯૭૮ ના સંબંધમાં હુકમનામા સામે ખંતપૂર્વક અપીલ દાખલ કરી હોત, તો કાનૂની કોયડો જે પ્રગટ થયો છે અને જેમાં ઘણો ન્યાયિક સમય ખર્ચાયો છે, તે ક્યારેય ઉપસ્થિત થયો ન હોત.

૨૯. અમે ઉપર પહેલેથી જ દર્શાવ્યું છે કે, અમારા મતે, જો ઓ.એસ. નં. ૫/૧૯૭૮ માત્ર સાદા મનાઈહુકમ માટેનો દાવો હતો, કારણ કે તેમાંના સામાવાળાઓએ (ટ્રસ્ટીઓ તેમજ તબદીલ મેળવનારા બંને) તેમના સંબંધિત લેખિત નિવેદનોમાં સ્પષ્ટ કર્યું હતું કે વાદી ભાડૂઆતને બેદખલ કરવાનો તેમનો કોઈ ઈરાદો ન હતો, તેથી તે દાવો નામંજૂર થવો જોઈતો ન હતો પરંતુ હુકમનામામાં પરિણમવો જોઈતો હતો. અમે એ હકીકત પર પણ ભાર મૂક્યો છે કે ભાડૂઆતે દાવા અરજીમાં ચોક્કસ અને સ્પષ્ટ કથન કર્યું હતું કે ટ્રસ્ટ દ્વારા તબદીલ મેળવનારાઓને ભાડાપટ્ટાવાળી જમીનની તબદીલી પુરુચેરી હિન્દુ રિલિજિયસ ઇન્સ્ટિટ્યુશન્સ એક્ટ, ૧૯૭૨ ની કલમ ૨૬ સાથે સુસંગત ન હતી. અમે એ હકીકત પણ નોંધી છે કે ઓ.એસ. નં. ૬/૧૯૭૮ અને ઓ.એસ. નં. ૭/૧૯૭૮ માં તેમના લેખિત નિવેદનમાં ભાડૂઆત દ્વારા આ એક મહત્વપૂર્ણ વાંધો ઉપસ્થિત કરવામાં આવ્યો હતો. ઓ.એસ. નં. ૫/૧૯૭૮ માં ભાડાપટ્ટાવાળા પરિસરની માલિકીને અપ્રસ્તુત ગણવી પરંતુ તેમ છતાં ઓ.એસ. નં. ૬/૧૯૭૮ અને ઓ.એસ. નં. ૭/૧૯૭૮ માં વિવાદોનું કેન્દ્રબિંદુ અથવા સાર અથવા મુખ્ય

આધાર માનવી એ અમને અસંગત લાગે છે. અદાલત દ્વારા અપનાવવામાં આવેલ તર્ક દ્રઢપણે સ્થિર રહેવો જોઈએ. જો સાદા મનાઈદુકમના દાવા પૂરતું ટાઈટલ અપ્રસ્તુત હતું, તો ભાડૂઆત પાસેથી ભાડાની ચડત રકમના દાવાના સંબંધમાં એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૧૧૬ નો લાભ ધરાવતા પક્ષકારના સંબંધમાં પણ તે સમાન રીતે અપ્રસ્તુત હતું.

૩૦. ભાડૂઆત વતી કરવામાં આવેલા કથનો ત્રણેય દાવાઓમાં સમાન હતા અને વિવાદના આ પાસા પરના મુદ્દાઓ ત્રણેય દાવાઓમાં ભાડૂઆતો દ્વારા માંગવામાં આવ્યા હતા તે બાબતની અવગણના કરવી તાર્કિક રહેશે નહીં. ત્રણેય દાવાઓમાં ભાડૂઆતના કથનોના સર્વગ્રાહી અને વ્યાપક વાંચન પર, એ બાબત અનિવાર્ય છે કે ભાડૂઆતે જાણીજોઈને, પ્રત્યક્ષ રીતે અને અસંદિગ્ધપણે તેના કથનોમાં ભાડાપટ્ટાવાળા પરિસરના ટાઈટલનો પ્રશ્ન અને તબદીલ મેળવનારાઓને જમીન તબદીલ કરવાની ટ્રસ્ટીઓની કાનૂની ક્ષમતા અંગેનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત કર્યો હતો. આ સામાન્ય દોરો છે જે ત્રણેય દાવાઓમાં ભાડૂઆતના કથનોમાં વણાયેલો છે. એ સાચું છે કે જો ઓ.એસ. નં. ૫/૧૯૭૮ સાદા મનાઈદુકમ માટેનો દાવો હતો, અને ટ્રસ્ટીઓ અને તબદીલ મેળવનારાઓના એવા વલણના પગલે કે ભાડૂઆતોને તેમની બેદખલી અંગે કોઈ ધમકી આપવામાં આવી ન હતી, ત્યારે માલિકીનો કોઈપણ સંદર્ભ અથવા પડકાર સંપૂર્ણપણે અપ્રસ્તુત હતો. પરંતુ માલિકીનો મુદ્દો ભાડૂઆત દ્વારા ખાસ ઉપસ્થિત કરવામાં

આવ્યો હતો, જેમણે આમ ત્રણેય દાવાઓમાં તેને પ્રત્યક્ષ અને સારભૂત રીતે મુદ્દા પર બનાવ્યો હતો. જ્યાં સુધી દાવા નં. ૬ અને ૭/૧૯૭૮ નો સંબંધ છે, તે પણ ભાડાની વસૂલાત માટેના સાદા દાવાઓ હતા જેમાં માલિકીને લગતો બચાવ પણ પ્રસ્તુત ન હતો; ઓ.એસ. નં. ૬/૧૯૭૮ માં ભાડૂઆત માટે અપીલ દાખલ કરવાનું કોઈ મહત્વપૂર્ણ કારણ ઉદ્ભવ્યું ન હતું કારણ કે હુકમનામાનો નાણાકીય ભાગ પ્રમાણમાં નજીવો હતો. દેખીતી રીતે, ભાડૂઆતોનો સંકલ્પ મુકદ્દમામાં માલિકીને કેન્દ્રીય વિવાદ બનાવવાનો હતો અને આ સંજોગોમાં માલિકીના પાસા પર અનિર્ણાયક રહેવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. તાર્કિક રીતે, જો માલિકીનો પ્રશ્ન ઓ.એસ. નં. ૬/૧૯૭૮ માં પ્રસ્તુત અને વિચારણાને પાત્ર હતો, તો તે ઓ.એસ. નં. ૫/૧૯૭૮ માં પણ પ્રસ્તુત હતો.

૩૧. આ રીતે જોતાં, અમારું માનવું છે કે તે એક અટળ નિષ્કર્ષ છે કે રેસ જ્યુડિકાટાની કડક જોગવાઈઓને આમંત્રણ આપવાના ડરથી તેમજ “નામંજૂરી” ના હુકમને સુધારવા માટે ઓ.એસ. નં. ૫/૧૯૭૮ ના સંબંધમાં પણ ભાડૂઆત દ્વારા અપીલ દાખલ કરવી જોઈતી હતી. અમારા મતે, એકવાર એવું ઠરાવવામાં આવ્યું કે તેની તરફેણમાં દાવાનું કોઈ કારણ ઉદ્ભવ્યું નથી અને દાવો “નામંજૂર” કરવામાં આવ્યો, ત્યારે ભાડૂઆતનો દાવો સંપૂર્ણપણે રદબાતલ થઈ ગયો હતો. તે તારણની અવગણના કરવી અને તેને આખરી થવા દેવી તે નિષ્કર્ષને પરિવર્તનથી અભેદ બનાવે છે.

શિવપરસન સિંહ વિ. રામનંદન પ્રસાદ સિંહ માં, પ્રિવિ કાઉન્સિલે
અભિપ્રાય આપ્યો હતો:

“રેસ જ્યુડિકાટા એ સાર્વત્રિક ઉપયોગનો પ્રાચીન સિદ્ધાંત છે અને
ન્યાયશાસ્ત્રની દરેક સુસંસ્કૃત પ્રણાલીમાં વ્યાપેલો છે. આ સિદ્ધાંત તમામ
ન્યાયિક પ્રણાલીઓમાં મૂળભૂત સિદ્ધાંતને સમાવે છે જે એવી જોગવાઈ કરે
છે કે અગાઉનો ન્યાયિક નિર્ણય તે જ પક્ષકારો વચ્ચે તે જ વિષયવસ્તુ પર
નિર્ણાયક છે.”

જે કારણ અને જાહેર નીતિ પર રેસ જ્યુડિકાટા આધારિત છે તે એ છે કે જે
પક્ષકારે મુકદ્દમામાં કોઈપણ પાસું ઉપસ્થિત કર્યું છે અને તેના પર મુદ્દો
ઘડાવ્યો છે, તે સંબંધમાં પુરાવો રજૂ કર્યો છે અને તે મુદ્દા પર દલીલ કરી
છે, તે ન્યાયિક નિષ્કર્ષો એકવાર આખરી થઈ જાય પછી તેનાથી બંધાયેલો
રહે છે. કોઈપણ પક્ષકારને તે જ કારણ માટે બે વાર હેરાન કરવો જોઈએ
નહીં; રાજ્યના હિતમાં છે કે મુકદ્દમાનો અંત આવવો જોઈએ; પડકારના
અભાવે ન્યાયિક નિર્ણય સાચો માનવો જ જોઈએ. કાયદાનું જે પાસું હવે
વિચારવાનું બાકી રહે છે તે એ છે કે શું એક કેસમાં સંયુક્ત ચુકાદા સામે
અપીલ દાખલ કરવી, તમામ બાબતોમાં અપીલ દાખલ કરવા સમાન
ગણાય.”

રૂટ. તેવી જ રીતે, દરાયસ બમનશાહ મેધોરા વિ. નરીમાન બમનશાહ

મેધોરા (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, આ અદાલત સમક્ષનો મુદ્દો સંયુક્ત ચુકાદામાંથી ઉદ્ભવતા હુકમનામાઓ પૈકીના એક હુકમનામા સામે એક જ અપીલ દાખલ કરવાનો અને રેસ જ્યુડિકાટના સિદ્ધાંતને ધ્યાને લેતાં તેની સમર્થનીયતા અંગેનો હતો. ડિવિઝન બેંચે 'ચુકાદો' તેમજ 'હુકમનામું' ની વ્યાખ્યા પર વિચાર કર્યો અને બંને વચ્ચેના તફાવતની તપાસ કરી અને એ બાબત નોંધી કે ચુકાદો અદાલતના અભિપ્રાયની રચના કરે છે જેમાં પક્ષકારોના કથનો, મુદ્દાઓ, સંબંધિત પક્ષકારો દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવા, પુરાવાના વિવિધ ટુકડાઓની પરસ્પર ક્રિયાપ્રતિક્રિયા, તારવેલા નિષ્કર્ષો અને નોંધાયેલા હકીકતના તારણોનો સમાવેશ થાય છે. તેણે એવું પણ ઠરાવ્યું કે ચુકાદો માત્ર હુકમનામું પસાર કરવા માટે અદાલતના વાજબીપણાને પ્રતિબિંબિત કરે છે. હુકમનામાનો અર્થ એવો સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યો છે કે તે ચુકાદાના આધારે પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદિત અધિકારોને સ્ફટિકીકૃત કરે છે. નોંધનીય છે કે, ચુકાદો અને હુકમનામું એવા શબ્દપ્રયોગો કે વિભાવનાઓ નથી, જેને એકબીજાના સ્થાને વાપરી શકાય કે ન તો આ બે વિભાવનાઓ એકબીજા પર વ્યાપ્ત થાય છે. સદર કોડની કલમ ૯૬ ના કાર્યક્ષેત્રને ધ્યાને લેતાં, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે કલમ ૯૬ માત્ર હુકમનામા સામે જ અપીલની ગણતરી કરે છે, અને અનિવાર્ય ગર્ભિતાર્થ દ્વારા, ચુકાદા સામે નહીં. પ્રિમિયર ટાયર્સ લિમિટેડ વિ. કેરળ સ્ટેટ રોડ ટ્રાન્સપોર્ટ કોર્પોરેશન (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે જેમાં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે એવો નિષ્કર્ષ કાઢ્યો છે કે જ્યારે

અલગ-અલગ દાવાઓ દાખલ કરવામાં આવ્યા હોય, ત્યારે અલગ-અલગ અપીલો દાખલ કરવી પડતી હતી. સદર ચુકાદાના પેરાગ્રાફ ૪ પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે જેમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે એવો સિદ્ધાંત નિર્ધારિત કર્યો છે કે જ્યાં સંબંધિત દાવાઓમાંથી ઉદ્ભવતી અપીલ ગુણદોષ પર નામંજૂર કરવામાં આવે, ત્યાં બીજી અપીલ સાંભળી શકાતી નથી અને તેને નામંજૂર કરવી પડે છે. ચુકાદા અને હુકમનામા સામે અપીલ દાખલ ન કરવાની અસર આખરી બનવાની ગણવામાં આવી છે અને આખરીપણું માત્ર કાયદા અનુસાર જ દૂર કરી શકાય છે.

૨૯. આ અદાલત સમક્ષના કેસમાં, હકીકતો એવી હતી કે વાદીઓ અને સામાવાળાઓ દ્વારા બે દાવાઓ દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા. વાદીઓ અને સામાવાળાઓ દ્વારા તેમના સંબંધિત દાવાઓમાં માંગવામાં આવેલી રાહતો સમાન હતી. બંને દાવાઓ એકત્રિત કરવામાં આવ્યા હતા અને સાથે ચલાવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. સામાન્ય પુરાવો રજૂ કરીને સામાન્ય મુદ્દાઓ ઉપસ્થિત કરવામાં આવ્યા હતા. દાવાઓનો નિર્ણય સંયુક્ત ચુકાદા દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો. એક દાવો નામંજૂર કરવામાં આવ્યો અને બીજો મંજૂર કરવામાં આવ્યો અને તેનાથી, સંયુક્ત ચુકાદો બે અલગ-અલગ હુકમનામાઓમાં પરિણમ્યો. આ અદાલત દ્વારા નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના વિવિધ ચુકાદાઓનું સર્વેક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું અને પ્રિમિયર ટાયર્સ લિમિટેડ વિ. કેરળ સ્ટેટ રોડ ટ્રાન્સપોર્ટ કોર્પોરેશન (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં આપેલા ચુકાદાનો સંદર્ભ આપતાં, આ અદાલતે પેરાગ્રાફ ૧૨ થી ૧૮ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“૧૨. એ.આઈ.આર. ૧૯૬૬ એસ.સી. ૧૩૩૨ માં અહેવાલ થયેલા શિઓદાન સિંહ વિ. દર્યાઓ કુંવર ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે ખાસ જોયું હતું કે જ્યાં સામાન્ય મુદ્દાઓ ધરાવતા બે દાવાઓ હતા, અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા ગુણદોષ પર દાવાઓનો નિર્ણય કરવામાં આવ્યો હતો જેમાંથી બે અપીલો પરિણમી હતી, અને તે પૈકીની એક અપીલ નામંજૂર કરવામાં આવી હતી (જોકે ગુણદોષ પર નહીં), અપીલ કોર્ટનો નિર્ણય રેસ જ્યુડિકાટા રહેશે. એ નોંધવું યોગ્ય છે કે સદર નિર્ણયમાં, માઉન્ટ લરછી (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં ફૂલ બેંચના નિર્ણય પર ખાસ વિચારણા કરવામાં આવી છે, તેમજ એ.આઈ.આર. ૧૯૫૩ એસ.સી. ૪૧૯ માં અહેવાલ થયેલા નરહરિ વિ. શંકર ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર પણ વિચારણા કરવામાં આવી છે.

૧૨.૧ સર્વોચ્ચ અદાલતના ઉપરોક્ત નિર્ણય એટલે કે શિઓદાન સિંહ નો સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા એ.આઈ.આર. ૧૯૯૩ એસ.સી. ૧૨૦૧ માં અહેવાલ થયેલા પ્રિમિયર ટાયર્સ લિમિટેડ વિ. ધી કેરળ સ્ટેટ રોડ ટ્રાન્સપોર્ટ કોર્પોરેશન ના કેસમાં તેના ત્યારબાદના નિર્ણયમાં સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો છે, વિચારણા કરવામાં આવી છે અને આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. આ નિર્ણય એ.આઈ.આર. ૧૯૭૪ એસ.સી. ૧૩૨૦ માં અહેવાલ થયેલા રામાગ્યા પ્રસાદ ગુપ્તા વિ. મુરલી પ્રસાદ ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના અગાઉના નિર્ણયને પણ ધ્યાને લે છે, અને

એ.આઈ.આર. ૧૯૫૩ એસ.સી. ૪૧૯ માં અહેવાલ થયેલા નરહરિ વિ. શંકર ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના અગાઉના નિર્ણયને અલગ પાડે છે.

૧૨.૨ સદર નિર્ણય એટલે કે પ્રિમિયર ટાયર્સ લિમિટેડ (ઉપર મુજબ) માં બે દાવાઓ હતા જે સંબંધિત હતા અને સાથે ચલાવવામાં આવ્યા હતા કારણ કે બંને દાવાઓમાં વિવાદનું સ્વરૂપ સમાન હતું. ઘડવામાં આવેલા મુદ્દાઓ પણ સામાન્ય હતા. આ કેસમાં, અપીલકર્તાએ તેના દાવાના ભાગ માટે દાવો નામંજૂર થવા સામે કોઈ અપીલ દાખલ કરી ન હતી, પરંતુ તેના દ્વારા દાખલ કરાયેલા દાવામાંની અપીલમાં સામાવાળાની તરફેણમાં આપવામાં આવેલા હુકમનામા સામે અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી. કેરળની હાઈકોર્ટે તેના નિર્ણયમાં અપીલકર્તાની અપીલને રેસ જ્યુડિકાટાથી બાધિત ગણીને નામંજૂર કરી હતી કારણ કે સંબંધિત દાવામાં નોંધાયેલ તારણ આખરી બની ગયું હતું કારણ કે તેને અપીલમાં પડકારવામાં આવ્યું ન હતું. સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષની અપીલમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી, જેવી અમારી સમક્ષની અપીલમાં કરવામાં આવી છે, કે બંને દાવાઓ સંબંધિત હતા અને સામાન્ય હુકમ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા, અને તેથી, કોઈપણ દાવાના મુદ્દાઓ અગાઉના દાવામાં નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા તેમ કહી શકાય નહીં, અને પરિણામે સી.પી.સી. ની કલમ ૧૧ નું મૂળભૂત તત્વ સંતોષાશે નહીં. આ રજૂઆતને નરહરિ વિ. શંકર (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના અગાઉના

નિર્ણય દ્વારા સમર્થન આપવા માંગવામાં આવ્યું હતું. જોકે, સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું કે નરહરિ વિ. શંકર (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં નિર્ણયને શિઓદાન સિંહ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં અલગ પાડવામાં આવ્યો છે, કારણ કે તે માત્ર એક જ દાવા સાથે સંબંધિત હતો, અને તેથી, તેમાંથી ઉદ્ધૃત કરાયેલા અવલોકનો એવા કેસમાં પ્રસ્તુત ન હતા જ્યાં સામાન્ય હુકમ દ્વારા એક કરતાં વધુ દાવાઓ નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા. ત્યારબાદ સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું કે તેની સમક્ષના હાલના કેસમાં, અલગ-અલગ દાવાઓ હતા જેમાંથી અલગ-અલગ અપીલો દાખલ કરવાની હતી. સદર નિર્ણયના પેરાગ્રાફ ૪ માં તેથી સર્વોચ્ચ અદાલતે નિષ્કર્ષ કાઢ્યો કે જ્યાં સંબંધિત દાવાઓમાંથી ઉદ્ભવતી અપીલ ગુણદોષ પર નામંજૂર કરવામાં આવે, ત્યાં બીજી અપીલ સાંભળી શકાતી નથી અને તેને નામંજૂર કરવી પડે છે.

૧૨.૩ સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા જે પ્રશ્ન પર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો તે એ પણ હતો કે જ્યાં કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં ન આવે ત્યાં શું થાય છે, જેમ કે સંબંધિત દાવામાંના હુકમનામા સામે સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષના કેસમાં બન્યું હતું. સર્વોચ્ચ અદાલતે ખાસ જોયું કે ચુકાદા કે હુકમનામા સામે અપીલ દાખલ ન કરવાની અસર એ છે કે તે આખરી બની જાય છે. આ આખરીપણું માત્ર કાયદા અનુસાર જ દૂર કરી શકાય છે. જ્યારે સંબંધિત દાવામાંના ચુકાદા કે હુકમનામા સામે અપીલ કરવામાં ન આવે

ત્યારે તે જ પરિણામો આવે છે. સર્વોચ્ચ અદાલતના આ અવલોકનો, જે સદર નિર્ણયના પેરા ૬ માં તેના દ્વારા નોંધાયેલા તારણો દ્વારા વધુ મજબૂત થયા હતા, તે નીચે મુજબ છે:

“આમ, અપીલ દાખલ ન કરવાના કારણે સંબંધિત દાવામાં નોંધાયેલા તારણની આખરીતાએ અદાલતને અન્ય દાવામાં અપીલ ચલાવતા અટકાવી હતી.”

૧૨.૪ સદર નિર્ણયમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલા અવલોકનોના સંદર્ભમાં, અને ખાસ કરીને સદર નિર્ણયના પેરા ૪ અને ૬ ના અવલોકનોના સંદર્ભમાં, અમારો પણ એવો મત છે કે સર્વોચ્ચ અદાલત અમુક અંશે માત્ર રેસ જ્યુડિકાટના સિદ્ધાંતો પર આધાર રાખવા અને સંદર્ભ લેવાના અગાઉના સિદ્ધાંતોથી અલગ પડી છે, જેમાં સંમતિ અને ઈશ્યુ એસ્ટોપેલના સિદ્ધાંતોને પણ ધ્યાને લઈને અને સમાવિષ્ટ કરીને. ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ, સંમતિ અને ઈશ્યુ એસ્ટોપેલનો સિદ્ધાંત પણ પ્રસ્તુત છે અને આવી અપીલની સમર્થનીયતાની તરફેણમાં અને વિરુદ્ધમાં ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલી દલીલોની કાયદેસરતા અને માન્યતા તપાસવાની વિચારણામાં લાગુ કરી શકાય છે.

૧૩. એ.આઈ.આર. ૧૯૯૭ એસ.સી. ૩૭૬૦ : ૧૯૯૭ (૯) એસ.સી.સી. ૫૪૩ માં અહેવાલ થયેલા રામ પ્રકાશ વિ. ચરણ કૌર ના કેસમાં સર્વોચ્ચ

અદાલતનો નિર્ણય પણ પ્રસ્તુત અને યોગ્ય છે.

૧૩.૧ આ નિર્ણય એવી હકીકતો પર આધારિત છે જે અમારી સમક્ષની હકીકતોને સમાન છે. સર્વોચ્ચ અદાલતે ખાસ ઠરાવ્યું હતું કે જ્યાં એક દાવામાં તારણોને અપીલના અભાવે આખરી થવા દેવામાં આવ્યા હતા, ત્યાં બીજા દાવામાંના તારણો સામે દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ રેસ જ્યુડિકાટના સિદ્ધાંતોથી બાધિત થશે.

૧૩.૨ સદર નિર્ણયના પેરા ૨ માં સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“૨. તે સ્પષ્ટ થશે કે અરજદાર અને સામાવાળાઓના દાવાઓ એક જ દાવાના કારણમાંથી ઉદ્ભવ્યા હોવાથી અને અયોગ્ય આચરણ અથવા ગેરવર્તણૂકના કારણે સામાવાળાઓને નુકસાન થયું હોવાનું એપેલેટ કોર્ટનું તારણ આખરી થવા દેવામાં આવ્યું હોવાથી, જે હુકમનામું સ્પેશિયલ લીવ પિટિશનની વિષયવસ્તુ છે તેને પડકારી શકાય નહીં. તદ્દન આ જ પ્રશ્ન પ્રત્યક્ષ રીતે મુદ્દા પર હતો અને બંને દાવાઓની વિષયવસ્તુ હતો. તે આખરી થવા દેવામાં આવ્યો હોવાથી, તેમાં જઈ શકાતું નથી કારણ કે તે આખરી થઈ ગયો હતો, અરજદારે દાવો નામંજૂર કરતી અપીલ સામે કોઈ અપીલ દાખલ કરી ન હતી. આ પરિસ્થિતિને ધ્યાને લેતાં, હાઈકોર્ટ એવો નિષ્કર્ષ કાઢવામાં સાચી હતી કે અરજદાર સામે દાવો નામંજૂર કરવાનો

હુકમનામું સી.પી.સી. ની કલમ ૧૧ હેઠળ રેસ જ્યુડિકાટા તરીકે અસર કરશે જે અપીલ સામે અરજદારે બીજી અપીલ દાખલ કરી છે.”

૧૩.૩ અમે આડવાતમાં એ પણ અવલોકન કરી શકીએ છીએ કે હાલના નિર્ણયમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે માત્ર રેસ જ્યુડિકાટાના સિદ્ધાંતો જ લાગુ કર્યા નથી, પરંતુ સંમતિ અને ઇશ્યુ એસ્ટોપેલના સિદ્ધાંતો લાગુ કરીને વૈકલ્પિક પરિપ્રેક્ષ્યથી પણ હકીકતોનો નિર્ણય કર્યો છે.

૧૪. એ.આઈ.આર. ૧૯૬૨ એસ.સી. ૩૩૮ માં અહેવાલ થયેલા બદ્રી નારાયણ સિંહ વિ. કામદેવ પ્રસાદ સિંહ ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર પણ આધાર રાખવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો, જેને નરહરિ વિ. શંકર (ઉપર મુજબ) ના કેસના નિર્ણયથી અલગ પાડવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો. જોકે, પછીના નિર્ણયને સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા પરોક્ષ રીતે મંજૂર કરવામાં આવ્યો છે. કોઈપણ સંજોગોમાં, આ નિર્ણય એટલે કે બદ્રી નારાયણ નો સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા પ્રિમિયર ટાયર્સ લિમિટેડ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો છે અને તેના પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે, અને તેથી, તેના પર કોઈ લાંબી કે સ્વતંત્ર ચર્ચાની જરૂર નથી.

૧૫. એ જ તર્ક એ.આઈ.આર. ૧૯૭૪ એસ.સી. ૧૩૨૦ માં અહેવાલ થયેલા રામાય્યા પ્રસાદ વિ. મુરલી પ્રસાદ ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના

નિર્ણયને લાગુ પડે છે, જે પ્રિમિયર ટાયર્સ લિમિટેડ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં ધ્યાને લેવામાં આવ્યો છે અને ચર્ચવામાં આવ્યો છે.

૧૬. એ.આઈ.આર. ૧૯૯૫ એસ.સી. ૩૧૬ માં અહેવાલ થયેલા મેનેજિંગ ડિરેક્ટર વિ. કે. રામચંદ્ર નાયડુ ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયનો પણ સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો. અમારા મતે, આ નિર્ણય હકીકતોને કોઈ લાગુ પડશે નહીં કારણ કે સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષનો પ્રશ્ન એવી હકીકતો પર હતો જ્યાં બંને પક્ષકારોએ રિટ પિટિશનમાં સામાન્ય ચુકાદા સામે અલગ-અલગ અપીલો દાખલ કરી હતી, જે હકીકતો પર એવું જણાયું હતું કે એક પક્ષકાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ મુદતના આધારે નામંજૂર થવાથી, બીજા પક્ષકાર દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલ પર પ્રતિકૂળ અસર પડશે નહીં જે મુદતની અંદર હતી. દેખીતી રીતે, સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષનો કેસ એક જ ચુકાદામાંથી ઉદ્ભવતી બે અલગ-અલગ પક્ષકારો દ્વારા દાખલ કરાયેલી બે અપીલોની વિચારણા પર હતો. અહીં, કેસ તદ્દન અલગ છે, જ્યાં અપીલકર્તા, બંને હુકમનામાઓથી પ્રતિકૂળ અસર પામ્યા હોવા છતાં, તેમાંથી માત્ર એકને જ પડકારવાનું પસંદ કર્યું છે.

૧૭. આઈ.એલ.આર. ૨૯ મદ્રાસ ૩૩૩ માં અહેવાલ થયેલા પંચનદ વેલન વિ. વૈથિનાથ શાસ્ત્રિયલ ના કેસમાં મદ્રાસ હાઈકોર્ટના નિર્ણય પર પણ આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો. અમારા મતે, આ નિર્ણય પર કોઈ વિગતવાર ચર્ચાની જરૂર નથી કારણ કે તે સર્વોચ્ચ અદાલતના શિઓદાન

સિંહ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં અગાઉના નિર્ણયમાં સંદર્ભિત અને ચર્ચિત છે.

૧૮. ઉપરોક્ત આધાર પર, અમારો એવો મત છે કે હાલની અપીલ સમર્થનીય નથી અને પરિણામે ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ કર્યા વિના નામંજૂર કરવામાં આવે છે.”

૩૦. આ અદાલત દ્વારા પ્રિમિયર ટાયર્સ લિમિટેડ વિ. કેરળ સ્ટેટ રોડ ટ્રાન્સપોર્ટ કોર્પોરેશન (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર ભારે આધાર રાખવામાં આવ્યો હોવાથી, તેનો સંક્ષિપ્ત સંદર્ભ આપવો લાભદાયી રહેશે. પેરાગ્રાફ ૩ થી ૬ સરળ સંદર્ભ માટે નીચે પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:

“૩. આ તારણની માન્યતાને અપીલકર્તા વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી રાજા રામ અગ્રવાલ દ્વારા પડકારવામાં આવી છે. એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૧ સીધી રીતે લાગુ પડતી નથી. તેમના જણાવ્યા મુજબ બંને દાવાઓ સંબંધિત હતા અને સામાન્ય હુકમ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવ્યા હોવાથી કોઈપણ દાવામાંના મુદ્દાનો અગાઉના દાવામાં નિર્ણય લેવાયો હતો તેમ કહી શકાય નહીં. તેથી, સી.પી.સી. ની કલમ ૧૧ નું મૂળભૂત તત્વ સંતોષાયું ન હતું. આ રજૂઆતને નરહરિ વિ. શંકર ના અવલોકનોમાંથી થોડું સમર્થન મળે છે, જેમાં એવું કહેવાયું હતું કે, 'જ્યાં બે દાવાઓ હોય ત્યાં પણ એવું ઠરાવવામાં

આવ્યું છે કે એકસાથે આપવામાં આવેલો નિર્ણય અગાઉના દાવામાંનો નિર્ણય હોઈ શકે નહીં. પરંતુ આ નિર્ણયને શિઓદાન સિંહ વિ. શ્રીમતી દર્યાઓ કુંવર, ૧૯૬૬ એસ.સી. ૧૩૩૨ માં અલગ પાડવામાં આવ્યો હતો, કારણ કે તે માત્ર એક જ દાવા સાથે સંબંધિત હતો, તેથી, ઉપર ઉદ્ઘૂત કરાયેલા અવલોકનો એવા કેસમાં પ્રસ્તુત ન હતા જ્યાં સામાન્ય હુકમ દ્વારા એક કરતાં વધુ દાવાઓ નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા. અદાલતે વધુમાં ઠરાવ્યું કે જ્યાં એક કરતાં વધુ દાવાઓ સાથે દાખલ કરવામાં આવ્યા હોય અને મુખ્ય મુદ્દાઓ સામાન્ય હોય અને તમામ દાવાઓમાં ચુકાદા અને હુકમનામા સામે અપીલો દાખલ કરવામાં આવી હોય અને એક અપીલ કાં તો મુદત બહાર હોવાના કારણે અથવા શમી જવાના કારણે નામંજૂર કરવામાં આવી હોય તો તે હુકમ અન્ય અપીલોમાં રેસ જ્યુડિકાટા તરીકે અસર કરતો હતો, 'હાલના કેસમાં અલગ-અલગ દાવાઓ હતા જેમાંથી અલગ-અલગ અપીલો દાખલ કરવાની હતી. દાવા નં. ૭૭ અને ૮૧ માંથી ઉદ્ભવતી બે અપીલોમાં હાઈકોર્ટનો નિર્ણય નિઃશંકપણે અગાઉનો હતો અને તેથી ત્યારબાદના દાવામાં રેસ જ્યુડિકાટાને જન્મ આપવા માટે અગાઉના દાવામાં નિર્ણય હોવો જોઈએ તેવી શરત હાલના કેસમાં સંતોષાઈ હતી. હાલના કેસમાં કોઈ અગાઉનો દાવો ન હતો તેવી દલીલ તેથી નિષ્ફળ જવી જોઈએ'. શ્રી રામાગ્યા પ્રસાદ ગુપ્તા વિ. શ્રી મુરલી પ્રસાદ માં, શિઓદાન સિંહ (ઉપર મુજબ) ના નિર્ણય પર પુનર્વિચારણા કરાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ અદાલતે આ બાબતની

તપાસ કરવી જરૂરી ગણી ન હતી કારણ કે બે દાવાઓની વિષયવસ્તુ અલગ હોવાથી સી.પી.સી. ની કલમ ૧૧ ની પ્રયોજ્યતા માટે જરૂરી તત્વો પૈકીનું એક ગેરહાજર જણાયું હતું.

૪. જોકે આમાંના કોઈપણ નિર્ણયો એવી પરિસ્થિતિ સાથે સંબંધિત ન હતા કે જ્યાં સંબંધિત દાવામાંના નિર્ણય સામે કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં ન આવી હોય પરંતુ એવું જણાય છે કે જ્યાં સંબંધિત દાવાઓમાંથી ઉદ્ભવતી અપીલ ગુણદોષ પર નામંજૂર કરવામાં આવે ત્યાં બીજી અપીલ સાંભળી શકાતી નથી, અને તેને નામંજૂર કરવી પડે છે. પ્રશ્ન એ છે કે જ્યાં કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં ન આવી હોય ત્યાં શું થાય છે, જેમ કે આ કેસમાં સંબંધિત દાવામાંના હુકમનામા સામે બન્યું છે. ચુકાદા કે હુકમનામા સામે અપીલ દાખલ ન કરવાની અસર એ છે કે તે આખરી બની જાય છે. આ આખરીપણું માત્ર કાયદા અનુસાર જ દૂર કરી શકાય છે. જ્યારે સંબંધિત દાવામાંના ચુકાદા કે હુકમનામા સામે અપીલ કરવામાં ન આવે ત્યારે તે જ પરિણામો આવે છે.

૫. બક્ષી નારાયણ સિંહ વિ. કામદેવ પ્રસાદ સિંહ માં બંધારણીય પીઠના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરી શકાય છે. સામાવાળા દ્વારા દાખલ કરાયેલી ચૂંટણી અરજીમાં અપીલકર્તાની ચૂંટણીને અમાન્ય જાહેર કરવાની અને સામાવાળાને ચૂંટાયેલા ઉમેદવાર તરીકે જાહેર કરવાની દાદ માંગવામાં આવી હતી. ટ્રિબ્યુનલે માત્ર પહેલી રાહત જ મંજૂર કરી હતી. અપીલકર્તા

અને સામાવાળા બંનેએ હાઈકોર્ટમાં અપીલો દાખલ કરી હતી. અપીલકર્તાની અપીલ નામંજૂર કરવામાં આવી હતી પરંતુ સામાવાળાની અપીલ મંજૂર કરવામાં આવી હતી. અપીલકર્તાએ તેમની અપીલમાં સામાવાળાની તરફેણમાં પસાર કરાયેલા હુકમને પડકાર્યો હતો. તે નામંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો અને સામાવાળાનો પ્રાથમિક વાંધો માન્ય રાખવામાં આવ્યો હતો. અદાલતે અવલોકન કર્યું કે, 'તેથી અમારો એવો મત છે કે જ્યાં સુધી અપીલકર્તાની અપીલ નં. ૭ માં બિહાર સરકાર હેઠળ લાભનું પદ ધરાવતા હોવાના આધારે તેમની ચૂંટણી રદ કરતા હુકમને બહાલ રાખતો હુકમ કાયમ રહે છે અને તેથી તેઓ યોગ્ય રીતે નામાંકિત ઉમેદવાર ન હોઈ શકે, ત્યાં સુધી તેઓ હાલની અપીલમાં, જે એ દલીલ પર આધારિત છે કે તે તારણ ખોટું છે, લાભનું પદ ધરાવવા અંગેના તારણ પર પ્રશ્ન ઉઠાવી શકતા નથી'.

૬. આમ અપીલ દાખલ ન કરવાના કારણે, સંબંધિત દાવામાં નોંધાયેલા તારણની આખરીતાએ અદાલતને અન્ય દાવામાં અપીલ ચલાવતા અટકાવી હતી. બાબતના કોઈપણ ઢ્રષ્ટિકોણથી હાઈકોર્ટનો હુકમ હસ્તક્ષેપને પાત્ર નથી.”

૩૧. તેમાંના અપીલકર્તાએ તેમાંના સામાવાળા-કોર્પોરેશન સામે તેના લેણાં પેટેની અમુક રકમની વસૂલાત માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો. સામાવાળા-કોર્પોરેશને પણ તેના દ્વારા ચૂકવવામાં આવેલી અમુક રકમની વસૂલાત માટે દાવો

દાખલ કર્યો હતો. ઘડવામાં આવેલા મુદ્દાઓ સામાન્ય હતા અને બંને દાવાઓ એકસાથે ચલાવવામાં આવ્યા હતા અને આંશિક રીતે હુકમનામામાં પરિણમ્યા હતા. તેમાંના અપીલકર્તાએ તેના દાવાના ભાગ માટે દાવો નામંજૂર થવા સામે કોઈ અપીલ દાખલ કરી ન હતી પરંતુ, સામાવાળા-કોર્પોરેશનની તરફેણમાં આપવામાં આવેલા હુકમનામા સામે અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી. હાઈકોર્ટ સમક્ષ અપીલકર્તાની અપીલ નામંજૂર કરવામાં આવી હતી કારણ કે તે રેસ જ્યુડિકાટના સિદ્ધાંતથી બાધિત હતી કારણ કે સંબંધિત દાવામાં નોંધાયેલા તારણો કે અપીલકર્તા ચાર્જ કરવા અને વસૂલવા માટે હકદાર હતો, તે આખરી થઈ ગયા હતા. હાઈકોર્ટનો નિર્ણય એવો હતો કે ત્યારબાદના દાવામાં રેસ જ્યુડિકાટને જન્મ આપવા માટે અગાઉના દાવામાં નિર્ણય હોવો જોઈએ તેવી શરત સંતોષાઈ હતી; એવી દલીલને નકારી કાઢીને કે ત્યાં કોઈ અગાઉનો દાવો અસ્તિત્વમાં ન હતો.

૩૨. હજુ અન્ય એક નિર્ણયમાં, લોનનકુટ્ટી વિ. થોમ્મન (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં “અગાઉનો દાવો” શબ્દપ્રયોગ વિચારણા માટે આવ્યો હતો અને નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે બે દાવા દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા, એક તેમાંના અપીલકર્તા દ્વારા સામાવાળાઓ સામે કાયમી મનાઈહુકમ માટે અને બીજો તેમાંના સામાવાળાઓ દ્વારા અપીલકર્તાને તેમના દ્વારા બાંધવામાં આવેલી જમીન પર અતિક્રમણ કરતાં અટકાવતા મનાઈહુકમ માટે. બંને દાવાઓ અલગ-અલગ ચલાવવામાં આવ્યા હતા અને તેનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો.

અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરાયેલો દાવો સામાવાળાઓ સામે મનાઈહુકમ આપીને આંશિક રીતે મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો. સામાવાળાઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલો દાવો પણ આંશિક રીતે મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો. અપીલકર્તાઓ દ્વારા અપીલ તેમજ ક્રોસ-અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી અને સામાવાળાઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલા દાવામાં પણ અપીલ અને ક્રોસ-અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી. તમામ ચાર અપીલોમાં સામાન્ય પ્રશ્ન સંકળાયેલો હોવાથી તેઓને સાથે સાંભળવામાં આવી હતી અને સંયુક્ત ચુકાદા દ્વારા નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો. તમામ અપીલો નામંજૂર કરવામાં આવી હતી અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમનામા બહાલ રાખવામાં આવ્યા હતા. ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમનામા સામે અથવા સામાવાળાના દાવામાંથી ઉદ્ભવેલી અપીલમાં કોઈપણ પક્ષકાર દ્વારા કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી ન હતી. પરંતુ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમનામા અને અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરાયેલા દાવામાંથી ઉદ્ભવેલા હુકમનામા સામે સામાવાળાઓ દ્વારા બીજી અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી. અપીલકર્તા દ્વારા રેસ જ્યુડિકાટાની દલીલ ઉપસ્થિત કરવામાં આવી હતી જેને એ આધારે નકારી કાઢવામાં આવી હતી કે ચાર અપીલોમાં, માત્ર એક જ ચુકાદો અને એક જ હુકમનામું છે. સામાવાળાઓએ એક અપીલ દાખલ કરવાની હતી અને તેમની વિરુદ્ધ નોંધાયેલા તારણોને પડકારી શકતા હતા. રીમાન્ડમાં, મામલાનો ગુણદોષ પર નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો અને અપીલકર્તાના દાવામાં ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમનામા સામે

સામાવાળાઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલ નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. હાઈકોર્ટ સમક્ષની કાર્યવાહીમાં અપીલકર્તાએ ફરી એકવાર રેસ જ્યુડિકાટાનો બચાવ ઉપસ્થિત કર્યો પરંતુ તે એ આધારે નકારી કાઢવામાં આવ્યો કે મામલો રીમાન્ડ કરતો ચુકાદો આખરી થઈ ગયો હતો. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ, અપીલકર્તા દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે અપીલ રેસ જ્યુડિકાટાથી બાધિત હતી અને હાઈકોર્ટ આ મુદ્દાની સુનાવણી કરી શકી ન હોત અને નિર્ણય કરી શકી ન હોત. સદર દલીલ સાથે કામ કરતી વખતે, પેરાગ્રાફ ૧૫ માં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે નોંધ લીધી હતી કે આ દલીલ યોગ્ય પાયાવાળી છે અને પેરાગ્રાફ ૧૮ માં, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે હાઈકોર્ટ સમક્ષ અપીલ માત્ર ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમનામા સામે જ દાખલ કરવામાં આવી હતી જે અપીલકર્તાના દાવામાં ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમનામામાંથી ઉદ્ભવ્યું હતું, આમ સામાવાળાઓના દાવામાંથી ઉદ્ભવતી અપીલમાં આપવામાં આવેલો ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટનો નિર્ણય આખરી અને નિર્ણાયક બન્યો હતો. તે નિર્ણય સામે અપીલ કરવામાં ન આવી હોવાથી, આગળની અપીલમાં તેને ફરીથી ખોલી શકાય નહીં. એવું ઠરાવવામાં અને અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે તે જ પક્ષકારો વચ્ચેની કાર્યવાહીમાં ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ દ્વારા મુદ્દો સાંભળવામાં આવ્યો હતો અને આખરી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો અને હાઈકોર્ટે અપીલમાં નિર્ણય કર્યો તે પહેલાં આ નિર્ણય આપવામાં આવ્યો હતો. હાઈકોર્ટે બીજી અપીલનો નિકાલ કર્યો તે પહેલાં ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટનો નિર્ણય આખરી રીતે લેવામાં આવ્યો હતો. તેથી તે નિર્ણય કલમ ૧૧ ના અર્થમાં “અગાઉના

દાવા” માંનો નિર્ણય હતો. પેરાગ્રાફ ૧૮ થી ૨૨ સરળ સંદર્ભ માટે નીચે પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:

“૧૮. બંને હુકમનામાઓથી દરેક પક્ષકાર આંશિક રીતે વ્યથિત હોવાથી, દરેકે બંને હુકમનામાઓ સામે ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટમાં અપીલ દાખલ કરી હતી. અપીલની સુનાવણી કરતા વિદ્વાન તાબેદાર ન્યાયાધીશ સમક્ષ આ રીતે ૪ અપીલો હતી, દરેક દાવામાંથી ૨ અપીલો ઉદ્ભવતી હતી. તેમણે અપીલ હેઠળના હુકમનામા બહાલ રાખ્યા અને તમામ અપીલો નામંજૂર કરી.

૧૯. સામાવાળાઓએ તેમના દાવામાંથી ઉદ્ભવતી અપીલોમાં ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમનામા સામે આગળ કોઈ અપીલ દાખલ કરી ન હતી. તેમણે હાઈકોર્ટમાં બીજી અપીલ દાખલ કરી, જે માત્ર એ.એસ. ૬૬/૧૯૫૮ માં ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમનામા સામે જ હતી જે અપીલકર્તાના દાવામાં ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમનામામાંથી ઉદ્ભવી હતી. આમ, સામાવાળાઓના દાવામાંથી ઉદ્ભવતી અપીલમાં આપવામાં આવેલો ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટનો નિર્ણય આખરી અને નિર્ણાયક બન્યો હતો. તે નિર્ણય સામે અપીલ કરવામાં ન આવી હોવાથી, અપીલકર્તાના દાવામાંથી ઉદ્ભવતી બીજી અપીલમાં તેને ફરીથી ખોલી શકાતો ન હતો. માછીમારીના હેતુઓ માટે અપીલકર્તાની જમીનમાંથી પાણીના પ્રવાહનો સુખાધિકાર સામાવાળાઓ પાસે હતો કે નહીં તે મુદ્દો સામાવાળાના દાવામાં પ્રત્યક્ષ અને સારભૂત રીતે મુદ્દા પર

હતો. તે મુદ્દો તે જ પક્ષકારો વચ્ચેની કાર્યવાહીમાં ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ દ્વારા સાંભળવામાં આવ્યો હતો અને આખરી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો અને હાઇકોર્ટે બીજી અપીલનો નિર્ણય કર્યો તે પહેલાં આ નિર્ણય આપવામાં આવ્યો હતો. ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટનો નિર્ણય એવા દાવામાંથી ઉદ્ભવતી અપીલમાં આપવામાં આવ્યો હતો કે જે ત્યારબાદ દાખલ કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં, હાઇકોર્ટે બીજી અપીલનો નિકાલ કર્યો તે પહેલાં આખરી રીતે નિર્ણય થયો હતો. તેથી તે નિર્ણય સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૧, સમજૂતી ૧ ના અર્થમાં “અગાઉના દાવા” માંનો નિર્ણય હતો. તે મુજબ, હાઇકોર્ટે એવા મુદ્દાનો નિર્ણય કરવામાં ભૂલ કરી હતી જેની સુનાવણી “અગાઉના દાવા” માં કરવામાં આવી હતી અને આખરી નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો અને તેથી તે રેસ જ્યુડિકાટરી બાધિત હતો.

૨૦. હાઇકોર્ટે તેના તારીખ ૮ એપ્રિલ, ૧૯૭૧ ના ચુકાદામાં ખોટી ધારણા કરી હતી કે અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરાયેલો દાવો નં. ૬૬૬/૧૯૫૪ અને સામાવાળાઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલો દાવો નં. ૫/૧૯૫૪ “મૂળરૂપે સામાન્ય ચુકાદા દ્વારા નિકાલ કરવામાં આવ્યા હતા”. તેઓ ન હતા. અપીલકર્તાના દાવાનો નિકાલ તારીખ ૨૦ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૫૭ ના ચુકાદા દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો જ્યારે સામાવાળાઓના દાવાનો નિકાલ તારીખ ૧૧ ઓક્ટોબર, ૧૯૫૮ ના ચુકાદા દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો. સ્વાભાવિક રીતે, ૨ દાવાઓમાં ૨ અલગ હુકમનામા તૈયાર કરવામાં

આવ્યા હતા અને તે હુકમનામાઓએ ૪ કોસ-અપીલોને જન્મ આપ્યો હતો, દરેક દાવામાંથી ૨ અપીલો.

૨૧. તારીખ ૮ જુલાઈ, ૧૯૬૪ ના તેના રીમાર્કિંગ ચુકાદામાં જેના દ્વારા રેસ જ્યુડિકાટાની દલીલને ફગાવી દેવામાં આવી હતી, હાઈકોર્ટે મુખ્યત્વે નરહરિ વિ. શંકર ના કેસમાં આ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો. અમારા મતે તે નિર્ણય અલગ પાડવા યોગ્ય છે કારણ કે તે કેસમાં માત્ર એક જ દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો જેણે ૨ અપીલોને જન્મ આપ્યો હતો. એ એ બી અને સી સામે દાવો દાખલ કર્યો હતો જે હુકમનામામાં પરિણમ્યો હતો. બી અને સી એ અલગ-અલગ અપીલો દાખલ કરી હતી જે સંયુક્ત ચુકાદા દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવી હતી, પરંતુ એપેલેટ કોર્ટે ૨ અલગ હુકમનામા તૈયાર કર્યા હતા. એ એ માત્ર એક હુકમનામા સામે જ અપીલ દાખલ કરી અને મુદતનો સમયગાળો પૂરો થયા પછી, તેણે અપૂરતી કોર્ટ-ફી પર બીજા હુકમનામા સામે અપીલ દાખલ કરી. હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું કે એ એ ૨ અલગ-અલગ અપીલો દાખલ કરવી જોઈતી હતી અને અપીલોમાંથી એક સમય બાધિત હોવાથી, સમયની અંદર દાખલ કરાયેલી અપીલ રેસ જ્યુડિકાટાથી બાધિત હતી. આ અદાલતે ઠરાવ્યું કે “રેસ જ્યુડિકાટાના સિદ્ધાંતને લાગુ કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ નથી”, કારણ કે “જ્યારે માત્ર એક જ દાવો હોય, ત્યારે રેસ જ્યુડિકાટાનો પ્રશ્ન જ ઉપસ્થિત થતો નથી”. આ એ આધારે મૂકવામાં આવ્યું હતું કે “જ્યાં એક

ટ્રાયલ, એક તારણ અને એક નિર્ણય થયો હોય, ત્યાં બે અપીલો હોવાની જરૂર નથી ભલે બે હુકમનામા તૈયાર કરવામાં આવ્યા હોય". અમારા કેસમાં, અહીં ૨ દાવાઓ હતા અને દાવાઓમાંથી એકમાં એપેલેટ હુકમનામું આખરી બની ગયું હોવાથી, તેમાં નક્કી કરાયેલા મુદ્દાઓ અન્ય દાવામાંથી ઉદ્ભવતી અપીલમાં પસાર કરાયેલા હુકમનામા સામે દાખલ કરવામાં આવેલી બીજી અપીલમાં ફરીથી ખોલી શકાતા ન હતા. આ ચોક્કસપણે એ આધાર છે જેના પર આ અદાલત દ્વારા શિઓદાન સિંહ વિ. શ્રીમતી દર્યાઓ કુંવર ના કેસમાં નરહરિના કેસને અલગ પાડવામાં આવ્યો હતો. તેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે જ્યાં ટ્રાયલ કોર્ટે સામાન્ય મુદ્દાઓ ધરાવતા ૨ દાવાઓનો ગુણદોષ પર નિર્ણય કર્યો હોય અને તેમાંથી બે અપીલો હોય, તો એક અપીલમાં નિર્ણય બીજી અપીલમાં રેસ જ્યુડિકાટા તરીકે અસર કરશે.

૨૨. ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટે સંયુક્ત ચુકાદા દ્વારા ૪ અપીલોનો નિકાલ કર્યો તે સંજોગો કલમ ૧૧ ની પ્રયોજ્યતાને અસર કરી શકતા નથી કારણ કે બદ્દી નારાયણ સિંહ વિ. કામદેવ પ્રસાદ સિંહ અને અન્ય (૧) માં અવલોકન કર્યા મુજબ, જ્યાં ૨ અપીલો એક જ કાર્યવાહીમાંથી ઉદ્ભવે છે અને જો અપીલોનો સંયુક્ત ચુકાદા દ્વારા નિકાલ કરવામાં આવે તો પણ, તે ચુકાદામાંનો નિર્ણય ૨ નિર્ણયો સમાન હોઈ શકે છે અને એક નિર્ણય સમાન નહીં જો દરેક અપીલની વિષયવસ્તુ અલગ હોય. અમારી સમક્ષનો

કેસ કલમ ૧૧ લાગુ કરવા માટે હજુ પણ વધુ મજબૂત છે કારણ કે ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટમાં દાખલ કરાયેલી અપીલો એક કાર્યવાહીમાંથી નહીં પરંતુ ૨ અલગ-અલગ દાવાઓમાંથી ઉદ્ભવી હતી, એક અપીલકર્તા દ્વારા અને બીજી સામાવાળાઓ દ્વારા. ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટના નિર્ણયને જ્યાં સુધી તે તેમના દાવા સાથે સંબંધિત હતો ત્યાં સુધી પડકારવામાં સામાવાળાઓની નિષ્ફળતા કલમ ૧૧ ના અમલને આકર્ષે છે કારણ કે જે હદ સુધી ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટે સામાવાળાઓના દાવામાં ઉદ્ભવતા મુદ્દાઓ તેમની વિરુદ્ધ નક્કી કર્યા હતા, તે નિર્ણય રેસ જ્યુડિકાટા તરીકે અસર કરશે કારણ કે તેની સામે કોઈ અપીલ કરવામાં આવી ન હતી.”

૩૩. ઉપર જણાવેલી ચર્ચા અને કલમ ૧૧ માં સમાવિષ્ટ ભાષા પરથી, સામસામે દાવાઓ દાખલ કરવા તે પ્રસ્તુત નથી અને જે પ્રસ્તુત છે તે તે જ પક્ષકારો વચ્ચેના “દાવાઓ” અથવા “મુદ્દાઓ” છે. સમજૂતી (૧) “અગાઉનો દાવો” શબ્દપ્રયોગને એવા દાવા તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે જેનો નિર્ણય પ્રશ્નવાળા દાવા પહેલાં લેવામાં આવ્યો હોય, પછી ભલે તે ગમે ત્યારે દાખલ કરવામાં આવ્યો હોય.

૩૪. નિર્વિવાદપણે, રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ તેમજ સદર દીવાની દાવો દાખલ કરવા માટેનું કારણ બાનાખત હતું. તેમાં કરવામાં આવેલા કથનોના સ્વરૂપની તપાસ કરતાં, તે સ્પષ્ટ છે કે વાદીઓએ બાનાખતના નિયમો અને શરતોના ભંગને મુખ્ય આધાર બનાવ્યો હતો. તેથી, રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં.

૩૯૯/૧૯૯૦ માં વિવાદ બાનાખતના વિશિષ્ટ પાલનની આસપાસ ફરતો હતો. નોંધનીય છે કે, રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ અને સદર દીવાની દાવો બંને સારભૂત રીતે સમાન દાવાનું કારણ ધરાવે છે, એટલે કે બાનાખતનું કરી આપવું અને ત્યારપછીની ઘટનાઓ.

૩૫. સ્પષ્ટપણે, વાદીઓ અને સામાવાળાઓ તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલો દ્વારા આંક ૨૦૨ ની અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમાં અન્ય બાબતો સાથે એ દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે મુદ્દાઓ તેમજ પક્ષકારો દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલો પુરાવો સમાન હોવાથી દાવાઓને એકત્રિત કરીને સાથે સાંભળવામાં આવે. અરજીમાં એવું પણ દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ માં અલગ પુરાવો રજૂ કરવાની કે દલીલો કરવાની કોઈ જરૂરિયાત નથી. વિનંતી સ્વીકારીને, અરજી આંક ૨૦૨ નીચે હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, અને સદર દીવાની દાવો અને રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ એકત્રિત કરવામાં આવ્યા હતા. જેના અનુસંધાને, બંને દાવાઓ સાથે સાંભળવામાં આવ્યા હતા અને વાદગ્રસ્ત ચુકાદા દ્વારા નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો અને ઉપર જણાવ્યા મુજબ, બે અલગ-અલગ હુકમનામા તૈયાર કરવામાં આવ્યા હતા. આંક ૨૦૫ એ સદર દીવાની દાવાના સંબંધમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું હુકમનામું છે અને અન્ય હુકમનામું રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ ના સંબંધમાં છે. આ ઉપરાંત, રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ નો એક મુદ્દો અને સદર દીવાની દાવાના બે મુદ્દાઓ, બાનાખત,

આંક ૨૨ ના નિયમો અને શરતોના થયેલા ભંગ અંગેના હતા.

૩૬. વિવાદ અનુક્રમે રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ ના મુદ્દા નં. ૧ અને સદર દીવાની દાવાના મુદ્દા નં. ૩ અને ૪ ની આસપાસ ફરે છે. સરળતા ખાતર, રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ ના મુદ્દા નં. ૧ અને સદર દીવાની દાવાના મુદ્દા નં. ૩ અને ૪ નીચે પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:

“રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦:

મુદ્દા નં. ૧ - શું વાદીઓ સાબિત કરે છે કે સામાવાળાઓએ તારીખ ૧.૬.૧૯૮૯ ના બાનાખતની શરતોનો ભંગ કર્યો છે?

સદર દીવાની દાવો:

મુદ્દા નં. ૩ - શું વાદીઓ સાબિત કરે છે કે તેઓ બાનાખતના નિયમો અને શરતો મુજબ સામાવાળાઓને બાકીની વેચાણ રકમ ચૂકવવા તૈયાર અને તત્પર હતા?

મુદ્દા નં. ૪ - શું વાદીઓ સાબિત કરે છે કે સામાવાળાઓ બાનાખતના નિયમો અને શરતોનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે?”

૩૭. ઉપર જણાવેલા મુદ્દાઓનો સંયુક્ત રીતે નિર્ણય કરવામાં આવ્યો હતો. સ્પષ્ટપણે, રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ ના મુદ્દા નં. ૧ અને સદર

દીવાની દાવાના મુદ્દા નં. ૪ નો વાદગ્રસ્ત ચુકાદા દ્વારા નકારાત્મક જવાબ આપવામાં આવ્યો છે. સદર દીવાની દાવાનો મુદ્દો નં. ૪ રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ ના મુદ્દા નં. ૧ ને સમાન છે, એટલે કે, બાનાખત એટલે કે વેચાણ કરારના નિયમો અને શરતોનો ભંગ અથવા તેનું પાલન ન કરવું. વાદીઓએ માત્ર સદર દીવાની દાવામાં વિશિષ્ટ પાલનના ઇનકાર પૂરતી જ અપીલ દાખલ કરી છે; પરંતુ, રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ માં પસાર કરાયેલા હુકમનામાને પડકારતી કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી નથી. સ્પષ્ટપણે, પ્રત્યક્ષ અને સારભૂત રીતે મુદ્દા પર રહેલી બાબત, એ જ પક્ષકારો વચ્ચેના અગાઉના દાવામાં પણ પ્રત્યક્ષ અને સારભૂત રીતે મુદ્દા પર હતી, જેમાં રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ માં હુકમનામું પસાર કરવામાં આવ્યું છે. તેથી, રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૯૯/૧૯૯૦ માં તૈયાર કરાયેલા હુકમનામા સામે પડકારના અભાવે, તેના સંબંધમાં નોંધાયેલા તારણો આખરી થઈ ગયા છે અને સદર કોડની કલમ ૧૧ માં સમાવિષ્ટ ભાષાના સંદર્ભમાં તે “અગાઉનો દાવો” ગણાશે અને આમ, તેથી હાલની અપીલ રેસ જ્યુડિકાટના સિદ્ધાંતોથી બાધિત છે અને તેથી, સમર્થનીય નથી અને નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

૩૮. વિદ્વાન પરિષ્ક વકીલ શ્રી શાલીન મહેતાની રજૂઆતનું અન્ય એક પાસું એ છે કે ઓર્ડર ૪૧ રૂલ ૩૩ ને ધ્યાને લેતાં એપેલેટ કોર્ટની સત્તાઓ પૂરતી વિશાળ છે અને જ્યારે પ્રતિકૂળ હુકમનામા સામે કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં ન આવી હોય અથવા પડકારના અભાવે મુદ્દો આખરી થઈ ગયો હોય ત્યારે પણ

તેનો ઉપયોગ કરી શકાય છે. વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે જો વિવાદ હજુ પણ જીવંત હોય તો અદાલત સદર કોડના ઓર્ડર જા રૂલ ૩૩ હેઠળની સત્તાઓ વાપરી શકે છે. તેની સામે, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મેહુલ શાહે બનારસી વિ. રામ રૂલ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર આધાર રાખીને રજૂઆત કરી હતી કે એપેલેટ કોર્ટને આવી સત્તાઓ આપીને પ્રાપ્ત કરવાનો ઉદ્દેશ્ય સમાન સ્થિતિ ધરાવતા પક્ષકારોને આપવામાં આવતી રાહતોમાં અસંગતતા, અન્યાય કે અસમાનતા ટાળવાનો છે.

૩૯. તેથી, સરળ સંદર્ભ માટે ઓર્ડર જા રૂલ ૩૩ નીચે દર્શાવવામાં આવે છે:

૩૩. એપેલેટ કોર્ટની સત્તા. -એપેલેટ કોર્ટને કોઈપણ હુકમનામું પસાર કરવાની અને કોઈપણ હુકમ કરવાની સત્તા રહેશે જે પસાર કરવો જોઈતો હતો અથવા કરવો જોઈતો હતો અને કેસની જરૂરિયાત મુજબ વિશેષ અથવા અન્ય હુકમનામું કે હુકમ પસાર કરવાની કે કરવાની સત્તા રહેશે, અને આ સત્તાનો ઉપયોગ અદાલત દ્વારા કરી શકાય છે તેમ છતાં પણ કે અપીલ હુકમનામાના માત્ર ભાગ પૂરતી જ હોય અને તમામ અથવા કોઈપણ સામાવાળાઓ કે પક્ષકારોની તરફેણમાં વાપરી શકાય છે, ભલે આવા સામાવાળાઓ કે પક્ષકારોએ કોઈ અપીલ કે વાંધો દાખલ ન કર્યો હોય અને જ્યાં સામસામે દાવાઓમાં હુકમનામા પસાર કરવામાં આવ્યા હોય અથવા જ્યાં એક દાવામાં બે કે તેથી વધુ હુકમનામા પસાર કરવામાં

આવ્યા હોય, ત્યાં તમામ અથવા કોઈપણ હુકમનામાના સંબંધમાં વાપરી શકાય છે, ભલે આવા હુકમનામા સામે કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં ન આવી હોય:

પરંતુક એ છે કે એપેલેટ કોર્ટ કલમ ૩૫એ હેઠળ કોઈપણ વાંધાના અનુસંધાને એવો કોઈ હુકમ કરશે નહીં જેના પર જે અદાલતના હુકમનામા સામે અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હોય તેણે આવો હુકમ કરવાનો લોપ કર્યો હોય અથવા ઇનકાર કર્યો હોય.

૪૦. સ્પષ્ટપણે, ઓર્ડર ૪૧ રૂલ ૩૩ એપેલેટ કોર્ટને કોઈપણ હુકમનામું પસાર કરવાની અને કોઈપણ હુકમ કરવાની સત્તાઓ વિશે વાત કરે છે જે પસાર કરવો જોઈતો હતો અથવા કરવો જોઈતો હતો, તેમ છતાં પણ કે અપીલ હુકમનામાના માત્ર ભાગ પૂરતી જ હોય અને તમામ અથવા કોઈપણ સામાવાળાઓ કે પક્ષકારોની તરફેણમાં વાપરી શકાય છે, ભલે આવા સામાવાળાઓ કે પક્ષકારોએ કોઈ અપીલ કે વાંધો દાખલ ન કર્યો હોય.

૪૧. તેથી, બનારસી વિ. રામ ફલ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં આપેલો ચુકાદો પ્રસ્તુત રહેશે, જેમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે, પેરાગ્રાફ ૧૮ માં (૧૯૭૫) ૧ એસ.સી.સી. ૨૧૨ માં અહેવાલ થયેલા હરિહર પ્રસાદ સિંહ વિ. વાલ્મીકિ પ્રસાદ સિંહ ના કેસમાં આપેલા ચુકાદાનો સંદર્ભ આપ્યો છે. રૂલ ૩૩ માં સમાવિષ્ટ સત્તાઓના કાર્યક્ષેત્રની સંક્ષિપ્તમાં ચર્ચા કરવામાં આવી છે. ઓર્ડર ૪૧ રૂલ ૩૩ જે

પક્ષકારે કોઈ અપીલ દાખલ કરી નથી તેની તરફેણમાં હુકમનામું પસાર કરવા માટે અદાલતોને વિશાળ અને અમર્યાદિત અધિકારક્ષેત્ર આપે છે; જોકે, ચોક્કસ સુવ્યાખ્યાયિત સિદ્ધાંતો છે જેના અનુસાર તે અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવાનો રહે છે. એવું ઠરાવવામાં અને અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે સામાન્ય રીતે હુકમનામાથી વ્યથિત પક્ષકારે, જો તે તેના અમલમાંથી બચવા માંગતો હોય, તો તેની સામે અપીલ કરવી જોઈએ અને જો તે તેમ કરવામાં નિષ્ફળ જાય, તો સામાન્ય રીતે તેને સદર કોડના ઓર્ડર ૪૧ રૂલ ૩૩ હેઠળ કોઈ રાહત આપવી જોઈએ નહીં. અપવાદો, અન્ય બાબતો સાથે ઘડી કાઢવામાં આવ્યા છે એટલે કે અપીલકર્તાની તરફેણમાં હસ્તક્ષેપના પરિણામે અન્ય પક્ષકારોના અધિકારોને પુનઃ ગોઠવવાની જરૂરિયાત. પેરાગ્રાફ ૧૪ અને ૧૮ થી ૨૧ નીચે પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:

“૧૪. સામાવાળાના વિદ્વાન વકીલે ભારપૂર્વક એવી દલીલ કરી હતી કે વાદી દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલ અથવા વાદી-સામાવાળા દ્વારા લેવાયેલા કોસ ઓબ્જેક્શનના અભાવે પણ એપેલેટ કોર્ટ સી.પી.સી. ના ઓર્ડર ૪૧ ના રૂલ ૩૩ દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાના ઉપયોગમાં હુકમનામું આપવા માટે અસમર્થ ન હતી. ઓર્ડર ૪૧ નો રૂલ ૩૩ તેમજ તેનો રૂલ ૪, જેને અનિવાર્યપણે સાથે વાંચવાના રહે છે, તે નીચે મુજબ દર્શાવવામાં આવ્યા છે: ઓર્ડર ૪૧ મૂળ હુકમનામા સામે અપીલ ”૩૩. એપેલેટ કોર્ટની સત્તા.- એપેલેટ કોર્ટને કોઈપણ હુકમનામું પસાર કરવાની

અને કોઈપણ હુકમ કરવાની સત્તા રહેશે જે પસાર કરવો જોઈતો હતો અથવા કરવો જોઈતો હતો અને કેસની જરૂરિયાત મુજબ વિશેષ અથવા અન્ય હુકમનામું કે હુકમ પસાર કરવાની કે કરવાની સત્તા રહેશે, અને આ સત્તાનો ઉપયોગ અદાલત દ્વારા કરી શકાય છે તેમ છતાં પણ કે અપીલ હુકમનામાના માત્ર ભાગ પૂરતી જ હોય અને તમામ અથવા કોઈપણ સામાવાળાઓ કે પક્ષકારોની તરફેણમાં વાપરી શકાય છે, ભલે આવા સામાવાળાઓ કે પક્ષકારોએ કોઈ અપીલ કે વાંધો દાખલ ન કર્યો હોય અને જ્યાં સામસામે દાવાઓમાં હુકમનામા પસાર કરવામાં આવ્યા હોય અથવા જ્યાં એક દાવામાં બે કે તેથી વધુ હુકમનામા પસાર કરવામાં આવ્યા હોય, ત્યાં તમામ અથવા કોઈપણ હુકમનામાના સંબંધમાં વાપરી શકાય છે, ભલે આવા હુકમનામા સામે કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં ન આવી હોય: પરંતુક એ છે કે એપેલેટ કોર્ટ કલમ ૩૫એ હેઠળ કોઈપણ વાંધાના અનુસંધાને એવો કોઈ હુકમ કરશે નહીં જેના પર જે અદાલતના હુકમનામા સામે અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હોય તેણે આવો હુકમ કરવાનો લોપ કર્યો હોય અથવા ઇનકાર કર્યો હોય. દ્રષ્ટાંત: એ, એક્સ અથવા વાય પાસેથી પોતાને લેણી રકમનો દાવો કરે છે, અને બંને સામેના દાવામાં એક્સ સામે હુકમનામું મેળવે છે. એક્સ અપીલ કરે છે અને એ અને વાય સામાવાળા છે. એપેલેટ કોર્ટ એક્સ ની તરફેણમાં નિર્ણય કરે છે. તેને વાય સામે હુકમનામું પસાર કરવાની સત્તા છે.

૪. જ્યાં હુકમનામું તમામને સામાન્ય આધાર પર આધારિત હોય ત્યાં ઘણા વાદીઓ અથવા સામાવાળાઓ પૈકીનો એક સમગ્ર હુકમનામું ઉલટાવી શકે છે.- જ્યાં દાવામાં એક કરતાં વધુ વાદીઓ અથવા એક કરતાં વધુ સામાવાળાઓ હોય, અને જે હુકમનામા સામે અપીલ કરવામાં આવી હોય તે તમામ વાદીઓ અથવા તમામ સામાવાળાઓને સામાન્ય એવા કોઈપણ આધાર પર આધારિત હોય, તો વાદીઓ અથવા સામાવાળાઓ પૈકીનો કોઈપણ એક સમગ્ર હુકમનામા સામે અપીલ કરી શકે છે, અને ત્યારબાદ એપેલેટ કોર્ટ યથાપ્રસંગે તમામ વાદીઓ અથવા સામાવાળાઓની તરફેણમાં હુકમનામું ઉલટાવી શકે છે અથવા તેમાં ફેરફાર કરી શકે છે.”

૧૮. [૧૯૭૫] ૧ એસ.સી.સી. ૨૧૨, હરિહર પ્રસાદ સિંહ અને અન્ય વિ. વાલ્મીકિ પ્રસાદ સિંહ અને અન્ય માં, એ.આઈ.આર. (૧૯૫૪) મદ્રાસ ૮૪૮, કૃષ્ણ રેડ્ડી વિ. રામિરેડ્ડી માં ડિવિઝન બેંચના નિર્ણયમાં વેંકટરામ ઐયર, ન્યાયમૂર્તિ (તત્કાલીન ન્યાયમૂર્તિ) દ્વારા કરવામાં આવેલા કાયદાના નીચેના કથનને માન્યતા સાથે ટાંકવામાં આવ્યું હતું જે રૂલ ૩૩ માં સમાવિષ્ટ સત્તાના વિશાળ કાર્યક્ષેત્ર અને તેની સાથે જોડાયેલા દ્રષ્ટાંતને, તેમજ આવી સત્તા પરની મર્યાદાઓને સ્પષ્ટપણે બહાર લાવે છે:

“જોકે ઓર્ડર ૪૧, રૂલ ૩૩ જે પક્ષકારે કોઈ અપીલ દાખલ કરી નથી તેની તરફેણમાં હુકમનામું પસાર કરવા માટે અદાલતોને વિશાળ અને

અમર્યાદિત અધિકારક્ષેત્ર આપે છે, તેમ છતાં, ચોક્કસ સુવ્યાખ્યાયિત સિદ્ધાંતો છે જેના અનુસાર તે અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ થવો જોઈએ. સામાન્ય રીતે, હુકમનામાથી વ્યથિત પક્ષકારે, જો તે તેના અમલમાંથી બચવા માંગતો હોય, તો કાયદાની જરૂરિયાતોનું પાલન કર્યા પછી મંજૂર સમયની અંદર તેની સામે અપીલ કરવી જોઈએ. જ્યાં તે તેમ કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે, ત્યાં સામાન્ય રીતે તેને ઓર્ડર ૪૧, રૂલ ૩૩ હેઠળ કોઈ રાહત આપવી જોઈએ નહીં. પરંતુ આ નિયમના સુસ્થાપિત અપવાદો છે. એક એવો છે કે જ્યાં અપીલકર્તાની તરફેણમાં હસ્તક્ષેપના પરિણામે અન્ય પક્ષકારોના અધિકારોને પુનઃ ગોઠવવાની જરૂર પડે છે. એ જ સિદ્ધાંત પર આધારિત કેસોનો બીજો વર્ગ એવો છે કે જ્યાં પ્રશ્ન તે જ પક્ષકારો વચ્ચેના પરસ્પર અધિકારો અને જવાબદારીઓની પતાવટ કરવાનો હોય. કેસોનો ત્રીજો વર્ગ એવો છે કે જ્યારે માંગેલી દાદ એકમાત્ર અને અવિભાજ્ય હોય પરંતુ સંખ્યાબંધ સામાવાળાઓ સામે દાવો કરવામાં આવ્યો હોય. આવા કેસોમાં, જો દાવો મંજૂર થાય અને માત્ર કેટલાક સામાવાળાઓ દ્વારા જ અપીલ કરવામાં આવે અને જો માત્ર અપીલકર્તાઓને જ રાહત આપવામાં આવે તો એવી શક્યતા રહે છે કે એક જ સમયે અને તે જ વિષયવસ્તુના સંદર્ભમાં બે હુકમનામાઓ અમલમાં આવી શકે જે અસંગત અને વિરોધાભાસી હોય. જોકે, આ કેસોના વર્ગની સંપૂર્ણ ગણતરી નથી જેમાં અદાલતો ઓર્ડર ૪૧, રૂલ ૩૩ હેઠળ હસ્તક્ષેપ કરી શકે. આવી ગણતરી ન

તો શક્ય હશે કે ન તો ઈચ્છનીય પણ હશે.”

૧૯. [૧૯૬૫] ૩ એસ.સી.આર. ૫૫૦, નિર્મલા બાલા ઘોષ અને અન્ય વિ. બલાઈ ચંદ ઘોષ અને અન્ય માં આ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની પીઠ વતી બોલતા જે.સી. શાહ, ન્યાયમૂર્તિ ના શબ્દોમાં, રૂલ ૩૩ દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાના વ્યાપની સીમાઓ તરીકે કાર્ય કરતી વિવેકાધીન સત્તા પરની મર્યાદા આ રીતે ઘડી શકાય છે -

“નિયમ નિઃશંકપણે એવા શબ્દોમાં વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો છે જે વિશાળ છે, પરંતુ તેને વિવેકબુદ્ધિથી લાગુ કરવાનો રહે છે, અને એવા કેસોમાં જ્યાં અપીલકર્તાની તરફેણમાં હસ્તક્ષેપ કરવાથી એવા હુકમનામામાં પણ હસ્તક્ષેપ કરવો અનિવાર્ય બને છે જે સ્વીકૃતિ કે સંમતિ દ્વારા આખરી બની ગયું હોય જેથી અદાલત પક્ષકારોના અધિકારોને ગોઠવી શકે. જ્યાં અપીલમાં અદાલત એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચે છે જે અપીલ હેઠળની અદાલતના અભિપ્રાય સાથે અસંગત હોય અને અપીલકર્તા દ્વારા માંગેલા અધિકારને ગોઠવતી વખતે જે વ્યક્તિએ અપીલ કરી નથી તેને રાહત આપવી જરૂરી હોય, ત્યારે ઓ.જી.૪૧ રૂ.૩૩ દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાનો યોગ્ય રીતે આશરો લઈ શકાય છે. જોકે આ નિયમ માત્ર એટલા માટે કે એપેલેટ કોર્ટ અપીલ હેઠળની અદાલતના અભિપ્રાય સાથે સંમત નથી, આખરી થઈ ગયેલા હુકમનામાને ફરીથી ખોલવાનો અનિયંત્રિત અધિકાર આપતો નથી.”

૨૦. એ.આઈ.આર. (૧૯૮૬) કલકત્તા ૪૧૬, જદુનાથ બસાક વિ. મૃત્યુંજય સેટ્ટ અને અન્ય માં કલકત્તા હાઈકોર્ટના ડિવિઝન બેંચના નિર્ણયને દ્રષ્ટાંત તરીકે ટાંકી શકાય છે. વાદીએ એવી જાહેરાત માટે દાવો દાખલ કર્યો કે સામાવાળાને દાવાવાળા પરિસરમાં મશીનો સાથે વર્કશોપ ચલાવવાનો કોઈ અધિકાર કે સત્તા નથી અને સામાવાળાને વર્કશોપ ચલાવતાં અટકાવતા કાયમી મનાઈહુકમ માટે. ટ્રાયલ કોર્ટે બે રાહતો ધરાવતું હુકમનામું મંજૂર કર્યું: (૧) અરજ મુજબની જાહેરાત, અને (૨) કલકત્તા મ્યુનિસિપલ એક્ટ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૪૩૬ અને ૪૩૭ હેઠળ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન પાસેથી માન્ય પરવાનગી અને લાયસન્સની શરતો સિવાય સામાવાળાને વર્કશોપ ચલાવતાં કાયમી ધોરણે અટકાવતો મનાઈહુકમ. સામાવાળાએ અપીલ દાખલ કરી. ડિવિઝન બેંચે ઠરાવ્યું કે સામાવાળા દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલમાં, વાદી ક્રોસ-ઓબ્જેક્શન દાખલ કર્યા વિના હુકમનામાના તે ભાગને પડકારી શકે નહીં જેણે શરતી મનાઈહુકમ મંજૂર કર્યો હતો. ડિવિઝન બેંચે કોઈ અપીલ કે ક્રોસ-ઓબ્જેક્શન દાખલ કર્યા વિના પ્રતિકૂળ તારણને પડકારવાના સામાવાળાના અધિકાર અને ક્રોસ-ઓબ્જેક્શન દાખલ કર્યા વિના હુકમનામાના એક ભાગને જ પડકારવા માંગતા સામાવાળા વચ્ચે તફાવત દર્શાવ્યો. ડિવિઝન બેંચે ઠરાવ્યું કે પછીનું અસ્વીકાર્ય હતું. અમે કલકત્તા હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવાયેલા મત સાથે સંમત છીએ.

૨૧. અમારી સમક્ષના કેસમાં, ટ્રાયલ કોર્ટે વાદીને (તેના દાવામાં) વિશિષ્ટ પાલનના હુકમનામા માટે હકદાર ન ગણ્યો અને માત્ર નાણાકીય હુકમનામા માટે જ હકદાર ગણ્યો. વધુમાં, જો સામાવાળા બે મહિનાની અંદર નાણાં ચૂકવવામાં કે જમા કરવામાં કસૂર કરે તો જ વેચાણ દસ્તાવેજ કરી આપવાનો નિર્દેશ આપતું શરતી હુકમનામું પણ પસાર કરવામાં આવ્યું હતું. આમ વિશિષ્ટ પાલનની હદ સુધી, તે સીધું હુકમનામું ન હતું; તે એક શરતી હુકમનામું હતું. તેના બદલે, હુકમનામાનો પછીનો ભાગ નિર્ધારિત સમયમર્યાદામાં હુકમનામાના નાણાકીય ભાગનું અપીલકર્તા દ્વારા પાલન સુનિશ્ચિત કરવા માટે ભય પેદા કરતો નિર્દેશ હતો. અપીલકર્તાએ બે મહિનાના સમયગાળામાં ચૂકવણી કરી હોવાના કિસ્સામાં, સામાવાળા વિશિષ્ટ પાલનની રાહત માટે હકદાર ન હોત, અને ક્યારેય હકદાર ન બન્યા હોત. પછીનું હુકમનામું અગાઉના હુકમનામા સાથે અવિભાજ્ય રીતે જોડાયેલું નથી. આ બંને રાહતો ચોક્કસપણે એકબીજાથી અલગ કરી શકાય તેવી છે અને એક બીજા વિના અસ્તિત્વમાં રહી શકે છે. ચુકાદામાં અગાઉ નોંધાયેલા તુલનાત્મક મુશ્કેલીના તારણના આધારે તેની તરફેણમાં વિશિષ્ટ પાલનના હુકમનામાનો સીધો ઇનકાર કરનારા હુકમનામાના તે ભાગ સામે પોતાની અપીલ દાખલ કરવાથી અથવા કોસ-ઓબ્જેક્શન લેવાથી સામાવાળાને કંઈ રોકતું ન હતું. અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલોની નામંજૂરીથી કોઈ અસંગત, અન્યાયી,

વિરોધાભાસી અથવા અમલ ન થઈ શકે તેવું હુકમનામું અસ્તિત્વમાં આવતું ન હતું જેથી ઓર્ડર જ૧ ના રૂલ ૩૩ હેઠળ સત્તાના ઉપયોગની ખાતરી થાય. આ હુકમનામામાં એવા હસ્તક્ષેપનો કેસ ન હતો જેથી સામાવાળાઓ વચ્ચે પરસ્પર સામ્યતા ગોઠવવાની જરૂર પડે. અપીલ દાખલ કરવામાં અથવા કોસ-ઓબ્જેક્શન લેવામાં તેની નિષ્ફળતાથી સામાવાળાએ ટ્રાયલ કોર્ટના હુકમનામાના તે ભાગને આખરીતા પ્રાપ્ત કરવા દીધી છે જે તેની વિરુદ્ધ હતી.”

જરૂર. હાલના કેસમાં, જે કેન્દ્રીય પ્રશ્નનો ઉત્તર મળે છે તે એ છે કે, રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં. ૩૮૯/૧૯૯૦ માં પસાર કરાયેલા હુકમનામાને પડકારવાના લોપને ધ્યાને લેતાં, અને તારણ આખરી થઈ ગયું હોવાથી, હાલની અપીલ સમર્થનીય નથી. જ્યારે અપીલ પોતે જ સમર્થનીય ન હોવાનું ઠરાવવામાં આવે છે, ત્યારે સદર કોડના ઓર્ડર જ૧ રૂલ ૩૩ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા માટે કોઈ પાયાની કાર્યવાહી પેનિંગ રહેતી નથી. જ્યારે કોઈ કાર્યવાહી પેનિંગ હોય, અને આવી કાર્યવાહીના કોઈપણ પક્ષકાર દ્વારા દાખલ કરાયેલી કોઈપણ અપીલના અભાવે જ, એપેલેટ કોર્ટ સદર કોડના ઓર્ડર જ૧ રૂલ ૩૩ હેઠળની સત્તાઓ વાપરી શકે છે. એપેલેટ કોર્ટને આવી સત્તાઓ આપવાનો ઉદ્દેશ્ય સમાન સ્થિતિ ધરાવતા પક્ષકારોને આપવામાં આવતી રાહતોમાં અસંગતતા, અન્યાય કે અસમાનતા ટાળવાનો અને અમલ ન થઈ શકે તેવા હુકમનામા કે હુકમો અસ્તિત્વમાં આવતા અટકાવવાનો છે. તેથી, કોઈપણ અપીલના અભાવે પણ આ

અદાલત સદર કોડના ઓર્ડર જ૧ રૂલ ૩૩ હેઠળ સત્તાઓ વાપરી શકે છે તેવી દલીલ નકારી કાઢવામાં આવે છે.

જ૩. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાને લેતાં, આ અદાલતે બિન-સમર્થનીયતા અંગેનો પ્રાથમિક વાંધો સ્વીકાર્યો હોવાથી, અને હાલની અપીલ સમર્થનીય ન હોવાથી નામંજૂર કરવામાં આવી હોવાથી, કોસ ઓબ્જેક્શન નં. ૧૫૫/૨૦૦૫ સહિત અન્ય આનુષંગિક મુદ્દાઓની તપાસ કરવાની જરૂર રહેતી નથી અને તે મુજબ તેનો નિકાલ કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી.

જ૪. રેકૉર્ડ અને કાર્યવાહી, સંબંધિત અદાલતને તુરંત જ પરત મોકલી આપવા.

વિશેષ હુકમ

જ૫. વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી શિખા પંચાલ સાથે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી શાલીન મહેતાએ તારીખ ૨૩.૦૭.૨૦૦૨ ના હુકમ તરફ આ અદાલતનું ધ્યાન દોર્યું છે, જેના દ્વારા આ અદાલતે હાલની અપીલના આખરી નિકાલ સુધી વિવાદિત મિલકતની તબદીલી અંગે યથાસ્થિતિ મંજૂર કરી હતી. એવી વિનંતી કરવામાં આવે છે કે આજથી વધુ છ અઠવાડિયાના સમયગાળા માટે તેને લંબાવવામાં આવે.

જ૬. વિદ્વાન વકીલ શ્રી અપૂર્વ કાપડિયા સાથે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી

મેહુલ શાહ જણાવે છે કે જો તે લંબાવવામાં આવે તો તેમને કોઈ વાંધો નથી.

૪૭. ઉપરોક્ત બાબતને ધ્યાને લેતાં, વિજ્ઞાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી શાલીન મહેતાની વિનંતી ગ્રાહ્ય રાખીને તારીખ ૨૩.૦૭.૨૦૦૨ ના હુકમ દ્વારા મંજૂર કરાયેલી યથાસ્થિતિ આજથી વધુ છ અઠવાડિયાના સમયગાળા માટે લંબાવવામાં આવે છે.

(સંગીતા કે. વિશેન, ન્યાયમૂર્તિ)

(મૂલ ચંદ ત્યાગી, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====